

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİN YÖNETİMİNDE
MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN YERİ VE ÖNEMİ ARAŞTIRMASI:
GAZİANTEP VE KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ

Yusuf AKPINAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ
TEMMUZ-2007

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİN YÖNETİMİNDE
MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN YERİ VE ÖNEMİ ARAŞTIRMASI:
GAZİANTEP VE KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Adnan ÇELİK

Yusuf AKPINAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ
TEMMUZ-2007

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİN YÖNETİMİNDE
MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN YERİ VE ÖNEMİ ARAŞTIRMASI:
GAZİANTEP VE KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ

Yusuf AKPINAR

Danışman: Prof. Dr. Adnan ÇELİK

Yıl: 2007 Sayfa: 108

Jüri: Prof. Dr. Adnan ÇELİK
Doç. Dr. Hakan ALTINTAŞ
Yrd. Doç. Dr. Nusret GÖKSU

Yöneticiler açısından her zaman ihtiyaç duyulan doğru ve etkin bilgiye hızlı bir şekilde ulaşma isteği, günümüzün küreselleşen dünyasında, her zamankinden daha da fazla artmıştır. Dolayısı ile yöneticiler için bilgi ve bilgi sistemlerinin önemi artmıştır. Özellikle KOBİ yöneticileri açısından baktığımızda, hemen hemen tek bilgi kaynağı olan muhasebe bilgi sistemi, diğer işletme içi süreçlerden daha da ön plana çıkmaktadır.

Araştırmada, KOBİ'lerin tanımlarına, özelliklerine ekonomi içerisindeki yeri ve önemine ve de karşılaştıkları sorunlara değinilmeye çalışılmıştır. Bilgi ve bilgi sistemleri hakkında kısa bilgiler verilmiş, işletme yönetiminde kullanılan bilgi sistemleri üzerinde durulmuştur. Muhasebe bilgi sisteminin diğer bilgi sistemleriyle olan ilişkisi incelenmiştir.

KOBİ'lerin yönetiminde muhasebe bilgi sisteminin yeri ve önemi, bu araştırmamızda temel sorun olarak ele alınmış, bu sorunun önemi, kapsamı ve KOBİ'lerde uygulanması Gaziantep ve Kahramanmaraş illerinde anket bazında incelenmiştir. Gaziantep ve Kahramanmaraş illerinde bulunan KOBİ'lerde muhasebe bilgi sistemlerine verilen önem derecesi ölçülmeye çalışılmış, araştırmadan elde edilen verilere göre KOBİ'lerin muhasebe bilgi sistemlerini daha etkin ve verimli bir şekilde kullanabilmeleri ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: KOBİ'ler, Yönetim, Bilgi Sistemi, Muhasebe Bilgi Sistemi

DEPARTMENT OF BUSINESS ADMINISTRATION
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM UNIVERSITY

ABSTRACT

MA THESIS

A RESEARCH ON THE ROLE AND IMPORTANCE OF ACCOUNTING
INFORMATION SYSTEM IN THE MANAGEMENT OF THE SMALL AND
MEDIUM SIZED ENTERPRISES: A STUDY ON GAZİANTEP AND
KAHRAMANMARAŞ CASES

Yusuf AKPINAR

Supervisor: Prof. Dr. Adnan ÇELİK

Year: 2007 Pages: 108

Jury: Prof. Dr. Adnan ÇELİK
Associate Prof. Dr. Hakan ALTINTAŞ
Assistant Prof. Dr. Nusret GÖKSU

In today's globalizing world, the need to reach correct and efficient information has increased. For the managers, the information and information systems have got utmost importance. Especially, for the managers of SMEs, Accounting Information System is the only source of information more than other sources in other intracompany business processes.

In this research, while the information and information systems were analyzed, the emphasis is on the imminent management information systems. Whereas accounting information system, a subsystem of management information system, were examined in terms of general characteristics, structure, information flow and the relationship with other subsystems, some accounting information, which could be used in some business decisions.

It was tried to measure to what extent SMEs operating in Gaziantep and Kahramanmaraş used Accounting Information System in business decision making. To determine the level of effectiveness of Accounting Information Systems, a questionnaire was used. In the light of findings, provided by research, some recommendations to lead SMEs to use accounting information more effectively were made.

Keywords: SMEs, Management, Information System, Accounting Information System

ÖNSÖZ

İşletmelerin en eski ve en önemli işlevlerinden biri olan muhasebeye, günümüz KOBİ'lerinde çok önemli bir yeri olmasına karşın, gereken duyarlılık yeteri kadar verilmemektedir.

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler açısından çok önemli bir konu olan muhasebe bilgi sistemi daha çok belirli bir büyüklüğe ulaşmış firmalarda daha kurumsal bir yapı arz eder. Büyümenin anlamı sadece ciro veya çalışan sayısı değildir. Büyümenin gerçek anlamı ciro, kar, çalışan sayısı gibi parametrelerdeki artışla beraber örgütsel gelişmedir. Çalışma yönetimindeki ve davranışındaki iyileşme ile bilgi ve bilgi sistemlerinin etkin kullanılmasındaki gelişmelerdir.

Bu çalışmada dile getirilmeye çalışılan muhasebe bilgi sisteminin, KOBİ'lerdeki uygulaması daha az gelişmiştir. Bu nedenle KOBİ'lerin yönetiminde, muhasebe bilgi sistemi üzerinde önemle durulmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte muhasebe konusunu bir yönetim sorunu olarak ele alan ve rekabet gücünü bir ölçü olarak kabul eden işletmelerde yapılması gerekenler açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın tüm araştırmacılara yararlı olması dileklerimle, çalışmanın hazırlanmasında değerli görüş ve önerileriyle katkıda bulunan başta danışmanım Prof. Dr. Adnan ÇELİK ve değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Zeynep HATUNOĞLU'na, çok kıymetli hocalarım Doç. Dr. Hakan ALTINTAŞ, Doç. Dr. İsmail BAKAN ve Yrd. Doç. Dr. Nusret GÖKSU'ya teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT	III
ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	IX
ÇİZELGELER DİZİNİ	X
1. GİRİŞ	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	3
3. KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER (KOBİ).....	5
3.1. KOBİ'lerin Tanımı ve Kapsamı.....	5
3.1.1. Avrupa Birliğinde KOBİ Tanımı.....	6
3.1.2. Amerika Birleşik Devletlerinde KOBİ Tanımı	6
3.1.3. Türkiye'deki KOBİ Tanımı	6
3.2. KOBİ'lerin Sınıflandırılması	7
3.2.1. KOBİ'lerin Nitel ve Nicel Özellikleri.....	7
3.2.1.1. Nicel Kriterler	7
3.2.1.2. Nitel Kriterler	8
3.2.2. Fonksiyonel Bakımdan Sınıflandırma.....	8
3.2.3. İşgören Sayısı Bakımından Sınıflandırma	8
3.3. KOBİ'lerin Avantaj ve Dezavantajları.....	9
3.3.1. KOBİ'lerin Avantajları	9
3.3.2. KOBİ'lerin Dezavantajları.....	10
3.4. KOBİ'lerin Ekonomideki Yeri ve Önemi	11
3.4.1. Küreselleşme Kapsamında KOBİ'ler.....	15
3.4.2. Sürdürülebilir İhracat İçin KOBİ'ler.....	17
3.5. KOBİ'lerin Karşılaştıkları Temel Sorunlar	18
3.5.1. Yönetim Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar.....	18
3.5.2. Tedarik Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar	19
3.5.3. Üretim Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar	19
3.5.4. Pazarlama Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar.....	19
3.5.5. Finansman Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar	20
3.5.6. İnsan Kaynakları Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar.....	21
3.5.7. Halkla İlişkiler Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar	22
3.5.8. Araştırma Geliştirme Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar.....	22
3.5.9. Muhasebe Faaliyetlerinde Karşılaşılan Sorunlar.....	23
4. MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ (MBS)	25
4.1. Bilgi Sistemleri ve Bilginin Yönetilmesi	25
4.2. Temel İşletme Bilgi Sistemleri	28
4.2.1. Yönetim Bilgi Sistemleri	28
4.2.1.1. Üretim Bilgi Sistemi.....	30
4.2.1.2. Pazarlama Bilgi Sistemi	30
4.2.1.3. İnsan Kaynakları Bilgi Sistemi	31
4.2.1.4. Finansman Bilgi Sistemi.....	31
4.2.2. Muhasebe Bilgi Sistemi	32
4.3. Muhasebe Bilgi Sistemi.....	32
4.3.1. Muhasebe Bilgi Sisteminin Tanımı ve Önemi	32
4.3.2. Muhasebe Bilgi Sistemin Amaçları.....	34

4.3.3. Muhasebe Bilgi Sisteminin Temel Yapısı	35
4.3.4. Muhasebe Bilgi Sisteminde Veri ve Bilgi Akışı	36
4.3.5. Muhasebe Bilgi Sisteminin Elemanları.....	37
4.3.5.1. Personel	37
4.3.5.2. Haberleşme Araçları	38
4.3.5.3. Donanım ve Yazılım.....	38
4.3.5.4. Raporlar	39
4.3.6. Muhasebe Bilgi Sisteminin Alt Sistemleri.....	41
4.3.6.1. Genel Muhasebe Sistemi	41
4.3.6.2. Maliyet Muhasebesi Sistemi	41
4.3.6.3. Yönetim Muhasebesi Sistemi.....	43
4.3.7. Muhasebe Bilgi Sistemini Geliştirme İlkeleri.....	43
4.3.7.1. Maliyet İlkesi	44
4.3.7.2. Raporlama İlkesi	44
4.3.7.3. İnsan Faktörü İlkesi	44
4.3.7.4. Organizasyon İlkesi	44
4.3.7.5. Güvenilir Olma İlkesi	44
4.3.7.6. Bağımlılık ve Esneklik İlkesi	45
4.3.7.7. Bilgi İşleme İlkesi.....	45
5. KOBİ'LERİN YÖNETİMİNDE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN YERİ VE ÖNEMİ	46
5.1. Yönetim Faaliyetlerinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin İşlevi.....	46
5.1.1. MBS'nin Planlama ile İlişkisi.....	46
5.1.2. MBS'nin Örgütlenme ile İlişkisi	48
5.1.3. MBS'nin Yöneltilme ile İlişkisi.....	49
5.1.4. MBS'nin Koordinasyon ile İlişkisi.....	50
5.1.5. MBS'nin Denetim ile İlişkisi.....	50
5.2. Tedarik Faaliyetlerinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin İşlevi.....	51
5.3. Üretim Faaliyetlerinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin İşlevi.....	51
5.4. Pazarlama Faaliyetlerinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin İşlevi	54
5.5. Finansman Faaliyetlerinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin İşlevi	55
5.6. İnsan Kaynakları Faaliyetlerinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin İşlevi.....	57
5.7. Halkla İlişkiler Faaliyetlerinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin İşlevi	57
5.8. AR-GE Faaliyetlerinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin İşlevi.....	58
6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	59
6.1. Uygulamanın Amacı ve Önemi	59
6.2. Uygulamanın Kapsamı	59
6.3. Uygulamanın Değişkenleri.....	59
6.4. Uygulamanın Hipotezleri	60
6.5. Örnek Kütle Seçimi	61
6.6. Veri Toplama Yöntemi	61
6.7. Anketlerin Hazırlanması.....	61
6.8. Verilerin Analiz Yöntemi	62
7. BULGULAR VE YORUM	63
7.1. Ankete Katılan KOBİ'ler ve Yöneticileri ile İlgili Genel Bilgiler	63
7.1.1. Yöneticilerin Yaş Durumuna İlişkin Verilerin Analizi.....	63
7.1.2. Yöneticilerin Cinsiyet Durumuna İlişkin Verilerin Analizi	63
7.1.3. Yöneticilerin Görev Aldıkları Bölümlere İlişkin Verilerin Analizi	64
7.1.4. İşletmelerdeki Yöneticilerin Görev Dağılımına İlişkin Verilerin Analizi ..	64

7.1.5. Yöneticilerin Tecrübelerine İlişkin Verilerin Analizi	65
7.1.6. Yöneticilerin Eğitim Durumuna İlişkin Verilerin Analizi	65
7.1.7. İşletmelerin Hukuki Yapısına İlişkin Verilerin Analizi	66
7.1.8. İşletmelerin Sektördeki Faaliyetlerine İlişkin Verilerin Analizi	67
7.1.9. İşletmelerin KOBİ Sınıflandırmasındaki Yeri İlişkin Verilerin Analizi	67
7.2. Yönetim Faaliyetlerinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi	69
7.2.1. Planlamada MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi	69
7.2.1.1. Planlanmaya İlişkin Verilerin Analizi	69
7.2.1.2. Mali Tabloların Hazırlanma Düzeyine İlişkin Verilerin Analizi ..	71
7.2.2. Örgütlemelerde MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi	72
7.2.2.1. Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yerler Açısından Verilerin Analizi	72
7.2.2.2. Muhasebe Departmanında Çalışan Personel Sayısına İlişkin Verilerin Analizi	73
7.2.2.3. Muhasebe Yöneticisinin Yeri Vekaleten Bakılmasına İlişkin Verilerin Analizi	74
7.2.3. Yöneltilmede MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi	75
7.2.3.1. Diğer Departmanlar Açısından Muhasebe Raporlarının Önemine İlişkin Verilerin Analizi	75
7.2.3.2. Bilgilerin Yönetime Bildirilmesi Şekline İlişkin Verilerin Analizi	78
7.2.3.3. MBS Raporlarının Yardımcıya İhtiyaç Duymadan Anlaşılmasına İlişkin Verilerin Analizi	78
7.2.3.4. Vergisel Sorumluluk ve MBS'nin Görevine İlişkin Verilerin Analizi	79
7.2.4. Koordinasyonda MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi	80
7.2.4.1. Bilgisayarlar Arası Bilgi Alış Verişine İlişkin Verilerin Analizi	81
7.2.4.2. Yönetime Bilgi Sunma Şekli ve Sıklığına İlişkin Verilerin Analizi	82
7.2.4.3. Muhasebe ve Finansman Faaliyetlerinin Yürütülme Şekline İlişkin Verilerin Analizi	82
7.2.5. Denetimde MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi	83
7.3. Tedarik Faaliyetlerinde MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi	85
7.4. Üretim Faaliyetlerinde MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi	86
7.5. Pazarlama Faaliyetlerinde MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi	87
7.5.1. Pazarlama Satın Alma İşlemlerinde MBS'nin Önemine İlişkin Verilerin Analizi	87
7.5.2. Fiyatların ve Satış Koşullarının Belirlenmesinde MBS'nin Önemine İlişkin Verilerin Analizi	88
7.5.3. Satış Bölgeleri ve Müşteri Grubunun Belirlenmesinde MBS'nin Önemine İlişkin Verilerin Analizi	89
7.5.4. Reklam ve Satış Geliştirme Faaliyetlerinin Maliyetlerinin Belirlenmesinde MBS'nin Önem Derecesine İlişkin Verilerin Analizi	90
7.6. Finansman Faaliyetlerinde MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi	90
7.6.1. Üretimde Kullanılan Girdilerin Ödeme Koşullarının Belirlenmesinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin Önem Derecesine İlişkin Verilerin Analizi	90

7.6.2. Tüm Ticari Alacak ve Borç Hesapları ile İlgili Raporlarda MBS'den Elde Edilen Bilgilerin Önem Derecesine İlişkin Verilerin Analizi.....	91
7.7. İnsan Kaynakları Faaliyetlerinde MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi	91
7.8. Halkla İlişkiler Faaliyetlerinde MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi	93
8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	95
KAYNAKLAR.....	98
EK: ANKET FORMU	105
ÖZGEÇMİŞ.....	108

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1. Bilgi İşleme Sistemi	26
Şekil 4.2. Bir İşlemedeki Bilgi Sistemleri ve Bileşenleri	29
Şekil 4.3. Muhasebe Bilgi Sistemi	35
Şekil 5.1. Muhasebe Yöneticisinin İşletme Hiyerarşisindeki Yeri	49
Şekil 7.1. Gaziantep ve Kahramanmaraş'ta Araştırmaya Katılanların İşletme İçerisindeki Görev ve Konumları	65
Şekil 7.2. Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Genel Olarak Eğitim Durumu.....	66
Şekil 7.3. Araştırmaya Katılan İşletmelerin Çalışan Sayısı Bakımından Sınıflandırılması	68
Şekil 7.4. Araştırmaya Katılan İşletmelerin KOBİ Özellikleri Bakımından Sınıflandırılması	69
Şekil 7.5. Araştırmaya Katılan İşletmelerin Muhasebe ve Finansman Faaliyetlerinin Birlikte Yürütüldüklerine İlişkin Veriler.....	83

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1. Türkiye’deki İşletmelerin Çalışan Sayısı Büyüklük Sınıflarına Göre Dağılımı (2002)	13
Çizelge 3.2. Türkiye’deki İşletmelerin Sektörel Dağılımı (2002)	14
Çizelge 3.3. Türkiye’deki İşletmelerin Hukuki Durumlarına Göre Sınıflandırılması (2002)	14
Çizelge 3.4. AB ve Türkiye’deki KOBİ’lerin Karşılaştırılması.....	16
Çizelge 6.1. Gaziantep, Kahramanmaraş ve Türkiye Çapında İşletmelerin Çalışan Sayılarına Göre Dağılımı (2002)	61
Çizelge 7.1. Gaziantep ve Kahramanmaraş’taki Yöneticilerin Yaş Durumuna İlişkin Veriler	63
Çizelge 7.2. Gaziantep ve Kahramanmaraş’taki Yöneticilerin Cinsiyet Durumuna İlişkin Veriler	63
Çizelge 7.3. Gaziantep ve Kahramanmaraş’taki Yöneticilerin Hangi Bölümde Görev Aldıklarına İlişkin Veriler	64
Çizelge 7.4. Gaziantep ve Kahramanmaraş’taki Yöneticilerin Görev Dağılımına İlişkin Veriler	64
Çizelge 7.5. Gaziantep ve Kahramanmaraş’taki Yöneticilerin İş Tecrübesine İlişkin Veriler	65
Çizelge 7.6. Gaziantep ve Kahramanmaraş’taki Yöneticilerin Eğitim Durumuna İlişkin Veriler	66
Çizelge 7.7. Gaziantep ve Kahramanmaraş’taki İşletmelerin Hukuki Yapısına İlişkin Veriler	67
Çizelge 7.8. Gaziantep ve Kahramanmaraş’taki İşletmelerin Sektördeki Faaliyetlerine İlişkin Veriler	67
Çizelge 7.9. Gaziantep ve Kahramanmaraş’taki İşletmelerin KOBİ Sınıflandırmasındaki Yerine İlişkin Veriler	68
Çizelge 7.10. Gaziantep ve Kahramanmaraş’taki İşletmelerin Geleceği Planlamada MBS'nin Önemine İlişkin Veriler	69
Çizelge 7.11. Gaziantep’teki İşletmelerde Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yerler ile Yöneticilerin Planlamayla İlgili Görüşlerine İlişkin Verilerin Analizi	70
Çizelge 7.12. Kahramanmaraş’taki İşletmelerde Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yerler ile Yöneticilerin Planlamayla İlgili Görüşlerine İlişkin Verilerin Analizi.....	70
Çizelge 7.13. Gaziantep'teki Yöneticilerin MBS Raporlarını Hazırlama Düzeyine İlişkin Veriler	71
Çizelge 7.14. Kahramanmaraş'taki Yöneticilerin MBS Raporlarını Hazırlama Düzeyine İlişkin Veriler.....	71
Çizelge 7.15. Gaziantep ve Kahramanmaraş’taki İşletmelerin Muhasebe İşlemlerini Yürüttükleri Yerlere İlişkin Veriler.....	72
Çizelge 7.16. Gaziantep’teki İşletmelerde Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yerler ile KOBİ Sınıflandırması Arasındaki İlişki ile İlgili Veriler.....	72
Çizelge 7.17. Kahramanmaraş’taki İşletmelerde Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yerler ile KOBİ Sınıflandırması Arasındaki İlişki ile İlgili Veriler	73
Çizelge 7.18. Gaziantep’teki İşletmelerde Muhasebe Departmanında Çalışan Personel Sayısına İlişkin Veriler.....	73
Çizelge 7.19. Kahramanmaraş’taki İşletmelerin Muhasebe Departmanında Çalışan Personel Sayısına İlişkin Veriler	73

Çizelge 7.20. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki KOBİ'lerde Muhasebe Departmanında Çalışanların Eğitim Durumlarının KOBİ Büyüklüklerine Göre İncelenmesine İlişkin Veriler.....	74
Çizelge 7.21. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Muhasebe Yöneticisinin Yerine Vekaleten Bakılmasına İlişkin Veriler.....	74
Çizelge 7.22. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Muhasebe Departmanının Özellikle Harcamaları Konusunda Yönetimin Tutumuna İlişkin Veriler.....	75
Çizelge 7.23. Gaziantep'teki İşletmelerde MBS'nin Üretmiş Olduğu Raporların Diğer Departmanlar İçin Önem Derecesine İlişkin Veriler	76
Çizelge 7.24. Kahramanmaraş'taki İşletmelerde MBS'nin Üretmiş Olduğu Raporların Diğer Departmanlar İçin Önem Derecesine İlişkin Veriler.....	76
Çizelge 7.25. Gaziantep'teki İşletmelerde MBS'nin Üretmiş Olduğu Raporları Diğer Departmanların Kullanım Sıklığına İlişkin Veriler.....	77
Çizelge 7.26. Kahramanmaraş'taki İşletmelerde MBS'nin Üretmiş Olduğu Raporları Diğer Departmanların Kullanım Sıklığına İlişkin Veriler	77
Çizelge 7.27. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Hangi Nitelikteki Bilgiler Yönetime Anında Bildirilmektedir? (Yönetime Anında Bildirilen Bilgilere İlişkin Veriler).	78
Çizelge 7.28. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki Yöneticilerin Muhasebe Raporlarından Bir Yardımcıya İhtiyaç Duymadan Yararlanabilmelerine İlişkin Veriler	78
Çizelge 7.29. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmeler Açısından MBS'nin Görevinin Sadece Vergisel Sorumluluklar Olup Olmadığına Dair Veriler...	79
Çizelge 7.30. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerin MBS'nin Görevinin Vergisel Sorumluluk Açısından KOBİ Sınıflandırmasıyla Karşılaştırılmasına İlişkin Veriler	79
Çizelge 7.31. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmeler Açısından MBS'nin Vergisel Sorumluluklarının Dışındaki Görevlerine İlişkin Veriler.....	80
Çizelge 7.32. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Muhasebe Bölümünün Sorun Yaşadığı Departmanlar	81
Çizelge 7.33. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki KOBİ'lerde Muhasebe Departmanındaki Bilgisayarların Diğer Departman Bilgisayarları ile Entegre Olup Olmadığına İlişkin Veriler.....	81
Çizelge 7.34. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki KOBİ'lerde Bilgisayarların Entegre Olduğuna İlişkin Veriler.	82
Çizelge 7.35. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Yönetime Bilgi Sunma Şekli ve Sıklığına İlişkin Veriler	82
Çizelge 7.36. Kahramanmaraş ve Gaziantep'teki İşletmelerde Muhasebe ve Finansman Faaliyetlerinin Yürütülme Şekline İlişkin Veriler.....	83
Çizelge 7.37. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Muhasebe Denetimi İçin İç Kontrolör Bulunuyor mu?	83
Çizelge 7.38. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerin KOBİ Sınıflandırması ile Muhasebe Denetimi İçin İç Kontrolör Bulundurmasına İlişkin Veriler	84
Çizelge 7.39. Gaziantep'teki İşletmelerde MBS'nin Üretmiş Olduğu Raporların Dış Bilgi Kullanıcılarına Sunulmadan Önce Kimlerin Onayına Sunulacağıının Önem Derecesine İlişkin Veriler.....	84
Çizelge 7.40. Kahramanmaraş'taki İşletmelerde MBS'nin Üretmiş Olduğu Raporların Dış Bilgi Kullanıcılarına Sunulmadan Önce Kimlerin Onayına Sunulacağıının Önem Derecesine İlişkin Veriler	85

Çizelge 7.41. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Üretimde Kullanılan Girdilerin Satın Alınacağı Kişi ve İşletmelerin Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler	85
Çizelge 7.42. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Üretimde Kullanılan Girdilerin Satın Alınacağı Kişi ve İşletmelerin Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesiyle KOBİ'lerin Büyüklükleri Arasındaki Bağlantıya İlişkin Veriler	86
Çizelge 7.43. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Üretimde Kullanılan Girdilerin Nitelik ve Miktarlarının Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler	86
Çizelge 7.44. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Üretimde Kullanılan Girdilerin Nitelik ve Miktarlarının Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler ile KOBİ'lerin Büyüklüklerine İlişkin Verilerin Karşılaştırılması.....	87
Çizelge 7.45. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Pazarlama ve Satın Alma İşlemlerinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler	88
Çizelge 7.46. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Satılmasına Karar Verilen Malların Fiyatlarının ve Satış Koşullarının Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler	88
Çizelge 7.47. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Satılmasına Karar Verilen Malların Fiyatlarının ve Satış Koşullarının Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler ile Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldükleri Yerler Arasındaki İlişkiye İlişkin Veriler	89
Çizelge 7.48. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Satış Bölgelerinin ve Müşteri Grubunun Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler	89
Çizelge 7.49. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Gerekli Reklam ve Satış Geliştirme Faaliyetlerinin Maliyetleri Konusunda Karar Verilmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler	90
Çizelge 7.50. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Üretimde Kullanılan Girdilerin Ödeme Koşullarının Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler	91
Çizelge 7.51. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Tüm Ticari Alacak ve Borç Hesapları ile İlgili Raporlarda MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler	91
Çizelge 7.52. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde İstihdam Edilecek Personel Sayısının Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler	92
Çizelge 7.53. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde İstihdam edilecek Personel Sayısının Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesinin Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldükleri Yerlere İlişkin Veriler	92
Çizelge 7.54. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde İşletmenin Tanıtımı ve Promosyon Faaliyetleriyle İlgili Kararlarda MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler	93
Çizelge 7.55. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde İşletmenin Tanıtımı ve Promosyon Faaliyetleriyle İlgili Kararlarda MBS'nin Önemlilik Derecesine ve KOBİ Büyüklüklerine İlişkin Veriler	93

1.GİRİŞ

Küçük ve orta ölçekli işletmeler, ekonomik canlanma, yapısal değişim, istihdam yaratma ve teknolojik gelişmelere uyum konusundaki rolleri nedeniyle ülke ekonomileri için vazgeçilemez öğelerdir. Küresel rekabet ortamında KOBİ'lerin ayakta kalabilmelerini sağlamak ve rekabet üstünlüğünü artırmak için yönetim ve organizasyon yeteneklerinin iyileştirilmesi gereklidir.

Günümüzde küreselleşmenin etkisiyle büyük bir değişim yaşanmaktadır. Bu değişim etkisini her alanda gösterdiği gibi işletme ve yönetim alanlarında da göstermiştir. Özellikle KOBİ'ler, ani değişim gösteren çevresel faktörlere karşı, korunmak, zarar görmemek, meydana gelebilecek iç ve dış değişikliklere daha hızlı uyum sağlayabilecekleri ve sürekli daha iyiye ulaşmayı amaçlayan yöntemler geliştirme ve arama çabası içerisindeyler.

Gelişen teknolojiden önemli ölçüde etkilenen, KOBİ'lerin önemli bir bölümü olan muhasebe, artık basitçe defter tutma ve rapor üretmenin çok ötesinde bir nitelik kazanmış; teknoloji ile bütünleşik bir karar destek sistemine dönüşmüştür. Bilgisayarın, muhasebe sisteminde çok kısa bir sürede çok büyük bir gelişme ve etkinlik sağlaması ile muhasebe bilgi sisteminin önemi de bu paralelde giderek artmıştır.

Artık muhasebe bilgi sistemi basit bir muhasebe kayıtlarından çok, işletmelerin her türlü noktasında önemli kararların alınmasında başrol oynar niteliktedir. Muhasebe, işletme olaylarını kayıtlama, sınıflama, özetleme ve raporlama işlevini yürütmektedir. Muhasebenin temel işlevlerinden birisi de, işletme yönetiminin karar almasında gerekli bilgileri sağlamaktır.

Bu bilgileri yerine getirecek muhasebe sistemi, ham bilgiyi finansal bilgilere dönüştüren bir bilgi sistemidir. Bu bilgileri sağlayabilmek için de işletmede iyi bir muhasebe bilgi sisteminin kurulması gerekmektedir.

KOBİ'lerde iyi bir yönetim kuşkusuz iyi bilgiye dayanır. İsbetli kararlar ancak doğru ve zamanlı bilgilere dayanarak verilebilir. Zamanlı, anlamlı ve doğru bilgiler, yönetim tarafından işletmenin faaliyetlerinin izlenmesinde, planlama, örgütleme, yönlendirme, koordinasyon ve kontrol gibi temel işlevlerinin yerine getirilmesinde çok önemli görevler üstlenir. Çünkü bilgi olmadan yönetimin ileriye dönük planları oluşturma, uygulama ve kontrol etme olanağı yoktur. İşletme yönetiminin karar almasını, temel işletme bilgi sistemlerinin bir alt sistemi olarak önemli ölçüde etkileyen ve yönlendiren bir özelliğe sahiptir.

Bu çalışmanın öncelikli amacı, KOBİ'lerin yönetiminde muhasebe bilgi sisteminin yeri ve önemini ortaya konularak bu işletmelerde etkinlik ve verimlilik derecesinin ölçülmesidir. Bu amaçla Gaziantep ve Kahramanmaraş illerinde anket uygulaması yapılmış, bu illerde faaliyet gösteren KOBİ'lerde MBS'nin etkin ve verimli kullanılabilmesi için bazı önerilerde bulunulmuştur.

Çalışma toplam sekiz bölümden oluşmuştur. İlk bölümde giriş yapılmış, ikinci bölümde ise yapılmış olan önceki çalışmalara ilişkin bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde KOBİ'lerin, tanımlanması, sınıflandırılması, ülkemiz ekonomisi içerisindeki önemi ve KOBİ'lerin başlıca sorunları üzerinde durulmuştur. Hızla küreselleşen dünyada KOBİ'lerin ekonomiler içindeki payları ve önemleri belirtilmiştir.

İşletmelerin başarıyı yakalayabilmeleri değişik karar mekanizmalarının sağlıklı bir şekilde çalışmasıyla yakından ilgilidir. Başka bir ifade ile organizasyon amaçlarının başarıyla gerçekleştirilmesi, başarılı kararların alınmasıyla mümkün olacaktır. İşte bu noktada bilginin gerekliliği karşımıza çok net bir şekilde çıkmaktadır. Dolayısıyla ile

dördüncü bölümde bilginin önemi ve yönetilmesi üzerinde durulmuş, muhasebe bilgi sisteminin önemi, öğeleri, alt sistemleri ve muhasebe bilgi sisteminin geliştirilmesi ile ilgili ilkeler incelenmiştir.

Beşinci bölümde ise KOBİ'lerdeki muhasebe departmanlarının etkinliği veri kabul edilerek, muhasebe departmanlarının ürettiği veri ve bilgilerin işletme yöneticileri tarafından ne şekilde kullanıldığı ve muhasebe bilgi sistemine gereken önemi ne kadar verebildikleri konusuna açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

Altıncı bölümde Gaziantep ve Kahramanmaraş illerindeki KOBİ'lerde anket çalışmasının yöntemi belirlenmiştir. Yedinci bölümde, bu illerdeki KOBİ niteliğindeki işletmelerde yapılmış olan anket çalışmasının sonucu muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetimindeki yeri ve önemi irdelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca muhasebe bilgi sisteminin sadece vergisel boyutta mı, yoksa işletmenin önemli bir bilgi kaynağı olarak mı görüldüğü belirlenmeye çalışılmıştır.

Son bölümde ise, elde edilen bulgulara dayanılarak KOBİ'lerin muhasebe bilgi sisteminin daha etkin ve verimli bir şekilde kullanılabilmesi için sonuç ve değerlendirme yapılmış ve olası öneriler sıralanmıştır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

SAVSAR, Cihat, (2005); “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi” adlı teziyle, KOBİ’lerde muhasebe bilgi sistemlerinin yeri ve önemini ortaya koyarak bu işletmelerde muhasebe bilgi sisteminin etkinlik ve verimliliğini ölçmeye çalışmıştır. Bu kapsamda, Çorum ilinde faaliyet gösteren KOBİ’lerde muhasebe bilgi sistemlerini tanımlayarak muhasebe bilgi sistemlerinin daha etkin ve verimli kullanılabilmesi için öneriler getirmiştir.

KARA, Ekrem, (2003); “İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi; Bir Tekstil İşletmesinde Uygulama” adlı teziyle, muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetiminde yerini ve önemini ortaya koymaya çalışmış işletme yöneticilerinin, yönetiminde daha verimli karar almasını sağlamak amacıyla, nasıl bir muhasebe bilgi sisteminin kurulması gerektiği, yönetim etkinliği açısından yayınlanan mali tablolar ve bunların işletme yönetiminde karar almadaki analizlerin önemini ortaya koymaya çalışmıştır. Çalışmasında işletme yönetimi muhasebe bilgi sistemi ve işletme faaliyetleri ile muhasebe bilgi sisteminin ilişkilendirmesi üzerinde durmuştur. Muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetimindeki yeri ve gereksinimini açıklayarak işletmenin diğer fonksiyonlarının muhasebe bilgi sisteminden elde edebileceği veriler sıralanmıştır. Bu veriler ışığında bir tekstil işletmesinde uygulama yapılmıştır.

KÖK, Dündar, (2000); “Yönetim Kararlarının Alınmasında Muhasebe Organizasyonun Rolü: Kahramanmaraş Tekstil İşletmelerinde Bir Uygulama” adlı teziyle, işletmelerde iletişim süreci, yönetim kararları, muhasebe organizasyonu ve yönetim muhasebesi konularına değinerek Kahramanmaraş’ta tekstil işletmelerinde bir anket çalışmasıyla küçük ve orta ölçekli işletmelerin muhasebe organizasyonlarının, işletme yönetiminin alacakları kararlardaki önemlilik derecesini vurgulamıştır. Son olarak muhasebe departmanında çalışanların yönetime sundukları bilgilerin yönetim tarafından gerekli şekilde kullanıldığını büyük çoğunlukla ifade etmelerinin, stratejik bilgiye yönelik yaklaşımlar geliştirildiği takdirde, bu bilgilerin de yönetim tarafından etkin şekilde kullanılabileceği sonucuna varmıştır.

CERAN, Yunus, (1993); “İşletme Fonksiyonlarından Muhasebe ve Muhasebe Fonksiyonunun İşletme Organizasyonu İçerisindeki Yeri ve Önemi ile Muhasebenin Organizasyonu” adlı yüksek lisans teziyle, işletme yönetimi, işletme örgütleri muhasebe ve defter tutma konularına değinmiştir. Genelde işletmenin muhasebe sistemine, özelde işletmenin muhasebe fonksiyonuna, işletmenin belirlenen amaçlara göre yönetilebilmesi için yöneticilerin ihtiyaç duyduğu bilgi ve verilen sağlayan, yönetime bilgi aracı olma özelliği taşıyan bir sistem açısından bakılmıştır. Çalışmanın uygulama kısmında, bir imalat işletmesinde muhasebe bölümünün işletme organizasyonu içindeki ve organizasyon şemalarındaki yeri ile muhasebenin organizasyonu hususlarında bir analiz çalışması yapılmıştır.

YILDIZTEKİN, İhsan, (1996); “Maliyet Verilerinin Alternatif Seçim Kararlarında Kullanılması” adlı doktora teziyle işletme yönetimiyle, işletmede karar alma eşdeğer kabul edilerek maliyet bilgisine dayanan karar alma sürecinin, imalat sanayiindeki önemine açıklık kazandırılmıştır. Ayrıca muhasebe bilgi sisteminin teknoloji ile bütünleştirilmesinin, doğru karar almada ilk veri kaynağı olacağı vurgulanmıştır. Yine çalışmada, kısa dönem alternatif seçim kararları ile ilgili maliyet

analizleri yapılmış ve bu karar türlerinde kullanılacak analiz yöntemleri uygulamalı olarak verilmeye çalışılmıştır. Burada yapılmak istenen; üretim, satın alma, birleşik ürün ayrılma noktası, ilave işleme veya olduğu gibi satma, teçhizat yenileme, zarar eden bölümü kapatma, en uygun mamul karmasını tespit, kıt kaynakları verimli kullanma ile üretimdeki sınırlamaları dikkate alacak kısa dönem kararları ile uzun dönem kararları arasında uyum sağlama yöntemleri gösterilmektedir.

3. KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER (KOBİ)

KOBİ'ler, tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye ekonomisinin de dinamik ve sürükleyici unsurlarından biri olup, ülkemizin sosyo-ekonomik gelişmesi açısından çok büyük öneme sahiptirler. Genel olarak KOBİ'ler, az sermaye kullanımı yanında daha çok el emeği ile çalışan, çabuk karar verme yeteneğine sahip, düşük düzeyde yönetim giderleri ile çalışan ve ucuz bir üretim gerçekleştiren iktisadi teşebbüsler olarak ifade edilebilir (Uludağ, 1990: 14; Çelik ve Akgemci, 1998: 70).

Son yıllarda küçük ve orta ölçekli işletmelerin katma değer ve istihdam yaratıcı etkileri tüm ülkeler açısından oldukça önemli boyutlardadır. KOBİ'lerin ülkede yarattığı ekonomik etkilerin yanı sıra, sosyal ve siyasal açıdan da önemli rolleri bulunmaktadır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişimi, içinde bulunulan ekonomik koşullara bağlı olmakla birlikte bu işletmeler ölçeklerine bağlı olarak büyük işletmelerin karşılaştığı sorunların dışında sorunlarla da karşılaşmaktadırlar (Yücel, 2001:1).

Ayrıca günümüzde, küçük işletmeler denilince, eskiden olduğu gibi başarısız olduğu için büyümemiş, küçük ölçeklerde kalmış işletmeler kastedilmemektedir. Tam tersine küçük işletmeler dinamik, yenilikçi, fırsatları zamanında değerlendirebilen işletmelerdir. Küçük işletmelerin tanımlanması ve büyüklük kriterlerinin saptanması tartışmalı bir konudur. KOBİ'lerin tanımı konusunda yaşanan karmaşa, sağlıklı bir envanter çalışmasının yapılmasına da engel teşkil etmektedir (Erkan, 1990:23; Çelik ve Akgemci, 1998:70)

Bu bölümde KOBİ'lerin tanımı ve kapsamı, sınıflandırılması, avantaj ve dezavantajları, ekonomideki yeri ve önemi, karşılaştıkları temel sorunlar ele alınmıştır.

3.1. KOBİ'lerin Tanımı ve Kapsamı

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin genel bir tanımı olmamakla birlikte sermaye kullanımı yanında daha çok el emeği ile faaliyette bulunan, çabuk karar verme imkanına sahip ve düşük düzeyde yönetim giderleri ile çalışan ucuz üretim gerçekleştiren ekonomik teşebbüsler olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda KOBİ'leri tanımlamada üç karakteristik özellikleri dikkate alınmaktadır. Küçük firma, çalıştığı pazarda küçük bir paya sahiptir. Küçük firma, bizzat sahipleri ve ortakları tarafından yönetilir. Küçük firma, daha bağımsız olup firma sahipleri karar alırken denetime tabi değildir (Şimşek, 2002:16).

Bütün ekonomilerin temel dinamiğini oluşturmalarına rağmen, bugün dünya literatüründe üzerinde görüş birliği sağlanılabilmemiş bir KOBİ tanımı bulunmamaktadır. Zaten doğaları gereği bu işletmeler için kesin bir tanımlama yapmak olanaksızdır. Sanayileşme düzeyine, işletmelerin bağlı oldukları işkollarına ve üretim tekniklerine bağlı olarak ülkeler arasında, hatta aynı ülkenin farklı bölgeleri ve işkolları arasında KOBİ tanımlamaları değişebilmektedir (Akgemci, 2001: 7; Tomur, 2004: 12).

KOBİ'ler, "ekonomik yapının çeşitlenmesini sağlayan, konjonktürel dalgalanmalara daha az duyarlı olan, farklı gelir grupları içerisinde denge unsuru olarak görev yapan, yeni fikir ve buluşların kaynağı olan, endüstride gereken esnekliğin ve yeniliğin sağlanmasına katkı sağlayan, küçük birikimlerin doğrudan yatırıma aktarılmasında önemli rol oynayan, büyük endüstri işletmelerinin girdilerinin ve ara mallarının üreticisi konumuna gelerek onların gelişimini tamamlayıp ekonomide yan sanayi oluşturabilen, tekelciliği önleyen, istihdamın artırılmasına büyük katkı sağlayan, üretim ve sanayileşmenin yurt geneline yayılmasında etkin bir araç olarak görülen, teknolojik gelişmelerin kırsal yörelere ulaşmasını sağlayan ve daha çabuk karar verme

olanaklarına sahip olduklarından ve daha az faaliyet giderleri ile çalıştıklarından hızlı ve ucuz üretimde bulunabilen” işletmeler olarak tanımlanabilirler (Çelik ve Ozan, 2006:191-193).

3.1.1. Avrupa Birliği’nde (AB) KOBİ Tanımları

AB, KOBİ tanımları konusunda gerek ulusal, gerekse birlik bazında karışıklığa neden olmamak üzere yeni bir tanım geliştirmiştir. Konsey kararı çerçevesinde belirgin bir şekilde ortaya konulan KOBİ tanımı, işçi sayısı, bilanço büyüklüğü ve bağımsızlık kriterlerinden oluşan ölçütleri kapsamaktadır (Bağımsız işletmeler; sermayesinin ya da hisse senetlerinin %25 veya daha fazlası bir işletme tarafından üstlenilmemiş olan veya sermayesi küçük ve orta büyüklükteki işletme tanımı dışındaki işletmelerden meydana gelmemiş olan işletmelerdir) (Başmanav, 2001).

Mikro Ölçekli İşletme: 10 işçiden az işçi çalıştıran ve bağımsızlık kriterini taşıyan işletmeler,

Küçük Ölçekli işletme: 50’den az işçi çalıştıran, yıllık cirosu 5 milyon EURO’yu aşmayan, yıllık bilanço değeri 2,2 milyon EURO’yu geçmeyen ve bağımsızlık kriterini taşıyan işletmeler,

Orta Ölçekli İşletme; 50 ila 250 işçi çalıştıran ve yıllık cirosu 20 milyon EURO’nun altında olan, yıllık bilanço değeri 10 milyon EURO’yu aşmayan ve bağımsızlık kriterini taşıyan işletmeler olarak tanımlanmaktadır.

3.1.2. Amerika Birleşik Devletlerinde KOBİ Tanımı

ABD’de KOBİ’lerin tanımlanmasında kullanılan temel nicel ölçü “çalışan işçi sayısı ve satış tutarı”dır. Bu ülkede, küçük işletmelere her türlü bilgi ve finansman desteği veren federal bir kuruluş olan SBA (Small Business Administration)’nın tanımlamasına göre, “imalat sanayi küçük işletme kriteri” olarak personel sayısının, 500-1500 kişi; toptancı kuruluşlarında personel sayısı ve yıllık satış gideri 500’e kadar personel ve 25 milyon dolar göz önüne alınmaktadır. Sektörler üstü (genel) işletme ölçeğine göre ise işgören sayıları şöyledir (Bedestenci ve Diğerleri, 2002:1037):

“Küçük İşletmeler 1-499 kişi arasında, Orta Ölçekli İşletmeler 500-1499 kişi arası, büyük işletmeler ise 1500 kişiden fazla çalışana sahip işletmelerdir”.

3.1.3. Türkiye’deki KOBİ Tanımı

Ülkemiz açısından geçmişteki KOBİ tanımlamalarına baktığımızda hemen hemen her kurumun kendine göre bir KOBİ tanımı olduğu görülebilir. Önemli olan bunlarda bir ortak paydadır. Bu nedir; işçi sayısı, bilanço veya satış hasılatı olabilir, işletmenin sahipliği kriteri olabilir ve üretim faaliyeti olabilir. KOBİ tanım, kriterlerinde bunlar yer almalıdır (Tüzmen, 2000:4).

08/01/1985 tarihli ve 3143 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun ek Birinci maddesine dayanılarak hazırlanan yönetmelikte Küçük ve orta büyüklükte işletme: iki yüz elli kişiden az çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu yirmi beş milyon YTL’yi aşmayan ekonomik birimleri ifade etmektedir.

Aynı Kanunun ilgili maddesinde 12.04.2005 tarihinde küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin tanımlanmasına, niteliklerine, sınıflandırılmasına ve

uygulamalarına ilişkin esaslar; net satış hasılatları, malî bilanço tutarları ve çalışan sayıları dikkate alınarak bakanlıkça hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca yürürlüğe konulan yönetmelikle belirlenir. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler kısaca “KOBİ” olarak adlandırılır, olarak eklemeye yapılmış olup 16 Nisan 2005 tarih ve 25788 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri ilgilendiren mevzuatın uygulanmasında bu yönetmelik hükümleri esas alınır. Ancak; KOBİ’lere yönelik destek sağlayan kuruluşlar, bu yönetmelikte belirtilen sınırları aşmamak kaydıyla, kendi sektör ve büyüklük önceliklerini belirleyebilirler. Devlet yardımları dışındaki uygulamalar için sadece çalışan sayıları dikkate alınabilir.

3.2. KOBİ’lerin Sınıflandırılması

Bu bölümde, KOBİ’lerin büyük ölçekli işletmelere göre sahip oldukları ayırt edilebilir nitel ve nicel özelliklerine genel olarak yer verilmiştir. Küçük ve orta ölçekli işletmeler, büyük işletmelerin bir küçültülmüş şekli değildir. Dolayısıyla farklı özelliklere sahip bu işletmeleri, büyük işletmelerden ayıran özelliklerin ortaya konması gerekir. Bu özellikler, küçük ve orta ölçekli işletmeler grubunu büyük işletmelerden ayıran belirgin farklılıkları yansıtabilmeli ve tanımlanmasına yardımcı olabilmelidir (Tomur, 2004: 7).

3.2.1. KOBİ’lerin Nicel ve Nitel Kriterleri

KOBİ’lerin tanımı, ekonominin büyüklüğüne bağlı olarak ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. KOBİ’leri tanımlarken bazı nitel ve nicel kriterler esas alınmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibidir (Özgener, 2003/b).

3.2.1.1. Nicel Kriterler

KOBİ’ler açısından nicel kriterler aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Çelik ve Akgemci, 1998: 73; İraz, 2006: 368-369):

- İstihdam edilen kişi sayısı,
- Öz sermaye
- Çalışma sermaye,
- Sabit sermaye,
- Aktifler toplamı,
- Enerji kullanımı,
- Makine parkı değeri, kapasite, kullanılan alan, sipariş sayısı ve değeri, vardiya sayısı,
- Katma değer, ödenen vergi miktarı, net servet, piyasa payı,
- İhracatın satış miktarındaki payı,
- Kullanılan makine, tezgah sayısı ve gücü,
- Belirli süre içinde ödenen ücretler, kullanılan toplam çeviri güç miktarı, hammadde,
- Yapılan satış değeri ve kar,
- Yönetimin bağımlı yada bağımsız olması,
- Sermayenin tek veya birkaç kişiye ait olması ,
- İşletmenin sahipliği ve yöneticilik sıfatlarının aynı kişi veya kişilerde olması.

3.2.1.2. Nitel Kriterler

Nitel kriterler ise şu şekilde sıralanabilir (Çelik ve Akgemci, 1998:73):

- Girişimcinin işletmede fiilen çalışıyor olması,
- Riskin girişimciye ait olması,
- Girişimcinin işletmeyle özdeşleşmesi,
- Girişimcilik ve yöneticiliğin tek elde toplanması,
- Uzlaşma ve işbölümü derecesi,
- Sermayenin sınırlı olması veya finansal yetersizlik,
- Yönetim tekniklerin uygulanamaması veya yetersizliği,
- Mülkiyetin bağımlılık derecesi ve yönetimin bağımlılık derecesi,
- Pazar payı, işletmenin satış ve satın almadaki pazarlık gücü,
- İşletmenin veya sahiplerinin pazardaki gücü,
- Sermaye piyasalarında bulunabilmek,
- Aile bireylerin işletmede potansiyel katkılarının değerlendirilmesi.

KOBİ'lerde işletme sahibinin girişimci ve yöneticilik niteliklerini kişiliğinde bütünleştirmiş olması, bu işletmelerin ekonomik faaliyetleri için büyük önem taşımaktadır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin çoğunda gözlenen bu türdeki yönetim yapısı karar alma sürecinde dinamik ve esnek bir yapı oluşmasına neden olmakta, KOBİ'lerde faaliyet amacını işletme sahibinin kendisi belirlemekte, bu nedenle amaç çatışmasından kaynaklanan bir koordinasyon sorunu ortaya çıkmamaktadır. Bu bağlamda KOBİ'ler, sahip oldukları esnek ve hızlı yönetim yapıları sonucunda, ekonomiye hareketlilik ve rekabetçi bir boyut kazandırarak ekonominin temel dinamiğini oluşturmaktadır (Sarıaslan, 1994: 21; Tomur, 2004: 14).

KOBİ'leri sadece bir grupta toplayarak incelemek zordur. Ekonomide birçok işletmeyi kapsayan heterojen bir yapı söz konusudur. Bu bakımdan bu işletmeler, değişik bakış açılarına göre farklı şekillerde sınıflandırılabilirler. Burada, fonksiyonel ve iş gören sayısı bakımından sınıflandırma yoluna gidilmiştir.

3.2.2. Fonksiyonel Bakımdan Sınıflandırma

KOBİ'ler fonksiyonlarına göre üç grupta toplanmaktadırlar (Çelik ve Akgemci, 1998:71):

İmalat İşletmeleri: Bunlar küçük çapta işletmelerdir. Örneğin; dondurmacılar şekerciler, lokantalar vb.

Ticaret İşletmeleri: Bu tür işletmeler genelde, doğrudan müşteriye satış yapmak yerine; perakendecilere mal vermektedirler. Örneğin; bakkallar büfeler vb.

Hizmet İşletmeleri: İmalat ve ticaret işletmeleri ile doğrudan tüketiciye hizmet eden işletmelerdir. Örneğin; oteller, kuaförler, vb.

3.2.3. İşgören Sayısı Bakımından Sınıflandırma

Gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de küçük işletmeler genelde emek yoğun teknoloji kullanan ve finansal olanakları kısıtlı olan işletmelerdir. Büyük işletmeler bilgisayar destekli tasarım ve üretim yapabilen robot teknolojisi transfer edebilen işletmelerdir (Çelik ve Akgemci, 1998:72). Sadece çalışan işçi sayısı ölçüt alınırsa yeterli tanım olmayabilir. Çünkü gelişmiş yeni teknolojiler sayesinde daha az

işçi ile üretim yapılabilir. Gelişmiş otomasyon ve teknolojilerle, dev işletmelerde az işçiyle üretim yapılabilir. Buna örnek olarak en gelişmiş araba fabrikalarındaki çalışanların sayına bakarak bu fabrikayı küçük ve orta büyüklükteki işletme olarak değerlendirmek doğru olmayacaktır (Erdoğan ve Aytuğ, 2006).

8/1/1985 tarihli ve 3143 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun ek Birinci maddesine dayanılarak hazırlanan yönetmelikte

- İşletme: Yasal statüsü ne olursa olsun, bir veya birden çok gerçek veya tüzel kişiye ait olup, bir ekonomik faaliyette bulunan birimleri,
- Küçük ve orta büyüklükte işletme (KOBİ): İki yüz elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu yirmi beş milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan ve bu Yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ve kısaca “KOBİ” olarak adlandırılan ekonomik birimleri,
- Mali Bilanço: Bir işletmenin belirli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağlandığı kaynakları gösteren mali tabloyu,
- Net satış hasılatı: Bir işletmenin brüt satışlarından satış iskontoları ve iadeleri ile diğer indirimlerin düşülmesi sonucu bulunan tutarı,
- Yıllık iş birimi (YİB): Bir yıl boyunca tam zamanlı olarak işletmede veya işletme adına çalışan bir kişiyi,
- Yakın piyasa: İlgili piyasanın akış zincirinin başlangıç veya bitiminde yer alan ürün veya hizmet piyasasını, ifade eder.

KOBİ'ler aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır.

1. Mikro işletme: On kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu bir milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan çok küçük ölçekli işletmeler,
2. Küçük işletme: Elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu beş milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan işletmeler,
3. Orta büyüklükteki işletme: İki yüz elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu yirmi beş milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan işletmeler.

Hesaplarının kapanış tarihinde, işletme sınıfları ve KOBİ özelliği belirlenirken dikkate alınan kriterlerden herhangi birini, birbirini takip eden iki hesap döneminde kaybeden veya aşan işletmeler sınıf değiştirir veya KOBİ özelliğini kaybeder.

3.3. KOBİ'lerin Avantaj ve Dezavantajları

KOBİ'lerin büyük işletmeler karşısında, sahip olduğu özellikler nedeni ile birçok avantajlı ve dezavantajlı yönleri vardır. KOBİ'lerin söz konusu avantaj ve dezavantajları aşağıda ana başlıklar altında sıralanmıştır (Civan ve Tekinkuş, 2006).

3.3.1. KOBİ'lerin Avantajları

Türkiye ve Dünya genelinde ekonominin önemli bir bölümünde KOBİ'lerin bulunması rastlantı değildir. Bu işletmelerin büyük ölçekli rakipleri karşısında önemli avantajları bulunmaktadır. KOBİ'lerde işletme sahibinin girişimci ve yöneticilik niteliklerini kişiliğinde bütünleştirmiş olması bu işletmelerin zaman alıcı koordinasyon ve karar verme süreçlerinin dışında kalabilmelerini, değişen pazar koşullarına hızla

uyum sağlayabilmelerini, kısaca esnek ve dinamik yönetim yapılarına sahip olmalarını sağlamaktadır (Tomur, 2004: 16).

Pazarı yakından takip edebilen, müşterilerin ihtiyaçlarını daha iyi bilen ve personeliyle daha yakın ilişkiler kurabilen KOBİ'ler, üretim, pazarlama ve hizmet konularında büyüklerden daha fazla bir esnekliğe sahiptirler. Bu esneklik, dış çevrede meydana gelebilecek değişikliklere yerinde ve zamanında uyum sağlayabilme olanağı tanıdığından, KOBİ'ler birçok olumsuzluğu daha az bir zararla geçiştirebilmektedirler (Akgemci, 2001:11).

Küçük işletmeye sahip olmak girişimciye iki temel avantaj sağlayabilir. Bunlar; müşteriye işletme personeli ile daha yakın ilişkiler içerisine girebilmek ve pazarlama, üretim ve hizmet konusunda büyük işletmelere göre daha esnek olmaktır. Bu esneklik, dış çevrede meydana gelebilecek değişikliklere yerinde ve zamanında uyum sağlayabilme olanağı tanıdığından, KOBİ'ler uyum sorunu yaşamadan en az zararla bu dönemleri atlatabilecektir (Çelik ve Akgemci, 1998:75).

Ulusal ekonominin önemli bir bölümüne KOBİ'lerin sahip olması tarihsel bir rastlantı değildir. Bu durum, ne büyük firmalar tarafından oluşturulan yardımsever politikalar, ne de devletin KOBİ'lere yardım programlarının sonucu oluşmuş bir olgu değildir. KOBİ'ler, birçok durumda büyük firmalardan daha fazla avantajlara sahiptirler (Akgemci 2001:7).

KOBİ'ler aşağıdaki ortamlarda da bir takım avantajlar elde edilebilmektedir. (Akgemci, 2001:11; Civan ve Tekinkuş, 2006):

- Pazarlama, üretim ve hizmet konularında daha esnek olunmasında,
- Büyük miktarda yatırıma girmeden önce yeni bir fikir veya buluşa pazarın tepkisinin bilinmesinin zorunlu olmasında,
- Yönetimde çok yakın denetime ihtiyaç hissedilmesinde,
- Üretilen mal ve hizmetin pazarının sınırlı olmasında,
- El emeğinin mal ve hizmetin üretilmesinde önemli bir faktör olarak yer almasında,
- Üretilen mal veya hizmete olan talebin sınırlı olmasında,
- Kolay bozulabilen malların pazarlanması ya da üretilmesinde,
- Personel ile yakın ilişkilerin gerekli olmasında,
- Teknik gelişmelere kısa sürede ayak uydurabilme yeteneğine sahip olunmasında,
- Yatırım yapılırken daha çok kendi öz sermayelerine ağırlık verilmesinde,
- Desteklenmeleri aynı zamanda ülkedeki işsizliğin azalması anlamına gelmesinde,
- İşgörenlerin kendi bölgeleri veya yaşamak istedikleri bölgelerde kurulmasında,
- Ülke içindeki farklı bölgelerin kalkınmasında ve çevrenin korunmasında.

3.3.2. KOBİ'lerin Dezavantajları

Ölçek ekonomileri kavramına ilişkin yukarıda yer verilen genel değerlendirme sonrasında KOBİ'lerin rakipleri olan büyük ölçekli işletmelere göre sahip oldukları dezavantajlar, sektörel farklılıklar hariç olmak üzere, aşağıdaki şekilde özetlenebilir (Akgemci, 2001: 16; Tomur, 2004: 16):

- Genel yönetim yetersizliği,
- Özellikle stratejik kararların işletme sahip veya ortaklarınca alınıp, orta ve/veya alt düzey olumsuz rekabet,
- Görevlilerin tam katılımının sağlanamaması,

- İşletme bünyesinde, mali danışman veya uzman istihdam edememe,
- Uzman bir finansman ekibi veya departmanından yoksunluk,
- Çoğunlukla kısa vadeli banka kredileri kullandıkları ve sermaye piyasası araçlarından etkin bir biçimde yararlanamadıkları için büyük ölçekli işletmelere göre sınırlı sermayeye sahip olmaları,
- Finansal planlama yetersizliği,
- Banka ve diğer finansal kurumlardan yeterli desteği görememe,
- Sermaye piyasasından yeterince yararlanamama,
- Ürün geliştirme eksikliği,
- Üretim ve satış arasındaki koordinasyon yetersizliği,
- Modern pazarlama etkinlikleri sergileyememe,
- İşletmelerin küçük veya orta ölçekli olması sonucu ihale vb. etkinlikleri izleyememek,
- İşyerinin veya yerleşim alanının küçüklüğü,
- Bağımsızlığını kaybetme ve iflas riski,
- Kalifiye eleman sağlayamamak,
- Mevzuat ve bürokrasi,
- Hammadde ve ara malı temini.

3.4. KOBİ'lerin Ekonomideki Yeri ve Önemi

İşsizliğin azaltılması ve yeni istihdam alanlarının yaratılmasında oynadıkları rolleri, dengeli ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanması ve sürdürülmesine yaptıkları olumlu katkıları ve piyasa koşullarında meydana gelen değişimlere hızlı uyum sağlayabilen esnek bir üretim yapısına sahip olmaları, küçük ve orta ölçekli işletmeleri günümüz dünyasında daha önemli bir konuma getirmektedir. Taşıdıkları önem dolayısıyla başta gelişmiş ülkeler olmak üzere hemen bütün ülkeler KOBİ'lerin doğması, büyümesi, gelişmesi ve korunması için uygun ortamı hazırlayacak politikalar geliştirmekte ve uygulamaktadır (<http://ekutup.dpt.gov.tr>).

KOBİ'ler yenilikçilik ve girişimcilik kaynağı olarak ve esnek yapıları nedeniyle değişime kolay uyum sağlamalarından dolayı ülkelerinin ekonomik gelişmesinde önemli roller üstlenmişlerdir. KOBİ'lerin 1970'li yıllarda üstlendikleri istihdamı ve üretimi artırma rollerinde başarılı olmalarından sonra, günümüzdeki beklenen rolleri dış ticarete ülkelerin rekabet edilebilir bir gücü olmalarıdır (Koçak, 1998:319).

Yirminci yüzyılın ilk yarısında işletmelerin giderek büyümeleri nedeniyle, KOBİ'lerin yaşamlarına devam edemeyecekleri düşüncesi gündeme gelmişti. Ancak günümüzde KOBİ'ler ortadan kalkmamış, aksine 1970'li yıllardan itibaren teknolojinin gelişmesi, kişi ve toplumlardaki bağımsızlık eğiliminin artması ve bilgi toplumuna geçiş gibi nedenlerden dolayı daha önemli hale gelmiş bulunmaktadırlar (Akgemci, 2001: 16; Civan ve Tekinkuş, 2006).

Dünya genelinde özellikle 1980'li yıllarda artarak devam eden globalleşme ve finansal liberalizasyon süreci, beraberinde değişen koşullara ve yeniliklere hızla uyum sağlayabilen şirketlerin önemini arttırmıştır. Büyük ölçekli işletmelerin ekonomik ve siyasi konjonktürdeki değişimler karşısında hareket yeteneğinin sınırlı olması, teknolojideki en son gelişmelerin bu şirketlere uyum maliyetinin yüksekliği nedeniyle sorun yaşanması, ekonomide meydana gelen değişikliklere uyum sağlama esnekliği yüksek ve konjonktürel dalgalanmalar, ekonomik ve mali krizlere karşı daha esnek olan,

ekonomik ve sosyal yaşamın temel istikrar unsurlarından biri olan KOBİ'lerin dünya genelinde önemini daha da arttırmıştır (Uslu ve Uygun, 2007).

Ekonomik sürecin hangi döneminde olursa olsun, ülkemizde KOBİ'ler; ekonomik, sosyal ve politik önemlerini her zaman korumuşlar ve ülkenin politika ve stratejilerinin belirlenmesinde önemli bir yere sahip olmuşlardır. Ancak KOBİ'lere, Türkiye'nin toplam sanayi işletmelerinin büyük bir bölümünü oluşturmasına rağmen, uzun yıllar gereken önem verilmemiştir. Sadece AB'nin 1983 yılını KOBİ yılı ilan etmesinin ardından, Türkiye'de KOBİ'lere gereken önemi verdiğini göstermek için 1996 yılını KOBİ yılı ilan etmiştir. Bu vesileyle 16 Ekim 1996 tarihinde 'KOBİ Teşvik Kararnamesi'ni hayata geçirmiştir (Ören, 2003:107).

KOBİ'lerin, sadece ekonomik hayatta değil, sosyal hayatta da önemli rolleri vardır. KOBİ'ler, ülkede geniş bir alana yayıldıkları için bölgesel gelişmişlik farklarını gidermede, mülkiyeti geniş bir alana yaymada, istihdam olanağı meydana getirip, bunu sürdürmede ve demokratik hayatı canlı tutmada önemli bir güçtür. KOBİ girişimcilerinin mülkiyet tutkuları, başarılı olma arzuları, cesaretli adımları ve yatırım yapma istekleri siyasi istikrarın temel mekanizmalarındandır. Başarılı girişimciler, potansiyel girişimcileri etkileyecek, onların da ekonomiye girmelerine neden olacak ve demokratik bir ortamda, psikolojik tatmin gittikçe artacaktır. Güçlü KOBİ'ler, büyük işletmeleri de olumlu yönde etkileyecek ve sosyal yönden bir rahatlama olacaktır. KOBİ'lerin birer mesleki okul niteliği taşımaları ve üretebilme yetenekleri, bölgesel gelişmede ve göçleri önlemede önemli bir rol oynar. Gelip geçici, dönemsel veya mevsimlik krizlerden en az etkilenme özellikleri, toplumsal barışın korunmasına ve bunalımların aşılmasına da katkıda bulunabilir (Çelik ve Akgemci, 1998: 93-94).

KOBİ'lerin belli başlı yararları aşağıdaki biçimde sıralanabilir (Alpugan,1994:10; Çelik ve Akgemci, 1998:93-94):

- Gelir yelpazesinin içindeki denge unsurunun kuvvetini sağlarlar. Bu denge yalnızca sosyal yönden değil, ekonomik açıdan da önem taşır.
- Bu işletmeler yeni fikirlerin ve buluşların kaynağı olup, endüstride gereken esnekliğin sağlanmasına katkıda bulunurlar.
- Daha çabuk karar verme olanaklarına sahip oldukları gibi, daha az yönetim ve genel işletme gideriyle çalıştıklarından bu konuda çabuk ve ucuz üretim işlevinde bulunurlar.
- Kişisel inisiyatiflerin ortaya çıkmasında önemli rol oynadıkları gibi, istihdam ve eğitimdeki payları da büyüktür. Bu işletmeler bir çok kalifiye elemanın teknik eğitimlerini aldıkları ilk kuruluşlar durumundadırlar.
- Üretim ve sanayileşmeyi bütün yurda yaymada da etkin bir araç olarak yararlanılabilmektedir.
- Uzun dönemde büyük endüstri işletmelerinin girdilerinin ve ara mallarının üreticisi olma durumundadırlar.
- Sosyal ve politik bakımından kullanılmayan işgücü, hammadde ve finansman kaynaklarının daha küçük yatırımlarla işletilmesi olanaklarını sağlayarak yaşam düzeyinin yükselmesinde de etkili olabilmektedirler.
- Küçük birikimler ve aile birikimlerinin doğrudan yatırımlara yansıtılabilmesinde de önemli işlevleri yerine getirirler.
- İşçi işveren ilişkilerinin daha yakın ve olumlu bir ortam içinde geliştiği gözlemlenmektedir. Bu durum sosyal politikaların bu kesimde ortaya çıkmasını önleyici niteliktedir.

- Savaş ekonomisinde büyük endüstrilerin zedelenmesi durumunda, küçük işletmeler önemli işlevleri yerine getirmektedirler. Bu durumlarda KOBİ'ler üretime devam edip, küçük ölçüde de olsa, gereksinimleri karşılamaya devam etmektedirler.

Ulusal ekonomimizde, özellikle istihdam yönünden, önemli bir yere sahip bulunan KOBİ'lerin sisteme olan katkıları şu şekilde sıralanabilir (Çetinkaya, 1992: 251-257; Akgemci, 2001: 19):

- Bölge sanayisinin gelişmesine başlangıç oluşturmak,
- Bölge sanayisinin tamir ve bakım yönünden sorunlarını çözmek,
- Özel beceri ve teknik isteyen kimi malları üretmek,
- İkincil (tali) kontrol yoluyla büyük sanayi işletmelerine yardımcı olmak.

Yeni sanayi anlayışının oluşturulmasında ise KOBİ'lerin önemi büyüktür. Bu çerçevede ekonomik gelişmeyi hızlandıran ve toplumun yaratıcı potansiyelini açığa çıkaran KOBİ'lerin korunması, destek ve teşvik programlarının hazırlanması Türkiye'nin kalkınıp gelişmesi bakımından büyük önem taşımaktadır (Şamiloğlu ve Uslu, 2006).

Avrupa Topluluğu'nun KOBİ'lere ilişkin bir raporunda söz konusu işletmelerin ekonomik sisteme olan katkıları şu biçimde özetlenmektedir: "Sayıları ve değişik konulardaki çalışmaları, üretim, ticaret ve hizmet alanlarında yer alan tüm sektörlerde var olan etkileri, istihdama ve belli yörelerin refah düzeylerine katkıları nedeniyle bu işletmeler ticari ve endüstriyel yapının gerekli bir bölümüdürler. Bunun yanı sıra, ekonominin dinamikliğinin ve canlılığının da kaynağıdır" (Çelik ve Akgemci, 1998:94).

Ekonomi için bu kadar büyük öneme sahip olan KOBİ'lerin Türkiye'deki, çalışan sayısı sektörel dağılımı ve hukuki yapısı ile ilgili veriler Çizelge 3.1 de gösterilmiştir.

Çizelge 3.1. Türkiye'deki İşletmelerin Çalışan Sayısı Büyüklük Sınıflarına Göre Dağılımı (2002)

Çalışan Sayısı	(%) Oranı	Sayısı
1-9 Arası	96,27%	1.788.835
10-49 Arası	3,15%	58.521
50-150 Arası	0,40%	7.407
151-250	0,08%	1.577
251+	0,10%	1.851
Toplam	100,00%	1.858.191

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (www.tuik.gov.tr).

Çizelge 3.1 de görüldüğü gibi Türkiye'deki işletmelerin %96,27'lik kısmını 1-9 arası çalışanı olan işletmeler oluşturmaktadır. Çalışanlar bakımından yapılan sınıflama sonucunda %99,90'lık kısmının 250 kişiden daha az çalışana sahip işletmeler olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.2. Türkiye'deki İşletmelerin Sektörel Dağılımı (2002)

Sektörel Faaliyetler	(%) Oranı	Sayısı
Madencilik ve Taşocakçılığı	0,13%	2.410
İmalat	14,66%	272.482
Elektrik, Gaz Su Dağıtımı	0,23%	4.206
İnşaat	1,92%	35.749
Ticaret	46,71%	867.890
Otel ve Lokantalar	9,37%	174.199
Ulaştırma, Depolama, Haberleşme	14,56%	27.0517
Mali Aracı Kuruluşlar	0,77%	14.303
Kamu Kuruluşları ve Savunma	5,16%	95.971
Eğitim Hizmetleri	0,36%	6.695
Sağlık Hizmetleri	1,80%	33.383
Diğer Toplumsal ve Kişisel Hizmetler	4,33%	80.386
Toplam	100,00%	1.858.191

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (www.tuik.gov.tr).

Türkiye'deki işletmelerin sektörel dağılımına baktığımızda %46,19 oranıyla Ticaret sektörünü en büyük orana sahip sektör olarak görmekteyiz. Ticaret sektöründen sonra imalat sektörü %14,66 oranla sıralamada ikinci büyük orana sahiptir. Ulaştırma, depolama ve haberleşme sektörleri ise imalat sektöründen sonraki en çok orana sahip sektörlerdir.

Türkiye'deki işletmelerin hukuki yapılarına göre girişimci bazında gruplandırılmasına baktığımızda Türkiye İstatistik Kurumu'ndan elde edilen bilgiler aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

Çizelge 3.3. Türkiye'deki İşletmelerin Hukuki Yapılarına Göre Sınıflandırılması (2002)

Hukuki Yapılarına Göre	(%) Oranı	Sayısı
Şahıs İşletmeleri	81,66%	1.386.974
Adi Ortaklık	1,64%	27.812
Kollektif Şirket	0,23%	3.923
Komandit Şirket	0,01%	178
Limited Şirket	13,57%	230.521
Anonim Şirket	2,00%	33.935
Kooperatif	0,27%	4.604
Diğer	0,62%	10.510
Toplam	100,00%	1.698.457

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (www.tuik.gov.tr).

Hukuki yapılarına göre işletmelerin sınıflandırılmasında %81,66 oranla en çok orana sahip olan şahıs işletmeleridir.

Yapılan açıklamalardan sonra KOBİ'lerin ülkemiz açısından taşıdıkları önem şu şekilde sıralanabilir (Gücelioğlu, 1994: 1; Alpugan, 1994: 14; Sarıaslan, 1994: 22; Algan, 1991: 19; Çelik ve Akgemci, 1998: 94-95):

- Emek yoğun teknoloji ile çalışma ve kaynak kullanımında etkili olma özelliğine bağlı olarak ülke çapında istihdam yaratmaya ve işsizliğin azaltılmasına katkıda bulunmak.
- Talep değişikliklerine ve çeşitliliklerine daha kısa bir sürede, daha kolay bir şekilde uyum sağlamak.
- Büyük ölçekli işletmelerin kullandıkları hammadde, yardımcı malzeme, işletme malzemesi veya yarı mamul gibi girdileri üreterek onların gelişimini tamamlama ve böylece ekonomide yan sanayi oluşturmak.
- Büyük ölçekli işletmelerin ürettiği aynı mal ve hizmetleri üretip, onları rekabetçi ortama çekerek ekonomiye canlılık kazandırmak.
- Esneklik ve yenilikleri teşvik etmek.
- Emek yoğun olmaları nedeniyle bölgesel istihdam olanaklarının artırılmasına önemli katkıda bulunarak küçük şehirlerden büyük şehir merkezlerine insan göçünün engellenmesine ve bölgenin kendi potansiyeli içinde kalkınmasına temel oluşturmak.
- Gelir dağılımını olumlu yönde etkileyerek, sermayenin büyük sanayi işletmelerinde ve az kişinin elinde toplanmasını önleyerek, toplumda gelirin gerek fonksiyonel gerekse bölgesel düzeyde dağılımını olumlu yönde etkilemek.

Türkiye'de KOBİ'lerin daha iyi konumlara gelebilmeleri için gerekli desteğin sağlanması amacıyla kurumlarımıza düşen görevleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkün olabilir (www.ekodialog.com).

- Gerek kamu gerekse özel bankalarımız var olma gerçeklerini unutmayarak, girişimcilerimize yeterli kredi desteğini sağlamalıdır,
- Son günlerde gündemde olan KOBİ borsası gibi projeler bütün kesimler tarafından desteklenmeli ve sahiplenilmelidir,
- Üniversitelerimiz, gerek akademik çalışmaları, gerekse danışmanlık gibi kendi üstüne düşen görevleri yerine getirmelidir,

3.4.1. Küreselleşme Kapsamında KOBİ'ler

Küreselleşme son yıllarda, yeryüzünün her alanında yaşanan gelişmeleri tanımlamak için kullanılan sihirli bir sözcük haline gelmiş olup gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik, siyasal ve sosyal yapılarını etkileyen bir süreçtir (Kar ve Günay, 2003: 5).

Günümüzde, tüm ekonomiler KOBİ'lerin ekonomiye, istihdama, bölgesel ve yerel kalkınmaya ve sosyal gelişmeye katkılarının farkına varmış durumdadırlar. Küreselleşme ve teknolojik değişim KOBİ'lere yabancı pazarlara girmek ve işletme maliyetlerini düşürmek konusunda yeni fırsatlar getirmektedir. Ancak, aynı zamanda ulus ötesi maliyetleri, yeni rekabet mücadeleleri ve riskleri de vardır. Küresel ekonomide KOBİ'lerin rekabet güçlerinin artırılmasına ilişkin konuların ve politikaların anlaşılmasını sağlamak ve kolaylaştırmak gereklidir. KOBİ'lerin rekabet güçlerini artırmak ve küreselleşmelerini teşvik etmek için; tehditleri ve fırsatları iyi analiz etmek, en iyi uygulamaları belirlemek ve önemli görülen alanlarda politika tavsiyeleri geliştirmek zorunludur (Çolakoğlu ve Acar, 2006:11).

Küreselleşme sürecinde, korumacılık ortadan kalkmakta, yabancı sermaye akışına serbestlik sağlanmakta, ülkelerin dış ticaret kanalları yoluyla birbirlerinden etkileşimi kolaylaşmakta ve rekabetin yüksek olduğu bir ortamla karşılaşmaktadır. Bu süreçte korumacılığın ortadan kalkması ile birlikte devletin ekonomideki rolünün ve desteklerinin azaldığı, özelleştirmenin daha ciddi olarak gündeme geldiği bir piyasa yapısı söz konusudur. Bu açıdan bakıldığında Küreselleşme sürecinin ülke ekonomilerine ve bu ekonomilerin aktörleri olan firmalara etkileri kaçınılmazdır (Aras ve Müslümov, 2006)

Çizelge 3.4. AB ve Türkiye'deki KOBİ'lerin Karşılaştırılması

Avrupa Birliği'nde KOBİ'ler	Türkiye'de KOBİ'ler
– İşletme başı ortalama istihdam, 6	– İşletme başı ortalama istihdam, 2-3
– Yıllık devlet yardımı 1.105 pound	– Yıllık Devlet Yardımı 200 pound
– İşletmelerde kurumsallaşma söz konusu	– İşletmenin sahibi hem bir finans müdürü, hem pazarlama müdürü, hem de üretim ve geliştirme müdürü konumunda
– İşletmelerin %70' inde finansal enstrümanlar konusunda bilgi eksikliği söz konusu	– İşletmelerin %90' dan fazlasında finansal enstrümanlar konusunda bilgi eksikliği söz konusu
– Kredi güvenilirliği açısından güçlü konumda	– Kredi güvenilirliği düşük konumda
– Modern finansal enstrümanlar (risk sermayesi, kredi garantisi, leasing gibi) kapsamlı olarak kullanılmakta	– Modern finansal enstrümanları kullanabilme gücü düşük
– Üniversite tarafından desteklenen KOBİ'lerin sahip olduğu teknolojik yatırımların payı % 20	– Çok önemsiz düzeydedir.
– Kamusal araştırma ve geliştirme kurumları tarafından desteklenen KOBİ'lerin sahip olduğu teknolojik yatırımların payı % 25	– Çok önemsiz düzeydedir.
– İş hacmi (işletme başı) 780.000 pound	– İş hacmi (işletme başı) 200.000 pound

Kaynak: Civan ve Tekinkuş, 2006.

Türkiye'de KOBİ'lerin büyük ölçüde fason üretime yöneldikleri, kendi markalarını yaratmakta ve kendi ürünlerini pazarlamakta güçlük çektikleri görülmektedir. Ülke imajının ve markanın olmaması bu işletmelerin rekabet gücünü büyük ölçüde zayıflatmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, globalleşme sürecinde Türkiye'ye biçilen rol büyük ölçüde ucuz, fason üretim yapılan ülke konumundadır. Firmalar kendi markasını yaratmadığı ve kaliteli üretime önem vermediği sürece bu gelişmeler karşısında rekabet avantajı yakalaması olanaksızdır. Bilgi toplumu ve küreselleşme bağlamında, ekonomi ile yönetim alanlarındaki gelişmeler aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Civan ve Tekinkuş, 2006):

- Sanayi toplumunda, üretim stratejik öneme sahiptir olan sermayenin yerini bilgi almıştır,
- Maliyet üstünlüğü değil, teknolojik yenilik ve yaratıcılık rekabet üstünlüğünde öncelikli rol haline gelmiştir,
- Kısa dönem içerisinde yüksek kar değil, uzun dönemde varlığını sürdürebilmek önemlidir,
- Ölçek ekonomileri yerine küçük olan güzeldir yaklaşımı değer kazanmıştır.
- Yeni yüzyılda işletmeler küresel düşünüp yerel odaklanmalıdır.

3.4.2. Sürdürülebilir İhracat İçin KOBİ'ler

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler açısından ihracat, kalkınma sürecinde gereksinim duyulan yatırım ve ara malı ithalatını döviz darboğazına girmeden karşılamaya yardımcı olan bir işleve sahiptir. Diğer taraftan ihracat ileri ve geri bağlantıları ile ekonominin diğer sektörlerini uyarır, istihdamı artırır ve uluslararası iş bölümüne uygun bir kaynak dağılımına fırsat vererek, ülke ve dünya refahının artmasına katkı sağlar. Zaten bugün, gelişmiş ülkelerin dünya ticaretinden aldıkları pay da ihracatın kalkınmada ne kadar önemli bir işleve sahip olduğunu açıkça göz önüne sermektedir (Aras ve Müslümov, 2006).

Sürdürülebilir ihracat artışını sağlayacak yapı içerisinde çok önemli bir yeri olmasından dolayı KOBİ'ler üzerinde özellikle durulmaktadır. KOBİ'lerin bir yandan ürettikleri nihai mal ve hizmetlerle büyük işletmelere karşı rekabet içerisinde olmaları; bir yandan da yan sanayi oluşturarak, büyük işletmeleri desteklemeleri veya tamamlamaları nedeniyle ülke ekonomileri için vazgeçilmez olmaları ülkemiz açısından çok önemlidir (www.ekodialog.com).

Türkiye'nin toplam ihracatı ve ithalatının dağılımına bakıldığında büyük ölçüde teknoloji yoğun ve katma değeri yüksek mallar ithal ettiği (makineler, mineraller, kimyasallar) ve emek yoğun malları (tekstil, konfeksiyon) ihraç ettiği görülmektedir. Türk dış ticaretinde en önemli ihraç ürünü olan tekstil ve konfeksiyon sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin büyük bir kısmı küçük ve orta ölçekli atölye tarzı çalışan işletmelerdir. Özellikle sanayileşme ve teknoloji seviyeleri yüksek Avrupa ülkeleri ile rekabet KOBİ'lerin maliyetleri düşürmelerini ve ileri teknoloji ile kaliteli üretim yapmalarını zorunlu hale getirmiştir. Son yıllarda maliyet avantajları arasında en önemlilerinden olan ucuz işgücü ve hammadde avantajını kaybeden KOBİ'ler artan rekabete uyum sağlamak için yeni teknoloji yatırımlarına ihtiyaç duymaktadır. Bu ise yeni fonların sağlanmasını zorunlu hale getirmiştir (Aras ve Müslümov, 2006).

İhracatın ülke ekonomimiz içerisinde bu denli önem taşımaya paralel olarak Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından genel amacı, “sürdürülebilir ihracat artışını sağlayacak ihracat yapısını oluşturmak” olarak belirlenen ve 2004-2005 yılları arasında kapsayan bir stratejik plan hazırlanmıştır. Ülkemiz açısından tartışmasız çok önemli olan bu plan içerisinde, genel amaca ulaşmak için belirlenen stratejik amaçlara bakıldığında ise bu süreçte KOBİ'lerin önemli bir yer aldığı rahatlıkla görülebilmektedir (www.dtm.gov.tr). KOBİ'lerin ülkemizin toplam ihracatı içerisinde %8 gibi düşük bir orana sahip olması, aynı zamanda gelişmiş ülkelerde bu oranın %20-40 arasına olması konunun önemini açıkça ortaya koymaktadır (www.ekodialog.com).

3.5. KOBİ'lerin Karşılaştıkları Temel Sorunlar

Ekonominin önemli kısmı olan KOBİ'lerin faaliyetlerini elektronik ortama taşıması ekonomiye yeni bir dinamizm kazandıracaktır. Ancak e-ticaretin hızlı gelişimi ve sınırların ötesinde bir karaktere sahip olması, pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin e-ticarette karşılaştıkları en önemli sorunlar şu şekilde sıralanabilir (Özgener, 2003/a: 266):

- İşletme veya ürünün uygun olmaması,
- KOBİ'lerin nitelikli elemanlara sahip olmaması,
- Ödemelerde güçlük,
- Müşterilerin elektronik ortamda işletmeyi bulamama endişesi,
- Bilgi teknolojilerine ilişkin alt yapı sorunları,
- Yasal sorunlar.

İnternet ortamı küçük işletmelerin büyük işletmelerle aynı zeminde faaliyet göstermesini mümkün kıldığından rekabetin artmasını sağlamaktadır. İşlem maliyetlerinin azalması ve e-ticaret ortamına girişin kolaylaşması, yeni rakiplerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

3.5.1. Yönetim Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar

Herhangi bir örgütün koordineli bir biçimde faaliyetini sürdürebilmesi için iyi bir biçimde yönetilmesi gerekir. Bu yönetim fonksiyonunu da yönetici yerine getirir. Bizim anladığımız yönetici biçimi lider yöneticidir (Üçok, 1993: 162; Çelik ve Akgemci, 1998: 77).

Girişimci tarafından seçilen liderlik biçimi ve yönetimi, yönetici olarak etkinliği artacaktır. KOBİ'lerde uygun bir lider işletme sahiplerinin amaçlarını gerçekleştirme yönünde yardımcı olacaktır.

KOBİ'lerde planlama önemli bir işleve sahiptir. Öncelikle KOBİ'lerde yapıları dolayısıyla uzun vadeli planlama yapılmamakta ve genelde bir planlama uzmanı da çalıştırmamaktadır. Planlamayı genelde işletme sahibi ve ortaklar yapmaktadır.

KOBİ'lerin haberleşme işlevi ile işbölümü ve uzmanlaşma uygulamaları da ayrı bir yer tutar. İşletmenin büyüklüğüne göre haberleşmenin önemi de o derecede artar. Küçük işletmeler haberleşmeyi göz ardı etmemelidir. Etkin bir haberleşme politikası takip etmek isteyen yönetici iş görenlerle haberleşmeyi kapsamlı bir şekilde yapmalıdır.

İşletmelerde çalışan insanların tamamına yakını birbirini tanıması iş bölümünde kolaylık sağlamaktadır. Bunun için KOBİ'lerde kimin ne yapacağı, kimden emir alıp kime vereceği açık bir şekilde belirtilmelidir. Çünkü yönetici kimin ne yapacağını kendisi saptamaktadır (Müftüoğlu, 1989: 78; Çelik ve Akgemci 1998: 77).

KOBİ'lerin en önemli özelliklerinden bir tanesi de işletme sahibi, yönetici ve girişimcinin aynı kişide toplanmasıdır. Bu özellikte işletme sahip veya yöneticisinin değerlerinin, motivasyonun, davranışlarının, amaç ve hedeflerinin işletme üzerinde en belirleyici faktörler olmasına yol açmaktadır. Nihayet işletme yöneticisinin teknik ve ticari açıdan yeterli olabilmesine karşın, pazarlama, işletme ve finans gibi alanlarda yeterli donanıma sahip olmaması en önemli yönetim ve yönetici sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer yönetim sorunlarını aşağıdaki gibi özetleyebiliriz (Akgemci, 2001: 22-26):

- Örgütsel ve çevresel güç kaynakları,
- İşletme sahiplerinin teknik kökenli olması,

- Yöneticilerin ve personelin eğitim sorunları,
- Uzmanlaşma, Enformasyon eksikliği,
- İdari ve teknik danışmanlık ve rehber hizmetlerinden yararlanamama,
- Örgüt ve örgütlenme sorunları,
- Motivasyon kaynakları ve bunların uygulanabilme gücü.

Yönetim açısından en önemli iş karar almadır. Karar alma, modern işletmecilik fonksiyonlarından biri olup, istenilen sonuca ulaşmak için mevcut seçenekler arasından bilinçli olarak seçim yapma sürecini ifade eder. Günümüz işletmeleri açısından karar almanın önemi hızla artmaktadır. İyi bir kararın taşınması gereken özellikler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Tosun, 1990: 89; Çelik ve Akgemci, 1998: 89):

- İnceleyici, yaratıcı, yetenek geliştirici ve değerlendirici faaliyetleri içermelidir.
- İşletmenin iç ve dış koşullarına ilişkin yeterli bilgileri ve değerlendirmeleri kapsamalıdır.
- Sayısal verilere dayanarak hazırlanan analizlerle beraber sübjektif faktörlere ilişkin değerlendirmeler de ek olarak yer almalıdır.
- Amaca uygun şekilde hazırlanmalıdır.
- En uygun süreç ve süreyi içerebilmelidir.

3.5.2. Tedarik Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar

KOBİ'lerin tedarik işlevine ilişkin sipariş hacmi büyük işletmelere göre daha düşük seviyelerde kalmaktadır. Bu işletmeler malzeme alırken sipariş miktarlarında, kısıtlamaları da göz önüne alarak sipariş vermek zorunda kalmaktadır. Bunun sonucunda daha az indirim sağlanabilmekte bu da birim maliyetini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu güçlüklerin aşılması ancak malzemeye yüksek fiyat ödemekle veya malzeme standartlarına ilişkin toleranslarını geniş tutmakla mümkün olabilmektedir. Bu da hem maliyet hem de kalite yönünden fedakarlık gerektirebilmektedir (Müftüoğlu, 1991: 67-68; Çelik ve Akgemci 1998:78).

3.5.3. Üretim Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar

Tedarikleme de ortaya çıkan bazı hammaddenin sağlanamaması nedeni ile işletmeler, siparişlerini karşılayabilmek için hammadde stokuna yönelmektedirler. Bu da kaynak israfına yol açmaktadır. Stoklamaya gidilmesi halinde ise, sürekli fiyat artışlarından yoğun bir biçimde etkilenmek her zaman mümkün olmaktadır. Hammadde yetersizliği yüzünden işletmeler düşük kapasiteyle çalışmaktadırlar. KOBİ'lerde emek yoğun üretim teknikleri daha yaygındır. Büyük işletmeler genellikle piyasa üretim yaparlar. Bu özelliğin sonucu olarak küçük işletmelerde ürün stoku sorunu önemini yitirir veya yok olmaktadır (Oktav, 1990: 25-35; Çelik ve Akgemci 1998: 79).

3.5.4. Pazarlama Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar

Pazarlama, her şeyin Pazar ile başladığını kabul etmektir. Bunun içindir ki KOBİ'lerin başarılarında Pazar üzerinde yoğunlaşmak önem kazanmaktadır. KOBİ'ler bilgiye yeterince ulaşmamaktadır. Bu da işletmede büyük sorunlara yol açarak onları başarısızlığa götürmektedir. Aşağıda KOBİ'lerin pazarlama işlevleri, üstünlükleri ve sakıncaları sıralanmıştır (Çetin, 1996:158; Müftüoğlu, 1991: 63; Çelik ve Akgemci 1998: 81):

KOBİ'lerde pazarlamaya ilişkin sorunlar;

- KOBİ'lerde düzenli bir pazarlama araştırması yapılmamaktadır.
- KOBİ'ler genellikle sınırlı bir pazar payına sahiptir.
- KOBİ'lerde pazarlama konusunda uzman kişilerin istihdam edildiği ayrı bir pazarlama bölümü yoktur.
- Bu açıdan az gelişmiş bir pazarlama anlayışından söz etmek mümkündür.

KOBİ'lerin pazarlamadaki üstünlükleri

- Doğrudan pazarlama,
- Kişisel müşteri ilişkileri,
- Pahalı ve karmaşık satış örgütünün olmaması,
- Esnekliğin yüksek olması,
- Satış giderlerin azlığı.

KOBİ'lerin pazardaki temel sakıncaları

- Yetersiz pazarlama anlayışı,
- Pazarlama araçlarından yeterince yararlanamama,
- Yetersiz piyasa araştırması,
- Sınırlı ve dar bir pazara bağımlılık veya alternatifsizlik,
- Yan sanayi olarak çalışma durumunda alıcı firmaya bağımlılık.

3.5.5. Finansman Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar

Türkiye' de KOBİ'lerin sorunları ile ilgili olarak yapılan uygulamalı çalışmalarda, finansal sorunlar listenin en başında yer almaktadır. Ülkemizdeki KOBİ'ler, diğer ülkelerdekilere göre kredi hacminden daha az yararlanmaktadırlar. KOBİ'lerin bankacılık sisteminden kullandıkları kredilerin, toplam kredi içindeki payı çok fazla değildir. Uzmanlar, KOBİ'lere esnek garanti anlaşmaları adı altında uygun oranlarla orta ve uzun vadeli kredilerin verilmesi amacıyla özel, kamu ve yarı kamu finans kurumlarının oluşturulmasını önermektedirler. Sanayi alanında KOBİ'lere az maliyetli kredi imkanlarının sağlanması son derece önem taşımaktadır. Türk KOBİ'lerinin gerekli kredi olanaklarına yeterince düşük maliyetle sahip olabilmeleri sağlanabilmelidir. Bu konuda en büyük görev de devlete düşmektedir (Çetin, 1996: 165; Çelik ve Akgemci, 1998: 83).

Finansman sorunu aslında sadece KOBİ'lerin değil, gelişmekte olan ülkelere tüm işletmelerin en önemli sorunlarından biridir. Yapılan araştırmalarda finansman sorununun, özellikle KOBİ'lerde en önemli sorun olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

KOBİ'ler özellikle büyük ölçekli işletmelere göre daha fazla likidite sorunu yaşamakta kar ve nakit alımlarında dalgalanmalar yaşanmaktadır. Bu durumda KOBİ'lerde çalışma sermayesi yönetimi de önem kazanmaktadır. KOBİ'lerde finansman sorunlarının temelini oluşturan unsur yatırım döneminde sabit sermaye ihtiyacının göz önünde bulundurulması ancak çalışma sermayesi için aynı duyarlılığın gösterilmemesidir.

Ülkemizdeki KOBİ'ler, diğer ülkelerdekilere göre kredi hacminden daha az yararlanmaktadırlar. KOBİ'lerin en önemli sorunu kredi ve finansman sorunları olup bu bağlamda aşağıdakiler sıralanabilir. (Müftüoğlu, 1991: 57-62; Çelik ve Akgemci, 1998: 83-84):

- KOBİ'lerin ayrı bir finansman bölümü yoktur.
- Oto finansman bakımından KOBİ'ler büyük işletmelere göre daha olumsuz şartlar taşımaktadır. Bu işletmelerde düşük düzeyde kalır.
- İşletme iflas durumundan dolayı kredi almaktan çekinirler.

KOBİ'lerin finansal avantajları şunlardır:

- Bağımsızlık,
- Sübvansiyonlar.

KOBİ'lerin finansal dezavantajları ise şunlar:

- Yetersiz finansman bilgisi,
- Modern finansman tekniklerini yeterince izleyememe,
- Yeni ortak alımında her iki tarafta tereddütler,
- Oto finansman olanakların kısıtlı olması,
- Kredi hacminin düşük, kredi maliyetinin yüksek olması,
- Kredi almada teminat sorunu.

İşletmelerin mevcut finansman kaynakları ve metotları konusunda bilgilendirilmeleri ve yönlendirilmelerinin rekabet düzeylerinin artırılmasına oldukça önemli katkısı vardır. KOSGEB Saha Araştırması sonuçlarına göre anket yapılan işletmeler içerisinde kredi kullananların sayısının oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle işletmelerimizin finansman konusunda yaşadığı sorunların giderilmesine yönelik olarak (Çolakoğlu ve Acar, 2006:16);

- Kredi garanti/kefalet sistemine yönelik hukuksal altyapının bir an önce çıkarılması ve bankacılık sistemine entegre edilmesi,
- KOBİ'lerin finansal açıdan uzmanlaşabilmeleri için, kurumsallaşmaya yöneltici düzenlemelerin yapılması,
- KOBİ'lerin kredi kaynaklarına kolay ulaşabilmesi ve uygun koşullarda kredi imkanları yaratılabilmesi için, KOSGEB gibi alternatif KOBİ kredi destek mekanizmalarının bankalarca da geliştirilmesi ve çoğaltılması,
- Alternatif finansman mekanizmalarından KOBİ Borsasına geçişin, ayrıca kurumsallaşmaya da bir çözüm olacağı,
- Yarım kalmış yatırımlar ile darboğaza girmiş ancak potansiyeli yüksek KOBİ'lerimizin ödenemeyen kredi borçlarının yeniden yapılandırılmasına gidilmesi gibi tedbirlerin alınmasında fayda görülmektedir.

Borsa ulusal pazarına giremeyen KOBİ'lerin daha esnek şartlara sahip olan bölgesel pazarlarda etkin olmaları sorunu biraz azaltabilir. KOBİ'lerin sermaye piyasalarına Bölgesel Pazar aracılığıyla açılması yanında, KOBİ A.Ş alternatif bir model olarak düşünülebilir. KOBİ'ler bu şirketin tam olarak faaliyete geçmesiyle tek başlarına giremediği sermaye piyasalarına daha rahat erişebilme olanağı kazanabilecektir (Çelik ve Ozan, 1996:207-211).

3.5.6. İnsan Kaynakları Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar

Her işletme hedeflerini ileriye taşıyacak yeterli beceri, bilgi ve tecrübesi olan personele sahip olmayı ister. Ancak, bir işletmede çalışanların etkin bir şekilde kullanımı çok karmaşık bir süreçtir. Öncelikle işletmenin bu konudaki güçlü ve zayıf

yönlerini çok iyi bir şekilde belirlemesi ve insan kaynakları stratejisini iş planına entegre etmesi gereklidir. Ayrıca insan kaynaklarına yönelik girişimlerin etkinliğinin de ölçülmesi gerekmektedir (Çolakoğlu ve Acar, 2006:16). İşler tanımlanmalı ve bu işler için gereken nitelikteki elemanlar belirlenmelidir. Bu şekilde tam olarak istediği elemanı bulamasa bile farklı başvurular arasından tercih yaparken elinde fiziki görünüm, eğitim durumu, özel yetenekler, deneyim, genel kültür, ilgi alanları, karşısındakinde bıraktığı izlenim, referanslar, ailevi ve kişisel durum gibi bazı ölçütler bulunacaktır. Yöneticiler bu ölçütlere göre eleman seçimini yapabilecektir.

İşletmeye elemanlar alındıktan sonra, artık herkesin oynayacağı rol açıkça belirlenmelidir. Pek çok KOBİ yöneticisinin mümkün olduğunca az kurmay personel istihdam ettiği gözlenen bir başka olgudur. Yapılan bir araştırmada KOBİ niteliğindeki işletmelerin genelde gereksinim duydukları işgörenleri kişisel başvurular (%65,5) ve iş dünyası ve çevredeki dost ve akrabalar (%37,9) vasıtasıyla tedarik ettikleri anlaşılmaktadır. Bu bulgular dikkate alındığında, gerçekte işletmelerin nitelikli personel arama konusunda yeterince çaba göstermedikleri ve gerekli yerlere başvurma gereği duymadıkları açıkça görülebilir (Özgener, 2003/a:147).

Gelişen teknoloji, organizasyonlarda entelektüel sermayeyi harekete geçirmekte yeni olanaklar kazandırmaktadır. Ancak bilgi yönetiminin amacına ulaşmasında KOBİ'lerin sosyal yapısındaki sorunların giderilmesi gerekmektedir. Çünkü organizasyonlardaki kayıtlarda yer almayan örtülü bilgi, sezgi hayal gücü ve tecrübe gibi soyut varlıklarla, somut bilgiler sosyal yapı içerisindeki insan unsurudur (Yakut, 2003: 521).

3.5.7. Halkla İlişkiler Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar

Halkla ilişkiler, özel ya da tüzel kişilerin belirlediği hedef onları olumlu yönde etkileyen ve karşılıklı yarar sağlayan planlı çabalara girişmeleri şeklinde ifade edilir (Şimşek 1996: 387; Çelik ve Akgemci, 1998: 86).

Başka bir tanıma göre halkla ilişkiler; stratejik kamuoyunun tutumunu bir şirket, bir organizasyon veya bir enstitü karşısında, etkileme ve değiştirme yolu olarak tanımlanabilir. Şirket stratejisi ile halkla ilişkiler birbiriyle örtüşmek zorundadır. Çünkü halkla ilişkiler, iş göreninden müşterisine, pazarlayıcısından gazetecisine, sendikacısından politikacısına kadar farklı görünen gruplarda olsa işletmenin çıkarları doğrultusunda bilinçli bir şekilde örgütsel amaca yönelmektir.

KOBİ yönetimleri toplumsal ve kültürel yapı ile beraber, inanç ve tutumlara gereken özeni gösterebilmelidirler. İşletmenin faaliyette bulunduğu toplumun nüfus yapısı, bileşimi, bilimsel ve kültürel düzeyi, görenek ve gelenekleri ve bütün bunlardaki değişme eğilimlerinin kurumların yönetimi üzerinde derin etkiler yapacağı kuşkusuzdur. Ekonomik yaşam ve faaliyetlerin hem amacı, hem üretici etmeni olan insan unsuru, böylece hem talebi, hem de arzı belirleme durumundadır. Bu nedenle KOBİ yöneticileri, toplumu oluşturan bireylerin psiko-sosyal niteliklerini yakından tanımak zorunluluğundadır. (Çelik ve Akgemci, 1998: 87).

3.5.8. Araştırma Geliştirme Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar

KOBİ'ler genellikle endüstriyel yapılanmalar, küresel rekabet değişen tüketici zevk ve tercihler ve benzeri gelişmelerin KOBİ'ler açısından izlenebilmesi birçok zorluk doğurmaktadır. Orta büyüklükteki işletmelerin ancak bir kısmının araştırma ve geliştirme eylemlerine yönelip; ilgili verilere ulaşabilmeleri, bilgileri anlamlı hale

getirebilmeleri teknolojik yenilikleri izleyebilmeleri, temel araştırma ve uygulamalı araştırma yapabilmeleri ve nihayet geliştirme eylemlerinde bulunabilmeleri olasıdır. Özellikle küçük işletmelerde pazara ilişkin nedenler, toplumsal nedenler ve örgütsel nedenlerle araştırma ve geliştirme departmanı kurmayı düşünse bile, buna ilişkin program ve bütçe oluşturamayabilmektedirler (Çelik ve Akgemci, 1998:87).

Bazı Ar-Ge faaliyetlerinin ölçeği çok büyük olduğundan tek başına bir işletmenin altından kalkabilmesi imkansızdır. KOBİ'ler arasında özel sözleşmeler yapılarak, yatırım fonları bir sanayi araştırma programına aktarılabilir ve programa katılan tüm işletmeler bundan faydalanabilir. KOBİ'lerin Ar-Ge faaliyetlerini finansal olarak desteklemeden önce, Ar-Ge faaliyetini yürütmede karşılaştıkları sorunların öncelikle anlaşılması ve tanımlanması gereklidir (Çolakoğlu ve Acar, 2006:16).

Yeniliklerin taşıdığı önem, Türk işletmelerin uluslar arası piyasalarda boy göstermeye başladığı son yıllarda KOBİ'ler açık bir şekilde anlaşılmıştır. KOBİ'ler, yenilik ve değişen teknolojiler karşısında yetersiz kalmakta ve bu konuda imkanları değerlendirememektedirler. Bu işletmelerin büyük işletmelerle mücadelesi onların ürettikleri ürünleri değil tam tersine, onların üretmediklerini yaparak yürütülmelidir. Bu işletmeler, uyum avantajlarını iyi kullanarak büyük işletmelerin giremedikleri piyasalara girmeye çalışmalıdırlar (Çelik ve Akgemci, 1998:87).

3.5.9. Muhasebe Faaliyetlerinde Karşılaşılan Sorunlar

Özellikle küçük işletmelerde, muhasebe kayıtları sadece yasal bir yükümlülük olarak algılanmaktadır. Buradaki muhasebe kayıtlarının, işletmenin gelecekteki özellikle finansal yapılanması için gerekli kaynakları oluşturduğu tam olarak düşünülmemektedir. Muhasebe işlevlerinde bilgi işlem teknolojilerinin kullanımı orta büyüklükteki işletmelerin bir kısmında kabul görmüşken; bir kısım küçük ve orta ölçekli İşletme yönetimi, bu sistemleri uygulayabilecek teknik eleman eksikliği ile beraber parasal kaynak yetersizliği üzerinde durmaktadır (Çelik ve Akgemci, 1998: 84).

Özellikle KOBİ'lerin yatırım kararlarında maliyetlerin analizi büyük önem taşımaktadır. KOBİ'lerde piyasa maliyet fiyat dengesini kuran programın bulunmadığı görülmektedir. Özellikle maliyet modelleri bilinmemektedir. Birim üründeki sabit, değişir ve yarı değişir maliyet grupları ayrı ayrı hesaplanmadığı gibi piyasa fiyat rekabetinde işletmenin koruma oranını dikkate alarak fiyatlandırmaya gidilmesi mümkün olamamaktadır. Hem satış ve piyasa koşullarını değerlendirmek hem de yeni yatırımlara gidilip gidilemeyeceğini hesaplayabilmek için KOBİ'lerde bu maliyet modellerinin bilinmesi ve hesaplanması gerekir. KOBİ'lerde uzman muhasebe finansman elemanlarının olmaması durumunda farkına varılmaksızın birçok giderlerin maliyetlere yansıtılmadığı ya da yanlış hesaplandığı görülmüştür. Özellikle geri kalmış bölgelerimizde bu eksiklik açık olarak görülmektedir. Hatta birçok KOBİ'lerde maliyet, sermaye, gelir kavramları hesaplanma şekilleri karıştırılmıştır. Bu nedenlerle yatırım ve finansman hesaplamalarında sermaye, gelir, gider, fon kavramları belirgin halde ele alınmalı ve her biri fonksiyonlarına göre değerlendirilmelidir (Çalınar, 2006).

Kavramsal ve kuramsal tanımıyla muhasebe, bir ölçme disiplini. Muhasebenin daha çok bilinen işlevi ise yasal veya işletme açısından gerekli kayıtları tutmaktır. Esasen doğru dürüst kayıt tutulmadan, ölçme yapılamaz. Muhasebe fonksiyonunun, işletmenin yönetim sistemindeki rolü kontroldür. Muhasebeci, işletmenin kontrolörüdür. Muhasebecinin gerekli kontrolleri yapabilmesi için de hem ölçme yöntemlerini bilmesi, hem de kayıt tutması gereklidir. KOBİ'lerde ortaya çıkan muhasebe sorunlarının temelinde muhasebe kayıtlarının sadece yasal bir yükümlülük

olarak algılanması yatmaktadır. Başka bir ifade ile KOBİ'lerde muhasebe sorunu değil, muhasebe bilgilerinden yararlanma sorunu vardır. Muhasebe kayıtlarının işletmenin gelecek dönem faaliyetleri için alınacak kararlar yönetsel yaklaşımdır. İşletmelerin büyümesi ve karmaşık bir organizasyona sahip olması ile birlikte, işletme faaliyetleri ile ilgili bilgi ihtiyacı içerisinde olanların sayısı artmakta, bunun sonucunda da muhasebe bilgilerinden yararlanma derecesi yükselmektedir. Dolayısı ile KOBİ'lerin, ne kadar küçük olursa olsun, bağımsız ve yetkili bir muhasebecisi, yani kontrolörü olması gerekir (Cansen, 2007).

4. MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ (MBS)

Bu bölümde bilgi sistemleri ve bilginin yönetilmesi, temel işletme bilgi sistemleri ve muhasebe bilgi sistemi açıklanmıştır.

4.1. Bilgi Sistemleri ve Bilginin Yönetilmesi

Organizasyonların başarıları, değişik karar mekanizmalarının sağlıklı bir şekilde çalışmasıyla yakından ilgilidir. Başka bir ifade ile organizasyon amaçlarının başarıyla gerçekleştirilmesi, başarılı kararların alınmasıyla mümkün olacaktır. İşte bu noktada bilginin gerekliliği karşımıza çok net bir şekilde çıkmaktadır. Bilgi, mal ve hizmet üretimindeki, personel, malzeme ve para gibi temel girdilere ilave edilen belki de en pahalı ve en önemli girdi olarak ifade edilmektedir (Gökçen, 2002:13).

Bilgiyi toplanan verilerin kullanan için anlam taşıyan ve yarar sağlayan haldeki biçimi olarak tanımlayabiliriz. Veriler ise çevrede bulunan kendi kendine anlam ifade etmeyen çeşitli birikim ve oluşumlardır. Bu oluşumlar sayısal veya alfabetik kararlar ya da semboller şeklinde olabileceği gibi, çeşitli biçimlerdeki grafik çizimler ve diğer tüm gösterimler şeklinde de olabilir. Kişi bu anlam ifade etmeyen çeşitli birikim ve oluşumları toplayarak analiz edip onları yarar sağlayan anlamlı bir ifade haline getirdiğinde bilgi oluşur. Aynı zamanda elde edilen her bilgi bir sonraki evre için bir veri özelliği de taşımaktadır (Banar, 2001:2; Ülgen ve Mirze, 2004:356).

Bilgi sistemleri kendilerinden daha küçük sistemleri bünyelerinde barındırmaktadırlar. Sistem hiyerarşisi olarak adlandırılan bu durum her sistem kendinden daha büyük diğer bir sistemin alt sistemidir ifadesiyle açıklanmaktadır. Birbirleriyle ilişki içinde olan sistemler sürekli bilgi alışverişi içindedir. Bir sistemin çıktısı diğer bir sistemin girdisi olabilmektedir. Bu şekilde bir sistem hiyerarşisinin var olmasındaki amaç, her bir sistemin kendisine ait özel fonksiyonları yerine getirmesi ve ait olduğu sistemin işleyişine destek sağlamasıdır (Karagül, 2006).

Bilgi herkes tarafından paylaşılan, insanların sahip olduğu ve anladığı olgudur. Bilgi fikirlerin, kuralların, prosedürlerin ve enformasyonun organize olmuş bileşimidir. Bilgi genellikle işletmelerin entelektüel sermayeleri olarak adlandırılmaktadır (Türk, 2003:81).

İşletme içerisinde elde edilen her bilgi herkes için önemli olmayabilir. O halde bilginin kullanıcı için değer taşıması yani iyi bilgi olması için gerekli bir takım özellikler taşıması gerekir. Bu özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz (Şahin, 2004: 6; Yozgat, 1998: 46; Ülgen, 1980: 15):

İlgililik: Bilginin işlenen konuyla ilgili olmasıdır. Aksi halde gereksiz işlemlere ve zamana mal olur.

Doğruluk: Durumun adil bir şekilde ortaya konulabilmesi için bilgiler doğru olmalıdır. Bununla birlikte yüzde yüz bir doğru bilgiye ulaşmanın mümkün olmadığı da unutulmamalıdır.

Zamanlılık: Bilgiye ihtiyaç duyulduğu anda hazır olmalıdır. Zamanında hazır olmayan bilgi değerini yitirip boşa çaba haline gelebilir.

Tam Olması: Bilgi tam olmalıdır. Eksik bilgi sonuçların yanıltıcı çıkmasına sebebiyet verir.

Erişebilirlik: Bilgiye istenilen her an ulaşılabilinmelidir.

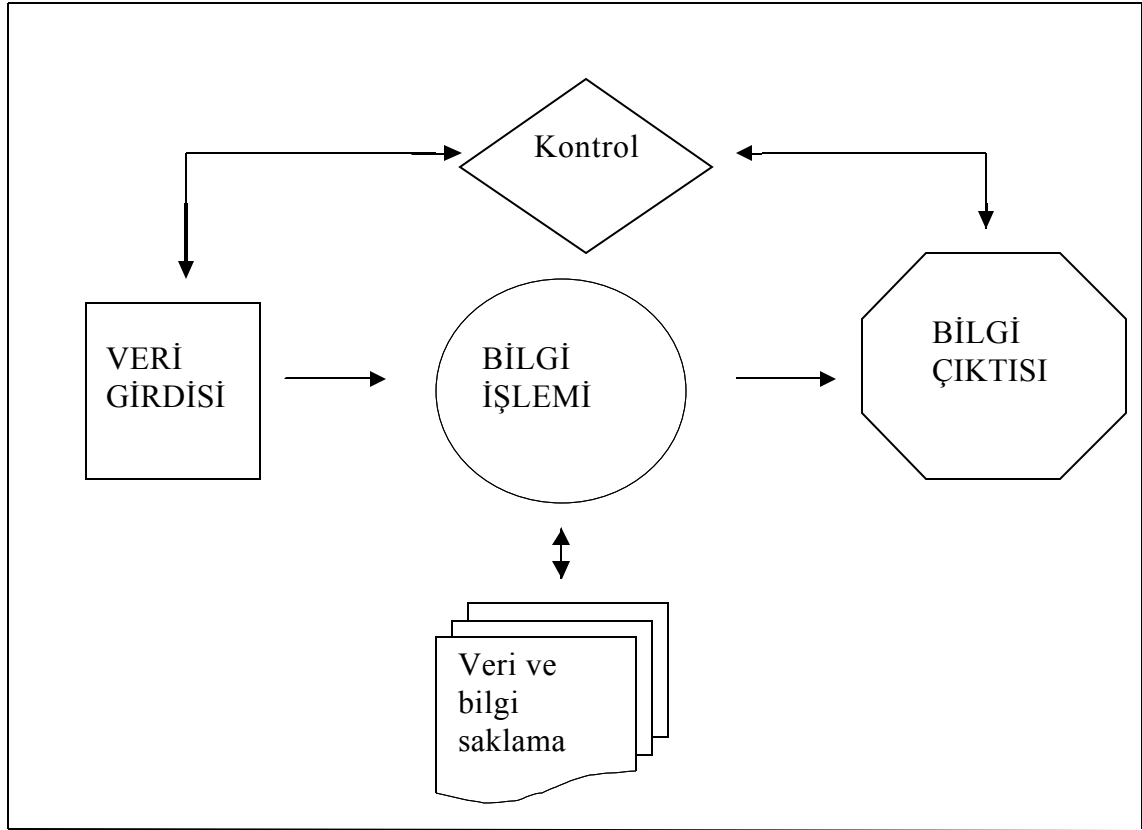
Güvenilirlik: Kullanıcı bilgiye güvenmeli ve gönül rahatlığı ile kullanabilmelidir.

Etkin Maliyet: Bilginin maliyeti elde edilecek faydadan daha fazla olmamalıdır. Bilginin toplam maliyeti elde edilecek rantı aşılırsa, bilginin kar elde etmek isteyenler için çok bir anlamı kalmaz.

Doğru Bilgi Biçimi: Karar vericiye yararlı olabilmesi için bilginin doğru biçimde sunulması gerekmektedir. Bilginin biçimi öyle olmalıdır ki, karar verici başka işleme tabi tutmadan o bilgiyi kullanabilmelidir.

İşletmeler açısından stratejik önem taşıyan bu bilginin oluşturulması, yayılması ve kullanılması teknolojik alt yapının, dolayısıyla mali yapının kuvvetli olması gibi bir sorunu da beraberinde getirmektedir. Çünkü bilgi hiçbir zaman doğada kullanıma hazır olarak bulunmamaktadır. Ancak sistemlerde gerçekleştirilen bilgi işlem faaliyetleri aracılığıyla bilgi oluşturulabilmektedir (Karagül, 2006).

Kullanıcılara gerekli bilgilerin elde edilmesi için verilerin bilgi işleme sürecinden geçmesi gerekmektedir. Dolayısı ile bilgi işleme sistemine girmesi gerekmektedir.

Şekil 4.1. Bilgi İşleme Sistemi (Banar, 2001: 4)

Bilgi, yönetimin vazgeçilmez bir girdisi ve güç kaynağıdır. Yönetimde bilgi gerekliliği, hızla değişen iç ve dış çevre faktörlerinin baskısı ile artmakta ve bilgi toplumunun doğal birer üyesi durumunda olan işletmelerin yöneticileri her geçen gün daha fazla bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. Artık birçok işletme başarısızlığın temelinde bilgisizlik olduğunu kabul etmektedir. Bununla birlikte çok az işletme gerekli bilgiyi sağlayabilmektedir. Bilginin bir rekabet aracı olarak yöneticilere güç sağlayabilmesi, yöneticiler tarafından kararlarda zamanında kullanılması ve bir değer oluşturması ile mümkündür. Kullanılan ve bir değer oluşturan bilgi yararlı bilgidir. Bilginin yararlılığı, bilgi teknolojisi ile uyumlaştırılması sonucu oluşan sinerjik etkiyle yakından ilişkilidir.

Bilginin yararlı olması, iyi yönetilmesiyle de ilgilidir. İyi yönetilen bilgi karar almanın ademi merkezileşmesi (katılımcı yapıya kavuşması), hiyerarşik düzeylerin azaltılması ve iş süreçlerinin yeniden tasarlanması konularında yöneticilere önemli kolaylıklar sağlar. Bilgi yönetiminde önemli bir araç olarak kullanılan internet ve ilgili sistemler; iletişim ve ticari işlem maliyetini azaltması, koordinasyonu artırması, bilgi paylaşımını artırması ve pazarlama işlevini kolaylaştırması gibi özellikleri ile bilginin verimliliğini, etkinliğini ve dolayısıyla yararlılığını artıran önemli bir unsurdur (Karakaya, 2004:607).

Bilginin yararlı olabilmesi için aşağıdaki beş ögeye sahip olması gerektiği belirtilmiştir (Kara, 2003: 41):

- Mali olayları örgütlenme ve sınıflandırma yöntemi,
- Gelecekteki olayların tahmini,
- Geçmişteki olayların açıklanması,
- Olayların nedenleri hakkında anlamanın sağlanması,
- Olayların kontrol potansiyelinin sağlanmasıdır.

İşletmelerde bilgi sistemleri üç grupta toplanmaktadır (Ülgen ve Mirze, 2004:356):

1. Operasyon bilgi sistemleri: Bu bilgi sistemi kayıt sistemleri süreci, kontrol sistemleri ve ofis otomasyon sistemlerinden oluşmaktadır. Operasyonel bilgi sisteminin amacı işletmenin günlük işlemleriyle ilgili veri kaydı ve paylaşımı olmaktadır.
2. Yönetim Bilgi Sistemleri: Özellikle yönetim kademelerinin işletmeyle ilgili kararlara bilgisayar ortamından bilgi sağlayan sistemdir. Yönetim bilgi sistemlerinden bazıları karar destek sistemleri, üst yönetim bilgi sistemleri ve grup karar destek sistemleridir.
3. Kurum Destek Sistemleri: Operasyonel ve yönetim bilgi sistemi dışında kalan destek sistemleridir. Bunlara örnek olarak uzman sistemleri ve kaynak planlama sistemleri verilebilir.

İşletmeler bilginin ve stratejilerin hazırlanmasında ve uygulanması aşamasında bilgi paylaşımının önemini ve gereğini tam olarak anlamış bulunmaktadırlar. Böylece yöneticiler bilgiyi yönetmeye çalışmaktadırlar. Bilgi yönetimi: işletmelerde bilginin sistematik bir şekilde toplanması dağıtılması ve öğrenme kültürünün geliştirilmesi ile ilgili çabaların tümü olarak tanımlanmaktadır (Ülgen ve Mirze, 2004:356).

Organizasyonlarda özellikle de KOBİ'lerde bilgi yönetimi daha da önem kazanmaya başlamıştır. Bilgi yönetim sisteminin temel amacı organizasyonlardaki örtülü ve açık bilgilerden değer yaratacak bir yapının oluşturulmasıdır (Yakut, 2003:521).

Bilgi yönetimi, işletmelerde uygulanan küçülme stratejileri ile önemini daha da göstermektedir. Küçülme uygulamalarındaki personel çıkarma yönteminin yanlış kullanılması, örgütün organizasyonel hafızasına ve entelektüel sermayesine zarar verebilmektedir. İşletmeler farkında olmadan kaybettikleri kritik kademelerdeki işgücünün yarattığı sorunları, iyi bir bilgi yönetim sistemi kurarak telafi etmeye çalışmışlardır. Diğer taraftan internet ve kablosuz iletişim araçlarındaki gelişmelerin hızla artmasıyla örgütlerin sahip oldukları bilgileri korumaları ve bilgiyi yöneterek stratejik avantaj elde etmeleri için olanaklar doğmuştur (Karabağ, 2005:298).

Bilgi yönetimi için asıl olan KOBİ'lerdeki tüm bireylerin bilgi yönetiminden sorumlu oldukları bir kültürel yapının oluşturulmasıdır (Yakut, 2003:527).

4.2. Temel İşletme Bilgi Sistemleri

Yönetimde bilgi, belirli amaçlara ulaşmak veya belirli bir anlayışı geliştirmek için verilerin ya da ham bilgilerin birtakım işlemler sonucunda yöneticiler için faydalı biçime getirilmiş halidir. Bilgi sistemleri, yapay sistemlerdir ve karar verme sürecine yardımcı olmak amacıyla tasarlanmıştır (Gökçen, 2002:14).

4.2.1. Yönetim Bilgi Sistemleri

Yönetim bilgi sistemleri, kavramsal olarak yönetim, bilgi, sistem kavramlarından oluşmakta olup, yönetim ve bilginin birlikte irdelenmesi, bunların bir sistem içerisinde bütünleştirilmesi düşüncesine dayanmaktadır. İşletme yönetimi için gerekli olan zamanlı, ilgili anlamlı iç ve dış bilgilerin sağlanması; ancak, böyle bir düşünceden kaynaklanan bilgi sistemlerinin geliştirilmesi ve kullanılması ile olur. Yönetim bilgi sistemi; özellikle, planlama, denetleme ve düzeltici faaliyetlerde bulunabilmek amacıyla geliştirilmiş ve üretim, pazarlama, muhasebe, finans ve insan kaynakları gibi işletme işlevlerine ilişkin bilgileri çeşitli araçlar aracılığıyla yöneticilere sunan bir sistemdir (Şahin, 2004:27).

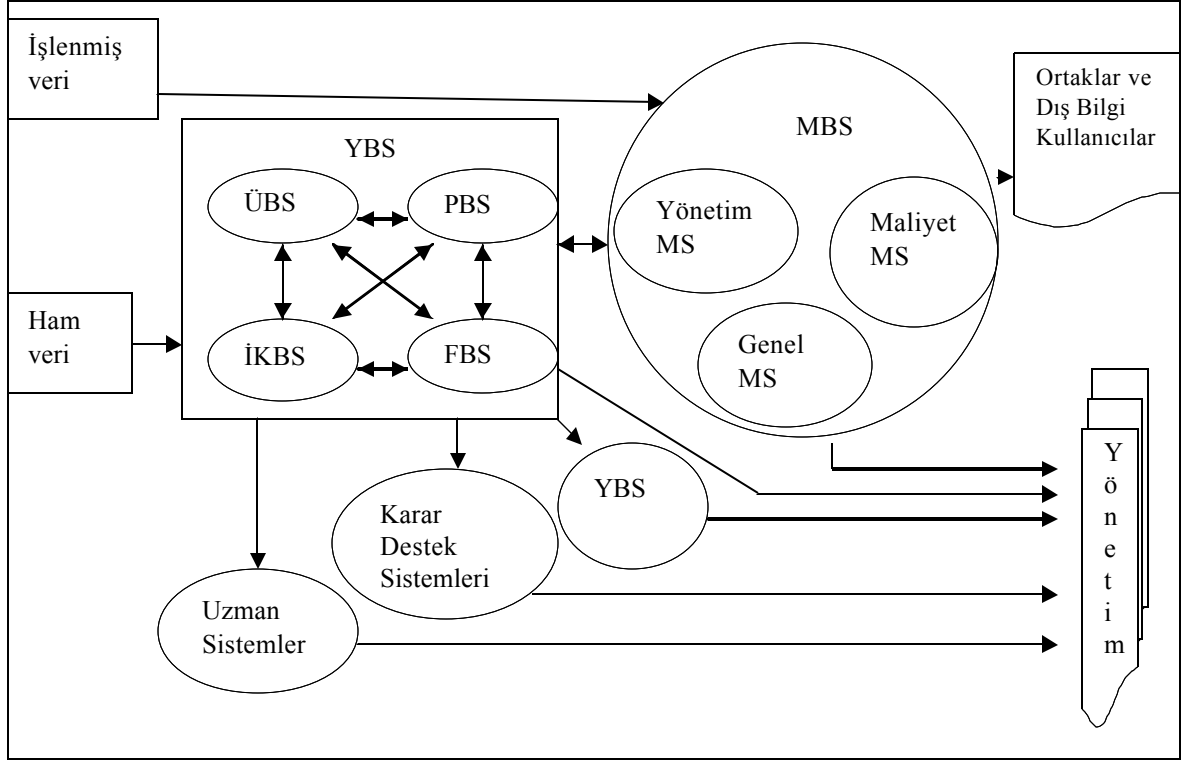
Yönetim bilgi sistemi, karar verme sürecini kolaylaştırmak için gerekli, zamanlı ve doğru bilgiyi yönetime sağlayan, organizasyonun planlama kontrol ve operasyonel fonksiyonlarının etkin bir şekilde yürütülmesine imkan veren biçimsel bir yöntemdir (Gökçen, 2002:46).

Bir yöneticinin işletme faaliyetlerinin yürütülmesi, işletmedeki problemlerin çözülmesi ve iş fırsatlarının takip edilmesi gibi işlemleri yerine getirebilmesinde bilgi sistemlerinin kullanılmasında birçok yöntem vardır. Bir yöneticinin beklentisi, temel bilgi sistemlerinin işletmenin işlevlerinin her birini desteklemesidir. Temel işletme bilgi sistemleri; belirtildiği gibi işletmenin yönetiminden sorumlu karar vericilere ve işletmeyle ilgili taraflara gerekli olan işletme içi ve işletme dışı bilgileri sağlamaya yönelik bilgi üreten sistemlerin oluşturduğu bir bütündür. İşletmelerde muhasebe, finansman, pazarlama, üretim ya da insan kaynakları yönetimi gibi işletme fonksiyonlarına veri işleme, bilgileri raporlamada ve karar almada destek sağlayacak bilgi sistemlerini tanımlamak amacıyla “temel bilgi sistemleri” ifadesi kullanılmaktadır. Bu nedenle işletmenin işlevsel alanlardaki bilgi sistemlerine ilişkin uygulamalar, muhasebe bilgi sistemleri, pazarlama bilgi sistemleri, üretim bilgi sistemleri, finans bilgi sistemleri ve insan kaynakları bilgi sistemleri gibi temel işletme işlevlerine paralel olan sistemler, “Temel İşletme Bilgi Sistemleri” olarak adlandırılır (Şahin, 2004:28).

Genelde muhasebe bilgi sistemi, yönetim bilgi sisteminin bir alt sistemi olarak ifade edilmektedir. Böyle bir ifade kısmen eksiktir. Çünkü yönetim bilgi sistemi, işletme yönetiminin ihtiyacı olan finansal ve finansal olmayan bilgilerini sağlamaya yönelik bir sistemdir. Oysa muhasebe bilgi sistemi, işletme yönetimi ve işletme dışındaki bilgi kullanıcıları için bilgi üreten bir sistemdir. Dolayısı ile muhasebe bilgi sistemine, yönetim bilgi sisteminin bir alt sistemi demek yerine temel işletme bilgi sisteminin bir alt sistemi denilebilir (Karakaya, 1995:367).

Üretim, pazarlama, personel, finans ve muhasebe bilgi sistemleri sistem yaklaşımı gereği olarak birbirlerinden bağımsız düşünülemez. Bu alt sistemler birbirleri ile sürekli olarak bilgi alışverişi içerisinde. Bu bilgi sistemleri aralarındaki bilgi akışı suretiyle, işletmenin bütün fonksiyonlarını, dolayısı ile bütün yönetim işlevlerini ve yönetim basamaklarını birbirlerine bağlayarak işletmeyi bir sistem şeklinde bütünleştirir. Temel işletme bilgi sistemleri, yalnızca yukarıda belirtilenlerle sınırlı

değildir. Burada belli başlı işletme bilgi sistemleri sayılmıştır. Bu bilgi sistemleri işletmenin büyüklüklerine faaliyet konularında vb. unsurlara göre değişiklik gösterebilir (Şahin, 2004:29).

Şekil 4.2. Bir İşlemedeki Bilgi Sistemleri ve Bileşenleri (Şahin, 2004:29)

İşletmeler büyüyüp geliştikçe, eylemlerinin denetlenmesi, bir insanın yeteneklerini aşmıştır. Bu durumda, yönetici; aynı zamanda birden çok yerde bulunmak, planlamak, örgütlemek, yürütmek, uyumlaştırmak, denetlemek, yetiştirmek, özetle işletmenin tüm eylemlerini yönetmek zorunda kalacaktır. Bu nedenle, değişen dünya koşullarına ayak uydurabilmek için, yönetim tekniklerinde bilimsel yöntemlerin kullanılması gerekir. Yöneticilerin doğru, etkin kararlar alabilmesi için, iç ve dış kaynaklardan çeşitli bilgilerin zamanında alınması ve değerlendirilmesi gerekir. Başka bir ifadeyle, etkin bir yönetim; eksiksiz, doğru ve zamanında sağlanan bilgilerle işlerlik kazanabilmektedir. Bir işletmede yönetimin bilgi gereksiniminin sürekli bir biçimde karşılanması; bir anlamda yönetim bilişim sisteminin kurulması ile olasıdır. Yönetim bilişim sistemi; yönetime, karar alabilmesi için bilgi toplayıp aktaran bilgisayar destekli bir sistemdir. Yönetim bilişim sistemi; işletmelerle ve dış çevre ile ilgili verileri toplayıp bilgiye dönüştüren, yönetime kullanılabilir biçimde sunan bir sistemdir. Yönetim bilişim sistemi, yöneticilerin kararlar alabilmeleri, yönetsel işlevleri ve eylemleri etkin biçimde yerine getirebilmeleri için zamanında ve doğru bilgileri yönetime sağlayan biçimsel bir yöntemdir (Gümüştekin, 2004:129).

Bilgi birikiminin artması, iş hayatındaki küreselleşme gibi dünya genelindeki iletişim beklentilerini artırmıştır, artık işletmeler bilgiye her an ve her yerde ulaşmak istemektedirler. Bilişim teknolojisindeki gelişmeler işletmenin temel bilgi sistemindeki unsurların gelişmesini hızlandırmaktadır (Erol ve Diğerleri, 2004:34). İşletmeler diğer faktörleri temin etmiş olsalar dahi, eğer bilgiden yoksun iseler esas faaliyetlerini

gerçekleştiremeyeceklerdir. İçinde bulunduğumuz yıllar ve önümüzdeki yüzyıl bilgi çağı olarak ifade edilmektedir. Bu yüzden bilgi çağında bilgiye sahip olan işletmeler daha başarılı olmakta, bundan yoksun olanlar ise, rekabet edememekte, kısa zamanda yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır (Bakan, 2004:211).

4.2.1.1. Üretim Bilgi Sistemi

İşletme açısından üretim her türlü mal veya hizmetin meydana getirilmesiyle oluşmaktadır. Dolayısıyla üretim işleri sadece fiziksel bir varlık üzerinde yapılan bir değişikliğin ötesinde yarar sağlayan fiziksel veya fiziksel olmayan ürünlerin meydana getirilmesi olarak tanımlanabilir. İşletmelerde üretim faaliyetleri, seçilen temel ve rekabetçi stratejilerin uygulanmasına destek veren alt strateji ve sistemlere sahip olmalıdır (Ülgen ve Mirze, 2004:287).

Üretim bilgi sistemi işletmede üretilen mamullerin, hizmetlerin ve bunlara ilişkin girdilerin işletme içindeki fiziksel akışlarına ilişkin bilgileri sağlamaya yönelik bir bilgi sistemidir. Üretim bilgi sistemi üretim planlanması ve kontrolü, stok kontrolü ve yönetimi, satın alma ve kalite kontrol gibi işletme faaliyetlerine bilgileri içerir (Banar, 2001:50).

Üretim bilgi sistemi, işlem süreçleme işlevleri, üretim denetimi ve raporlama işlevleri, yapısal olmayan üretim planlama işlevleri ve yapısal üretim planlaması işlevlerini kapsamaktadır. Üretim bilgi sistemlerinin otomasyonuna paralel olarak malzeme planlaması, stok yönetimi, ürün geliştirme ve tasarım, kaynak planlaması gibi konularda çeşitli yazılımlar geliştirilmiş ve bu yazılımlar sayesinde karar vericiler daha kısa zamanda doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma şansına sahip olmuşlardır (Şahin, 2004:32).

Üretim bilgi sistemi üretim işlevince kullanılacak olan bilgileri sağlayan bir yönetim bilgi sistemidir. Bu sistem içinde gereksinilen bilgilerin çoğu muhasebe bilgi sisteminden sağlanır (Özalp, 2000:312).

4.2.1.2. Pazarlama Bilgi Sistemi

İşletmelerde pazarlama ve satış faaliyetleri, gelir getiren temel faaliyetler arasındadır. Pazarlamanın kapsamı içerisine, müşteri gereksinimleri ve isteklerin mal ve hizmet değişimi yolu ile karşılanması ve tatmin edilmesi ile ilgili olarak yapılan faaliyetler girmektedir. Pazarlamanın geniş bir tanımı, kişiler ve kurumlar arasında değişim yolu ile onların amaçları ve gereksinimlerini karşılayacak ve tatmin edecek fikir, mal ve hizmetlerle ilgili; düşünce geliştirme, fiyatlandırma, tutundurma, ve dağıtım süreçlerinin planlanması ve uygulanmasını kapsayan tüm faaliyetler dizisi şeklinde yapılabilir (Ülgen ve Mirze, 2004:283).

Pazarlama bilgi sistemi, malların ve hizmetlerin üreticiden tüketiciye veya kullanıcıya doğru akışları, satış öncesi ve sonrası hizmetler, pazar araştırması, satış planlaması, reklam, fiyatlama, satış analizleri, satışlar gibi işletme faaliyetlerine ilişkin bilgiler sağlamaya yönelik bir bilgi sistemidir (Banar, 2001:50; Şahin, 2004:32).

İşletmeler pazarlama faaliyetleri ile ilgili bilgileri, pazarlama bilgi sisteminden sağlarlar. Bu amaçla pazarlama bilgi sistemi, işlem süreçleme işlevi, pazarlama denetimi ve raporlama işlevi, yapısal olmayan pazarlama işlevleri ve yapısal pazarlama planlama işlevlerini içermektedir. Pazarlama faaliyetlerinin desteklenmesinde bilgisayarın ve bilgi teknolojilerinin rolü ve önemi büyüktür. Pazarlama bilgi sistemi

rekabet avantajı yaratılmasında ve firmanın faaliyetlerinin etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Bu nedenle, günümüzün global pazarlarında bir firmanın rekabet avantajı elde etmesi açısından başarılı bir pazarlama bilgi sistemine sahip olması çok önemlidir. Diğer taraftan bir işletmenin çevresi ile uyum içerisinde olması ve rekabet avantajı sağlayabilmesi için dış çevresi hakkında güncel bilgi sahibi olması gerekir (Marangoz, 2006).

Bilgisayar teknolojisi ve özellikle internet teknolojisindeki baş döndürücü değişimler pazarlama kavramının sınırlarının yeniden çizilmesine neden olmuş ve işletmelerin pazarlama faaliyetlerini internet üzerinden sürdürmeleri kendilerine çok büyük avantajlar sağlamıştır (Şahin, 2004:32).

Pazarlama bilgi sistemi, firma içi ve dışı kaynaklardan sürekli bilgi akışını oluşturmak için düzenlenmiştir. Buradaki en önemli nokta bilgi akışının sürekli olmasıdır. Pazarlama bilgi sisteminin kurulabilmesi, planlamada ve karar vermede yararlı olabilmesi için yönetim bilimleri, istatistik, bilgisayar ve pazar ile ilgili bilgilerin bütünleştirilmesi gerekmektedir. Pazarlama bilgi sistemi, problem çözmeye olduğu kadar, sorunu önlemeye yöneliktir. Süreklilik söz konusudur, geleceğe yöneliktir, bilgisayar kullanımını gerektirir, iç ve dış kaynaklardan gelen bilgilere dayanır (Özalp, 2000:168).

4.2.1.3. İnsan Kaynakları Bilgi Sistemi

İnsan kaynakları, işletmelerde iş gücünün seçilmesi, iş birimlerine yerleştirilmesi, eğitimi, geliştirilmesi, etkili ve verimli olanların çalışmalarının devamının sağlanması ile yükümlüdür. İnsan kaynakları yönetimi ile işletmenin kurumsal çıkarları ile çalışanların bireysel çıkarları arasındaki ilişkileri düzenlenmekte ve iki tarafın uyumlu bir şekilde iş birliği yapabilmeleri sağlanmaktadır (Ülgen ve Mirze, 2004:293).

Tanımda da ifade edildiği gibi, iş örgütünün insan kaynağı yönetimi ihtiyacına direkt olarak yöneltilmiş bir özel bilgi sistemi şekli olan insan kaynakları bilgi sistemi, yeni gelişen ve geleceğe dönük bir çalışma alanıdır. İnsan kaynakları bilgi sistemi, yönetim bilgi sisteminin bir alt ögesi olarak karşımıza çıkmakta ve insan kaynakları ile ilgili kararların verilmesinde ilgili yöneticilere gerekli olan bilgileri sağlamaktadır (Öge, 2006). İnsan kaynakları birimleri, işgörenlere, yöneticilere ve örgüte yardım etmek için oluşturulur. Kuşkusuz bu birimlerin yöneticileri ve uzmanları diğer birimleri yönetme yetkisine sahip değildirler. Ancak tavsiye niteliği taşıyan kurmay yetkisindedir (Bingöl, 2003:39).

İnsan kaynakları bilgi sistemi, insan kaynağının planlanması, işe alma ve yerleştirme, sürekli eğitim, ücret yönetimi, güvenlik ve sağlık, endüstri ilişkileri, kariyer planlama ve geliştirme, sosyal hizmetler, yönetim ve örgüt geliştirme, performans yönetimi ve sendikal ilişkiler gibi insan kaynakları konularında gerekli bilgilerin toplanması işlenmesi ve bu bilgilerin gereksinim duyanlara aktarılmasını sağlayan bir sistemdir (Şahin, 2004:33).

4.2.1.4. Finansman Bilgi Sistemi

Finansman bilgi sistemi işletmedeki finansman yöneticilerine işletmenin gereksinim duyulduğunda en uygun maliyetle kaynak bulması ve bu kaynakların tahsisi ve kontrolü ile ilgili destek sağlayan sistemdir. Esas itibarıyla işletmenin gereksinim duyduğu parasal kaynakların tedariki bu kaynakların uygun işletme varlıklarına

yönlendirilmesi, bunların kontrol ve denetimini sağlayan bütünleşik bir sistemdir. İşletmecilik literatüründe çoğu zaman finans bilgi sistemi ile muhasebe bilgi sisteminin karıştırıldığı görülmektedir. Finans bilgi sistemi, gereksinim duyulan parasal kaynakların bulunması, bu kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanımı, kontrolü ve denetimine paralel olarak nakit yönetimi, portföy yönetimi, sermaye bütçeleme, finansal tahmin ve finansal planlama konuları üzerine odaklanmaktadır. Muhasebe bilgi sistemi ise daha çok finansal olayların gözlemlenmesi, temel muhasebe prensipleri ve standartlarıyla birlikte ilgili kanunlar çerçevesinde kaydedilmesi, sınıflandırılması, özetlenmesi, raporlanması ve ilgili kişilere sunulmasıyla ilgilenmektedir (Şahin, 2004:33).

4.2.2. Muhasebe Bilgi Sistemi

Muhasebe bilgi sistemi, genel (finansal) ve maliyet muhasebesi gibi geleneksel muhasebeleri de içeren geniş bir kavramdır. Temel işletme bilgi sistemlerinin en önemlisi ve en eskisidir. Muhasebe bilgi sistemi aynı zamanda işletmeler tarafından bugüne kadar en iyi geliştirilen bilgi sistemidir. Muhasebe bilgi sistemi; finansal muhasebe, maliyet muhasebesi, sorumluluk muhasebesi, nakit ve sermaye bütçeleme, işletmenin varlıkları, borçları, sermayesi, gelirler ve giderler ile ilgili mali nitelikteki tarihi ve ileriye dönük bilgileri sağlayan bir bilgi sistemidir (Banar, 2001:51).

Muhasebe bilgi sistemi ile ilgili bilgiler ayrı bir başlık altında daha kapsamlı olarak incelenmiştir.

4.3. Muhasebe Bilgi Sistemi

Muhasebe bilgi sistemi en eski temel işletme bilgi sistemlerinden biri olmasına karşın, gerek teorisyen ve gerekse uygulayıcılar tarafından çok iyi bilinen veya çok iyi özümsemiş bir sistem olduğunu söylemek oldukça güçtür. Ancak muhasebenin bir sistem anlayışı içerisinde ele alınmasının önemi gün geçtikçe artmakta yani bilgi kullanıcılarına düzenli ve zamanlı bilgi akışı sağlanmasının gerekliliği sürekli yükselen bir grafik sergilemektedir (Acar ve Dalğar, 2006).

4.3.1. Muhasebe Bilgi Sisteminin Tanımı ve Önemi

İşletmelerde, yönetimin alacağı kararlar için temel oluşturulması bakımından, yapılan faaliyetler nedeniyle meydana gelen kıymet hareketlerinin işletmenin varlıkları ve kaynakları üzerindeki etkisinin bilinmesi çok önemlidir. İşletmede alınan kararların sonucunun ölçülebilmesi ve bu kararların gelecekte işletmenin varlıkları ve kaynakları üzerindeki etkilerinin planlanabilmesi ve dönem içinde tamamlanan faaliyetlerin varlıklara etkisinin bilinmesi gerekir (Özalp, 2000:263).

Muhasebe, işletme eylemlerinin kontrolünü olurlu kılmak geleceğe ilişkin işletme eylemlerini planlamak ve işletme içi ve dışındaki kişilere işletmeye ilişkin etkin kararlar alınabilmesi mali olaylarla ilgili bilgilerin toplanması ve iletilmesi işlemi olarak tanımlanabilir (Oksay, 2005:13).

Ekonomik işbölümünün bir sonucu olarak her işletme belli bir iş kolunda faaliyet gösterir ve meydana getirdiği değerlerle insan gereksinimlerinin bir kısmını karşılar. Kuruluş şekli ve büyüklüğü ne olursa olsun işletmeler mal ve hizmet üretmek için çeşitli faaliyetlerde bulunmak zorundadırlar. İşletme yönetimin aldığı kararlara göre yürütülen bu faaliyetler sırasında işletmenin sahip olduğu varlıklarda ve bu varlıkların

kaynağında değişmeler meydana gelir. Söz konusu mali durumdaki değişmelerin ve faaliyetlerin etkilerinin sürekli izlenmesi, gelişmelerin tespit edilmesi ve yeni olaylara göre yeni kararların sürekli olarak alınması gerekmektedir (Kaya, 2000:68).

Günümüzde küreselleşme, uluslararası işletmelerin ortaya çıkması, işletmelerin devleşmesi, rekabet ortamının artması, tüketicinin ön plana çıkması ve hizmet sektörünün ağırlık kazanması muhasebeden yararlanmanın ve bilgi taleplerinin daha fazla olmasına neden olmuştur (Uslu, 1998: 272).

Günümüz işletme literatüründe muhasebe bilgi sistemine ilişkin çok çeşitli tanımlamalar bulunmaktadır. Bu tanımlardan öne çıkan bazıları aşağıdaki gibidir:

- Muhasebe bilgi sistemi, insan ve ekipman gibi kaynakları bir araya getirmektedir. Muhasebe bilgi sistemi finansal ve diğer verilerin bilgiye dönüştürülmesi için tasarlanmış işletmede en eski ve en yaygın kullanılan bilgi sistemidir (Acar ve Ömürbek, 2003:68).
- Muhasebe bilgi sistemi; işletmelerde bilgi kullanıcılarına, planlama, kontrol ve işletmenin faaliyetlerini sürdürmede ihtiyaç duyacakları bilgileri sağlayan bir veri işleme sürecidir (Acar ve Dalğar, 2006).
- Defter tutma kavramı ile eş anlamlı olmaktan çıkıp raporlama, analiz etme ve yorumlama kavramlarını da içine alarak çok daha kapsamlı hale gelen ve planlama, kontrol ve karar almaya yardımcı olan muhasebe, işletme yönetimi ve diğer kullanıcılar tarafından vazgeçilemeyecek kadar önemli bir durumdadır. Muhasebe bilgi sistemini diğer temel bilgi sistemlerinden ayıran temel özellik ise sistemin işletmenin faaliyetleri ile ilgili işlemlerden ekonomik etkisi olanları ele almasıdır (Acar ve Ömürbek, 2003:68).
- Muhasebe bilgi sistemi genel olarak yönetimin varlıklar üzerindeki yönetim sorumluluğunu yerine getirmek, işletme faaliyetlerin kontrolünü sağlamak ve geleceğe dönük işletme faaliyetlerini planlamak için gerekli bilgileri üreten ve birçok alt sistemden oluşan bir bilgi sistemleri dizisidir (Banar, 2001:52; Kaya, 2000:74).
- Muhasebe bilgi sistemi; bir işletmenin tutmak zorunda olduğu defter kayıtları, süreçleri ve finansal bilgilerin kaydı gibi fiziksel elementlerinin hem de politikalarının, kurallarının, prosedürlerinin ve uygulamalarının tümünü ifade etmektedir (Acar ve Dalğar, 2006).
- İşletme yönetiminde ortaya çıkan yeni anlayışlar, yeni yönetim bilgi teknolojisindeki gelişmeler ve işletmelerin büyümeleri, karar alma sürecine, planlamaya ve kontrol işlevinin yerine getirilmesi için gerekli olan bilgilerin toplanması, birleştirilmesi ve süreçlenmesi işlemlerine yeni boyutlar kazandırmıştır. Günümüzde işletme yöneticilerinin bilgi ihtiyacı geleneksel muhasebe bilgilerinden elde edilen bilgilerle sınırlı değildir. Muhasebe bilgi sistemi, yönetimin tüm bilgi ihtiyacını karşılamamakta olup, ancak büyük bir kısmını karşılayabilecek kapsamdadır (Banar, 2001:53).

İşletmelerin, bireylerin ve devletin aldıkları kararlarla kendi ekonomik durumları kadar, birbirlerinin dolayısıyla toplumun ekonomik durumunu da etkiledikleri bir gerçektir. Finansal ve finansal olmayan mali bilgiler hem ekonomik kararlar alınmasında hem de bu kararların sonuçlarının değerlendirilmesinde birer ölçüt olmaktadır (Civan ve Kara, 2003: 112).

İşletme yöneticilerinin ekonomik gelişmeyi ve finansal başarıyı izleyebilmesi ve buna göre gerekli kararları alabilmesi her şeyden önce işletme maliyetlerinin tam ve doğru bir şekilde tespit edilmesine bağlıdır. Esasen herhangi bir endüstrinin en temel

göstergeleri maliyet ve gelir yapısıdır. Gelirler ile giderler arasındaki olumlu fark kar olarak ortaya çıkar. Bu durumda karlılığı artırmanın yolu da gelirleri artırırken giderleri de kontrol altında tutmaktan geçer. Gelir ve giderler işletme yöneticilerinin bilgi açısından en önemli ihtiyaçlarını oluşturmaktadır (Kaya, 2000:71).

Muhasebe bilgi sisteminin, doğrudan yönetimin iç bilgi ihtiyacını karşılamaya, işletme faaliyetlerini ölçme ve kontrol etmeye yönelik bilgi üretme işlevleri yanında, işletme dışındaki tarafların bilgi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bilgi üretme işlevi de vardır. İşletmelere ilginin temel nedeni ekonomik çıkarlardır. İlgili taraflar kendi çıkarlarını korumak bakımından işletmeler hakkında doğru, güvenilir, anlamlı, ilgili, bilgilere zamanında sahip olma ihtiyacı içindedirler. Çünkü bilgi kullanıcılarının amaçları doğrultusunda alacakları ekonomik kararlar muhasebe bilgilerine dayanır (Kara, 2003:44).

Kısacası bir işletmede muhasebe bilgi sisteminin kullanılması o işletmeye bir takım ilave değerler katmaktadır. Bu bağlamda muhasebe bilgi sistemi yönetime önemli bir destekleme sistemi olarak ortaya çıkmaktadır. Etkin bir muhasebe bilgi sisteminin işletmeye şu değerleri katacağı söylenebilir (Acar ve Dalğar, 2006):

- İşletmeye yüksek kaliteli ürün geliştirme veya yüksek kaliteli servis sağlama, maliyet azalımı veya aranılan bir işletme cehresi kazandırma,
- Verimlilik artışı,
- Daha iyi karar almak için tam zamanında ve güvenilir bilgi sağlama,
- Rekabet avantajı sağlama,
- İletişim sağlama,
- Kullanılabilir bilgi sağlama.

Bahsedilen bu katkıların ise, muhasebe bilgi sisteminin güvenilir, tam zamanında, eksiksiz, net, kısa ve aynı zamanda en uygun maliyetle bilgi ürettiği sürece anlam kazanacağını söylemek gerekmektedir. Böyle bir muhasebe bilgi sisteminin oluşturulması ise muhasebe kontrol sistemi ile birlikte düşünüldüğü takdirde mümkün olacaktır (Acar ve Dalğar, 2006).

Bilgisayara dayalı muhasebe bilgi sistemlerinden elde edilen veriler, işletmelerin başarılı olması açısından önemli katkılar sağlamaktadır. Bu bilgilerden yoksun işletmelerin günümüz şartlarında başarılı olmaları pek mümkün gözükmemektedir. Muhasebe bilgi sistemi, işletmelerin faaliyetlerinde ihtiyaç duydukları üç tür bilgiyi kapsamaktadır. Bu bilgiler; iç kullanıcılara sunulacak bilgiler, dış kullanıcılara sunulacak bilgiler ve ölçümlene için gerekli olan bilgilerdir. Dolayısıyla bu kadar geniş bir alana bilgi sunan muhasebe bilgi sisteminin zarar görmesi, işletmelerin olumsuz şartlara sürüklenmesinin önemli bir nedeni olarak görülmektedir (Doğan ve Diğerleri , 2004:299).

4.3.2. Muhasebe Bilgi Sistemin Amaçları

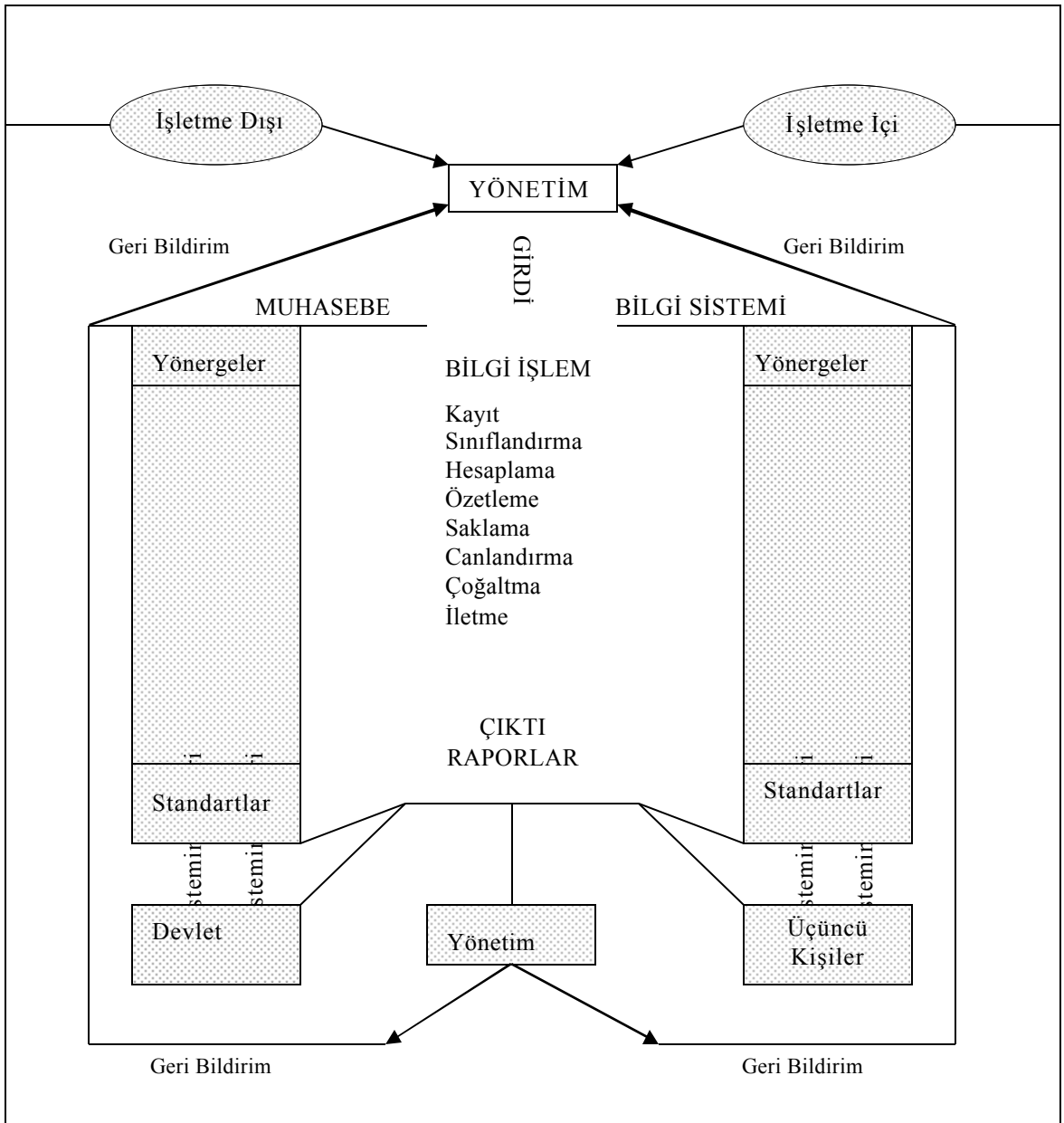
Muhasebe bilgi sistemin temeli işletmede bölümler arasında koordinasyonun sağlanması, toplanan verilerin ortak bir esas dahilinde değerlendirilmesi ve kullanıcılara gerektiği anda anlamlı bir şekilde iletilmesidir. Muhasebe bilgi sisteminin üç temel amacı vardır (Acar ve Ömürbek, 2003: 68).

- Günü gününe operasyonları desteklemek,
- Dahili karar vericilerin kararlarını desteklemek,
- Yönetim ile ilgili zorlukların aşılmasına yardımcı olmak.

Muhasebe bilgi sisteminin temel amaçları bunlar olmakla birlikte muhasebe bilgilerine ihtiyaç duyan kişi ve kuruluşların amaçları birbirinden farklı olabilmektedir. Diğer bir ifade ile beklentiler itibarıyla muhasebe yalnızca şirketlerin finansal faaliyet sonuçlarına hissedarlar açısından rapor etme sorumluluğunu taşımamakta aynı zamanda şirket faaliyetlerinin tüm paydaşlara etkilerini rapor etme görevi ile de karşı karşıya kalmaktadır (Acar ve Ömürbek, 2003:68).

4.3.3. Muhasebe Bilgi Sisteminin Temel Yapısı

Muhasebe bilgi sistemi temel olarak küçük, büyük bütün işletmeler için geçerlidir. Ancak sistemde kullanılan bilgi işlem donanımları ve bunlara bağlı olarak bilgi işlem yöntemleri işletmenin koşullarına göre değişiklik gösterir (Banar, 2001:54).

Şekil 4.3. Muhasebe Bilgi Sistemi (Banar, 2003: 55)

Şekil 4.3’de görüldüğü gibi, muhasebe bilgi sistemi, işletme içinden ve işletme dışından ve geri bildirimden gelen finansal nitelikteki veri veya bilgileri, kaydetme, sınıflandırma, özetleme, analiz etme gibi işleme eylemleriyle çıktılara dönüştürülerek nihai olarak finansal tablo ve raporlar şeklinde ilgilere iletmektedir (Banar, 2003:54).

4.3.4. Muhasebe Bilgi Sisteminde Veri ve Bilgi Akışı

Muhasebe bilgi sisteminin girdileri ilk önce ilk işlem belgelerine kaydedilmekte ve oradan günlük defterlere geçirmektedir. Günlük defterlere tarih sırasına göre kayıt olan bilgiler, konularına göre de büyük defterlere kayıt edilmektedir. Büyük defterlere konularına göre kayıt olan bilgiler yönetimin ihtiyaç duyduğu tablolar haline dönüştürülmektedir. İlgili işlemleri aşağıdaki gibi açıklanabilir (Özalp, 2000:266; Banar, 2001: 57-59; Sevilengül, 1994: 10):

- Kayıt: Veri ve bilgilerin toplanmasını ve daha sonra işleme tabi tutulmak üzere belgelendirilerek sisteme girişleri sağlandıktan sonra tarih sırasına göre kayıt edilmesidir. Veri veya bilgilerin kaydını sağlayan belgelere dayanarak, işlemlerin yevmiye defteri, büyük defter, stok kartları gibi kayıt ortamlarına geçirilmesi de bir kayıt işlemidir.
- Sınıflandırma: Derlenen ve zaman sırasına göre kaydedilen bilgiler niteliklerine göre sınıflandırılır. Örneğin varlıkların; dönen varlıklar, duran varlıklar, yatırımlar gibi bölümlere ayrılması veya maliyet giderlerinin; direkt işçilik, ilk madde ve malzeme ve genel üretim giderleri olarak bölümlendirilmesi bir sınıflandırmadır. Böylece işletmenin konulara göre veya niteliklerine göre kaydedilmesi, izlenmesi ve raporlanması kolaylaşmış olur.
- Hesaplama: Veri veya bilgilere aritmetik işlemlerin veya sağlanmak istenen bilginin veya raporun matematiksel modellerinin veya analiz tekniklerinin uygulanması işlemidir. Bilgi işlem aşamalarından en önemlisi olan hesaplama çok değişik şekillerde görülür. Bu aşamaya; çalışanlara ödenecek ücretlerin hesaplanması, mamul maliyetlerinin bulunması, eski bilgilere yeni veri veya bilgilerin eklenmesi veya çıkarılması, fiili giderlerin bütçelenmiş veya standart giderlerle karşılaştırılıp sapmaların bulunması, dönem sonunda envanter işlemlerine bağlı olarak dönem karının veya zararının bulunması da hesaplama birer örnektir.
- Özetleme: Çok sayıda bilginin daha kullanışlı bir biçime dönüştürülmesidir. Başka bir deyişle sistemlerden sağlanan çok sayıda bilginin anlamlı bir şekilde azaltılarak özetlendiği bir aşamadır. Bilgiler yöneticilerin veya işletmeyle ilgili üçüncü kişilerin kullanamayacağı kadar uzun listeler şeklinde ortaya çıkabilir. Bu durumun önüne geçilmesi ve işlenen veri veya bilgilerin daha yararlı bir bilgi haline gelebilmesi için belirli veya istenecek şekillerde özetlenmesi gerekir. Bilanço, gelir tablosu, belirli bir mamule ilişkin olarak maliyet tabloları veya belirli bir üretim bölümünün genel üretim giderlerini yansıtan tablolar özetlemeye birer örnektir.
- Saklama: Veri veya bilgilerin biriktirilmesi ve ileride tekrar kullanılmak amacıyla ilgili dosyalara yerleştirilmesidir. Veri veya bilgilerin toplanması, kaydedilmesi ve hesaplamalara konu edilmesi ile bu veri veya bilgilerin ilgili kişilerce kullanılması aynı zamana rastlamayabilir. Bu nedenle veri veya bilgilerin gerektiğinde tekrar kullanılmak üzere ve yasal olarak saklanması gerekir. Veri veya bilgiler bazı işletme faaliyetleri tamamlanıncaya kadar biriktirilir.

- Canlandırma: Saklama işlemi ile biriktirilmiş (dosyalanmış) veri veya bilgilerin, tekrar kullanılmak amacıyla hazır duruma getirilmesi işlemidir. Örneğin; ay sonlarında ücret hesaplaması yapılabilmesi için, aybaşından ayın sonuna kadar dosyalanmış bulunan işçi puantajlarından yararlanma, bir canlandırma işlemidir.
- Çoğaltma: Veri veya bilgilerin kopyalar (suretler) şeklinde çoğaltılması işlemidir. Mali nitelikli işlemler, dolayısıyla bunlara ilişkin veri veya bilgiler çoğu kez işletmenin birden fazla yöneticisini veya bölümünü ilgilendirir.
- İletme: Veri veya bilgilerin, bilgi sistemi içinde bilgi işlem aşamalarına bağlı olarak bir aşamadan diğer bir aşamaya aktarılması, bir defterden diğer bir deftere geçirilmesi, bir bölümden diğer bir bölüme gönderilmesi, işletmenin finansal durumu ve faaliyetlerine ilişkin yönetim bilgilerinin, ilgili taraflara sunulmasıdır.

Veri veya bilgilerin, bilgi işlem sırasında bir aşamadan diğer bir aşamaya geçişleri, bilgi kullanıcılarının yararlanmasına uygun bir şekil alınca kadar devam eder. Bu nedenle bir işlemin çıktısı olan bilgi diğer bir işlemin girdisi olur. Etkin bir bilgi akışı, ancak etkin ve iyi düzenlenmiş bir haberleşme ile sağlanır.

4.3.5. Muhasebe Bilgi Sisteminin Elemanları

Muhasebe bilgi sistemini oluşturan unsurlar; “personel, haberleşme araçları donanım ve raporlar” şeklinde dört alt başlıkta incelenebilir. Kuşkusuz etkin bir muhasebe bilgi sistemi tüm bu unsurların koordinasyon ve uyum içinde olmasına bağlıdır. Bu öğeler muhasebe bilgi sisteminin işlevini görmesi için sisteme işlerlik kazandıran elemanlardır (Banar, 2001:59; Acar ve Ömürbek, 2003:68).

4.3.5.1. Personel

Muhasebe bilgi sistemi, işletme yönetiminin ve işletme ile ilgili diğer çıkar gruplarının işletme faaliyetleri ile ilgili bilgi ve ihtiyaçlarını karşılamak üzere işletme faaliyetlerine ilişkin veriyi ve bilgiyi toplayan, bunları kayıt, sınıflandırma, hesaplama, özetleme, saklama, çoğaltma ve iletme gibi bir takım işlemlere tabi tutan nihayet ilgililerin istedikleri şekilde raporlayan bir sistemdir. Tüm bu görevlerin yerine getirilmesi için konuya hakim ve sistemi çalıştıran nitelikli personele olan ihtiyaç açıktır (Banar, 2001:59).

İşletme ile ilgili kişi ve kuruluşların alacakları kararlara temel oluşturacak doğru ve güvenli bilgiler muhasebede üretilecektir. Bu anlamda muhasebede üretilecek bilgilerin doğru ve güvenilir olması muhasebe alanında çalışacak kişilerin iyi bir muhasebe eğitimi almış olmasına bağlıdır (Şengel, 1998:247).

Etkin ve başarılı muhasebe elemanı olmak için sadece çok iyi muhasebe ve mevzuat bilgisine sahip olmak artık yetersiz kalmaktadır. İyi bir muhasebe elemanının işletmenin tüm fonksiyonlarına hakim olmasının yanında gelişen bilgi teknolojileri ve sistem geliştirilmesi konusunda da bilgi sahibi olması gerekmektedir (Ömürbek ve Bekçi, 2006:77).

Muhasebe bilgi sistemini kuran, işleten ve geliştiren en önemli öge insandır. İnsan, aynı zamanda sistemin diğer öğelerini amaçlandığı gibi çalışmasını sağlayan ve dengesini kuran bir öğedir. Muhasebe bilgi sisteminin nihai hedefi olan doğru ve güvenilir bilgi üretme hedefine kavramsal unsurlara uyulmasıyla ulaşabileceği aksi

halde sistemin fiziki öğeleri yeterli bile olsa hedef gerçeklemeyecektir (Sevim, 2005:211).

4.3.5.2. Haberleşme Araçları

Muhasebe bilgi sisteminde, haberleşme araçları veri veya bilgilerin toplanması ve bilgi işlem faaliyetlerine tabi tutulması için gerekli belgelerdir. Bu belgeler sayesinde muhasebe bilgi sistemi kayıt, sınıflandırma, özetleme, hesaplama, çoğaltma ve iletme işlemleri için gerekli kayıt ortamını oluşturur. İşletmelerinde kullanılan iletişim araçları genel itibariyle çeşitlilik arz etmekle birlikte iletişimin en önemli noktası olan mesajın net şekilde alıcılara ulaştırılması, bu araçların en önemli görevidir. İşletmelerde kayıt ortamını ve haberleşme imkanını sağlayan haberleşme araçları; işlemleri, zaman, nitelik, nicelik, kişi gibi değişik yönleri ile ortaya koymak suretiyle muhasebe sistemine ait veri veya bilgileri somut hale getirerek kullanılabilir duruma getirir. Muhasebe bilgi sisteminde kullanılan haberleşme araçlarını ilk işlem belgeleri ve kayıt belgeleri şeklinde iki grupta toplamak mümkündür (Banar, 2001:60).

4.3.5.3. Donanım ve Yazılım

Muhasebeciler bir işletmede gerekli olan taktiksel ve stratejik kararları vermek için kullanımını ve değerini artırma potansiyeline sahip olan veri tabanı sistemleri hakkında bilgili oldukları zaman muhasebe bilgi sistemini tasarlayabileceklerdir. Bu sistemlerde yeterli kontrolü sağlamak ve üretilen bilginin güvenilirliğini garantilemek ve veriyi korumak için önemlidir (Ömürbek ve Bekçi, 2006:77).

Bilgisayar donanımı giriş, işlem ve çıkış aktiviteleri için kullanılan fiziksel ekipmandır. Bu bilgisayar işlem ünitesi, çeşitli giriş, çıkış ve depolama üniteleri ve bu üniteleri birbirine bağlayan hatlardan oluşur (Karahoca ve Karahoca, 1998:15).

Bilgisayar yazılımı, bilişim sisteminde bilgisayar donanımının bileşenlerini kontrol eden ayrıntılı programdır. Bilgisayar donanımı, bilgisayar yazılımı oluşturmaksızın bir hiçtir. Bir donanım ancak iyi bir yazılım temelinde işlev görebilir ve yazılımı ile değer kazanır. Belirli bir işi yerine getirmek üzere ayrıntılı komutlardan oluşan ve özel bir dille hazırlanan programlara ise bilgisayar programları denir (Erdoğan, 2006:136).

Muhasebe paket programları, muhasebe sistemi uygulama genel tebliğinde (T.C. Resmi Gazete, sayı 21447, 24 Aralık 1992) yayınlanan tek düzen hesap planının ana ve oluşturulacak yardımcı hesapları yardımıyla kullanımlarını sağlayan ay sonu itibariyle mizanların gelir tablosu ve bilançoların çıkartılmasına yardımcı olan, fazla kompleks olmayan programlardır. Bilişim teknolojilerinin işletmenin büyümesinde esas faktör olarak rol oynaması ancak bu teknolojilerin basit bir ofis otomasyonu görülmeleri yerine genel stratejinin bütünleyici bir parçası olarak algılanmasıyla mümkündür. Bugün dünya genelinde birçok işletme bilişim teknolojilerinin mümkün kıldığı stratejiler izlemektedir (Şimşek ve Akın, 2003:202; Güleş, 2002:96).

Bilgi ve iletişim teknolojisi dünyasında, üst düzeydeki yönetim uzmanlıklarına dayanarak, muhasebeciler elektronik veri işleminin yönetsel olarak uygulanması alanında danışmanlık görevi üstlenmişlerdir. Muhasebecinin uzmanlığının satın alınması düşünülen paket programların kalite kontrolünün yapılmasında önemli rolü bulunmaktadır. Bilgi teknolojileri, büyük defter güncelleme zamanları, aylık kapatma işlemler ve finansal raporlama konularında büyük defter ve raporlama sistemlerinin verimliliğini ve etkinliğini artırmaktadır. Bilgi teknolojileri raporların daha hızlı ve daha etkili hazırlanmasını sağlamaktadır. Bunun yanında elle yapılması düşünülmeyecek

kadar spesifik ve detaylı düzeyde raporlamayı da sağlamaktadır (Ömürbek ve Bekçi, 2006:77).

Günümüzde meydana gelen herhangi bir finansal olayın sonuçları, bilgi işlem sisteminde, ilgili bütün alanlarda dikkate alınır hale gelmiştir. Örneğin herhangi bir müşteriden sipariş gelmesi durumunda, işletmenin üretim ve depolama faaliyetleri, sipariş politikası, müşterinin ödeme kabiliyetinin incelenmesi, ilgili defterlere kayıtlar, satış istatistiklerinin çıkarılması vb. işlemlerin hepsi bir arada yerine getirilmeye başlanmıştır (Selvi ve Diğerleri, 2006:301).

4.3.5.4. Raporlar

İşletme finansal raporlarını düzenlerken mutlaka genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun davranmalıdır. Muhasebenin temel kavramları finansal tabloların bileşenlerinin ve olaylarının muhasebe sisteminde nasıl, ne zaman ve hangilerinin kayda alınması, ölçülmesi ve raporlanması gerektiğini açıklamaya yardımcı olurlar (Erdoğan, 2006:13). Muhasebenin temel kavramları aşağıda verilmiştir (Çabuk ve Lazol, 2004:4):

- Sosyal Sorumluluk Kavramı: Muhasebenin organizasyonunda, uygulamaların gerçekleştirilmesinde ve mali tabloların düzenlenmesi ve sunulmasında; belli kişi veya grupların değil tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi ve dolayısı ile bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılması gereğini ifade eder.
- Kişilik Kavramı: Bu kavram; işletmenin sahip veya sahiplerinden, yöneticilerinden, personelinde ve diğer ilgililerden ayrı bir kişiliğe sahip bulunduğunu ve o işletmenin muhasebe işlemlerinin sadece bu kişilik adına yürütülmesi gerektiğini öngörür.
- İşletmenin Sürekliliği Kavramı: Bu kavram, işletmelerin faaliyetlerini bir süreye bağlı olmaksızın sürdüreceğini ifade eder.
- Dönemsellik Kavramı: İşletmenin sürekliliği kavramı uyarınca sınırsız kabul edilen ömrünün belli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanmasıdır.
- Parayla Ölçülme Kavramı: Parayla ölçülebilen iktisadi olay ve işlemlerin muhasebeye ortak bir ölçü olarak para birimine yansıtılmasını öngörür.
- Maliyet Esası Kavramı: Para mevcudu, alacaklar ve maliyetinin belirlenmesi mümkün veya uygun olmayan diğer kalemler hariç işletme tarafından edinilen varlık ve hizmetlerin muhasebeleştirilmesinde, bunların elde edilme maliyetlerinin esas alınması gereğini ifade eder.
- Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı: Bu kavram, muhasebe kayıtlarının gerçek durumunu yansıtan ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş objektif belgelere dayandırılması ve muhasebe kayıtlarına esas alınarak yöntemlerin seçilmesinde tarafsız ve önyargısız davranılması gereğini ifade eder.
- Tutarlılık Kavramı: Muhasebe uygulamaları için seçilen muhasebe politikalarının, birbirini izleyen dönemlerde değiştirilmeden uygulanması gereğini ifade eder.
- Tam Açıklama Kavramı: Mali tabloların, bu tablolardan yararlanacak kişi ve kuruluşların doğru karar vermelerine yardımcı olacak ölçüde yeterli, açık ve anlaşılır olmasını ifade eder.
- İhtiyatlılık Kavramı: Muhasebe olaylarında temkinli davranılması ve işletmenin karşılaşılabileceği risklerin göz önüne alınması gereğini ifade eder.

- Önemlilik Kavramı: Bir hesap kalemi veya mali bir olayın nispi ağırlık ve değerinin, mali tablolara dayanılarak yapılacak değerlemeleri veya alınacak kararları etkileyebilecek düzeyde olmasını ifade eder.
- Özün Önceliği Kavramı: İşlemlerin muhasebeye yansıtılmasında ve bunlara ilişkin değerlemelerin yapılmasında biçimlerinden çok özlerinin esas alınması gerektiğini ifade eder.

Muhasebe bilgi sisteminin çıktıları raporlardır. Muhasebe bilgi sistemi işletmenin davranışlarını ve kararlarını etkileyecek bilgileri oluşturur. Bu nedenle sistem etkili bilgi akışını sağlayacak anlaşılabilir bir dilde düzenlenmiş raporların hazırlanmasını sağlamalıdır. Muhasebe bilgi sistemi gerçekleşen olayları ve gelişmeleri bilgi haline dönüştürür, sistemi oluşturan bilgilerin karar aracı olması ya da alınan kararları tümüyle değiştirecek nitelikte olması, geri bildirim sistemine dayalı rapor sisteminin varlığına bağlıdır (Sevgener ve Hacırüstemoğlu, 1998:24).

Raporlar işletme içi ve işletme dışı bilgi kullanıcıların bilgi ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik hazırlanmaktadır. Muhasebe bilgi sisteminin işletmede ortaya çıkan mali nitelikteki işlemler ile ilgili bilgi üretme konusundaki faaliyetlerinin temel amacı, işletme gerçeklerinin işletme ile ilgili kararlarda kullanılmak üzere muhasebe raporlarına yansıtılmasıdır. Özetle muhasebe bilgi sistemi sonucu elde edilen raporlar kullanıcıların kararlarına destek olacak şekilde olmalıdır. Raporları bilgi kullanıcılarının işletme içinden veya dışından olmasına göre iki gruba ayırmak mümkündür (Banar, 2001:61).

Ayrıca raporlanacak bilgilerin; yönetimin planlarını karşılayabilecek fırsatları ve riskleri de içerecek şekilde geleceğe dönük olması; önemli işletme faaliyetlerinin nasıl gerçekleştiğini gösteren finansal olmayan ölçüleri de içerecek şekilde uzun dönemde değer katacak etkenlere odaklanması gerekmektedir. Raporları dış ve iç raporlar olarak sınıflandırabiliriz. (Banar, 2001: 61-62; Gürdal, 2004: 92-106).

1. Dış Raporlar: Muhasebe bilgi sisteminin ürünü olan dış raporlar, işletmeyle ilgili üçüncü kişilere, işletmenin durumunu ve çalışmalarından haberdar olmaları için sunulan bilgi raporlarıdır. Bu raporlar sunulacak kişilere veya ilgili oldukları konulara göre değişir. Dış raporların kaynağı muhasebe sisteminin yanı sıra çeşitli alanlar da olabilir. Yedek faaliyet raporlarının hazırlanmasında, ülkenin ve diğer ülkelerin ekonomik sosyal göstergelerinden yararlanılması örnek olarak gösterilebilir. Dış raporlara örnek olarak ise; bilanço, gelir tablosu, yıllık faaliyet raporları, vergi iadelerine ilişkin raporlar, kredi veren kuruluşlara verilen raporlar örnek olarak gösterilebilir İşletme yöneticileri kamuyu aydınlatmak için gerekli tablolar haricinde, işletmenin rekabetçi konumunu zarara uğratabilecek bilgileri raporlamak zorunda değildir
2. İç Raporlar: Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen iç raporlar, yönetimin her düzeyine sunulan ve kontrol amacı taşıyan bütün raporları içerir. Kontrol raporları olarak da ifade edilen iç raporlar genellikle yöneticilere işletme faaliyetlerinin seyrini ve sonuçlarını görme ve planlanan hedeflerle karşılaştırma olanağı sağlar dolayısı ile yöneticilerin verecekleri kararlara temel olurlar. İç raporlar gereksinimlere ve işletmenin koşullarına göre farklılık gösterir ve sayıları değişir. Bu tür raporlara; “Bilanço, Gelir tablosu, Bütçeler, Performans Raporları, Maliyet Raporları, Üretim Raporları, Satış Raporları” örnek verilebilir

4.3.6. Muhasebe Bilgi Sisteminin Alt Sistemleri

Bilgi sistemleri kendilerinden daha küçük sistemleri bünyelerinde barındırmaktadırlar. Sistem hiyerarşisi olarak adlandırılan bu durum her sistem kendinden daha büyük diğer bir sistemin alt sistemidir ifadesiyle açıklanmaktadır. Bu şekilde bir sistem hiyerarşisinin var olmasındaki amaç, her bir sistemin kendisine ait özel fonksiyonları yerine getirmesi ve ait olduğu sistemin işleyişine destek sağlamasıdır (Karagül, 2006).

Muhasebe Bilgi Sistemi de kendisinin alt sistemleri olan Genel Muhasebe, Yönetim Muhasebesi ve Maliyet Muhasebesi Sistemleri olarak sınırlandırılabilir. Aynı zamanda bu alt sistemlerin de kendi alt sistemleri oluşturulabilir (Hacırüstemoğlu, 2000:1). Ayrıca muhasebe bilgi sisteminin alt sistemleri olarak; stok kontrol, ücret ve bordro, sabit kıymetler ve amortisman, alacaklar ve borçlar da gösterilebilir (Şahin, 2004:30). Bu çalışmada çoğu KOBİ'lerin kullanmış olduğu üç temel sistemden söz edilmiştir.

4.3.6.1. Genel Muhasebe Sistemi

Genel muhasebe, kıymetlerin işlemlerin ve sonuçların izlerini sürekli olarak saklayan yazılı bellektir. Genel muhasebede bilgiler hiçbir analize ve değişmeye uğratılmaksızın kaydedilir (Sevilengül, 1994:19). İşletmenin varlıklarında ve bu varlıkların sağlanmasında kullanılan kaynaklardaki değişmelerin tespit etmek ve ortaya çıkan özkaynak azalışları ile özkaynak artışlarının belirlenerek işletmenin çeşitli aşamalarında karın veya zararın bulunması, genel muhasebenin fonksiyonudur (Küçüksavaş, 2001:3).

Genel muhasebenin görevi işletmenin diğer işletmelerle ilgili finansal nitelikli işlemlerini izlemek ve kaydetmektir. Diğer işletmelerle olan finansal işlemlerini kaydetmekle birlikte dış kullanıcıların sordukları sorulara cevap veren genel bir niteliği vardır (Erdoğan, 2002:12).

Genel muhasebe bu dış kullanıcıların bilgi gereksinimlerini, finansal durum tablosunu oluşturan bilanço ile gelir tablosunun kendisini oluşturan kar ve zarar cetveli adlı iki finansal tablo ile karşılar (Üstün, 1992:7).

4.3.6.2. Maliyet Muhasebesi Sistemi

Maliyet muhasebesi, işletmelerde üretilen mamullerin maliyetini saptayabilmek için maliyet giderlerinin türlerini oluş yerleri itibariyle ve üretilen mamullerin türlerine göre belirlemek için yapılan hesaplar ve tutulan kayıt sistemidir (Banar, 2003:3).

Farklı bir yaklaşımla maliyet muhasebesi, yönetime, üretim maliyetlerini saptayarak bu maliyetlere ait tüm kayıtları ve işlemleri kontrol eden bir yönetim aracı olarak tanımlanmıştır (Urgan, 1993:28).

Daha geniş tanım yapmak gerekirse maliyet muhasebesi, bir işletmede üretilen mal ve hizmet birimlerinin elde edilmesi ve bunların alıcılara ulaştırılıp paraya çevrilmesi için, işletmenin yaptığı fedakarlığın parasal ölçüsünü gösteren maliyetlerin hangi giderlerle oluştuğunu belirleyen, söz konusu giderleri; türleri, fonksiyonları ve gider yerleri bakımından hesap planındaki sınıflandırma doğrultusunda kaydedip izleyen, bu bilgilerin inceleme ve yorumun yapılmasına imkan verecek raporların hazırlanmasını ve maliyetlerin kontrolünü amaç bilen işlemler bütünüdür (Akdoğan, 2004:6).

Maliyet muhasebesi genel muhasebenin tersine, işletmenin içinde dolaşan ekonomik mal ve hizmet hareketlerinin izlenmesiyle görevlidir. Bu bağlamda maliyet muhasebesi; gider hesaplarının yürütülmesi, birim maliyetlerinin hesaplanması, analiz yapılması ve program bütçelerin hazırlanması gibi işletme içi işlemleri gerçekleştirmektedir (Erdoğan, 1999:9)

Maliyetler, işletmenin karlılığı, mamullerin, bölümlerin ve imalat dışında kalan bölümlerin başarısı hem işletme içinde hem de işletme dışında kullanılmak amacıyla ölçülür, analiz edilir ya da tahmin edilir. Daha sonra ölçme, analiz ve tahmin sonucunda elde edilen sonuçlar, işletmenin eylemleriyle yakından ilgilenen ilgili gruplara rapor edilir. Genel muhasebe işletme dışındaki üçüncü kişilerin bilgi gereksinimlerini karşılamasına karşın, maliyet muhasebesi işletme yöneticilerinin bilgi gereksinimlerini karşılamaktadır (Üstün, 1992:7).

Maliyet bilgi sisteminin sağladığı bilgiler maliyet muhasebesinin çalışma alanlarını dolayısı ile amaçlarını göstermektedir. Maliyet muhasebesinin amaçları; üretilen mamul veya hizmetlerin birim maliyetlerinin doğru hesaplanması, endüstri işletmesinin maliyetlerini kontrolüne yardımcı olmak, kısa ve uzun dönem planlama faaliyetleri için gerek maliyet bilgilerinin sağlanması, endüstri işletmelerinde yönetim alacağı kararlara yardımcı olmaktır (Hacıüstemoğlu, 2000:7).

Maliyet muhasebesi de genel muhasebe de, göz önünde bulundurulmuş aynı borç ve alacak kuralları üzerine kurulmuştur. Her iki muhasebe de, aynı kayıtlar kullanılır. Fakat maliyet muhasebesinde yevmiye ve büyük defterlerden başka, daha çok maliyetlerle ilgili kayıtlar ve formlar bulunur. Aslında maliyet muhasebesi ile genel muhasebe, temel ilkeleri ve amaçları ayrı olmakla birlikte, bilgi alış verişi açısından birbirlerine çok bağlıdır. Her iki muhasebe, kayıtların tutulması açısından birbirine benzer, fakat elde edilen bilgilerin analiz edilip yorumlanması açısından birbirinden ayrılır (Üstün, 1992:7).

Bir maliyet yönetim sisteminin hedefi dünya pazarlarında maliyet, kalite, işlevlilik ve zamanlamaya dayanarak rekabet edebilir mal veya hizmet üretmek için, kaynakların verimli kullanılmasında işletmelere yardımcı olacak bilgileri sağlamaktır. Bu çerçevede içinde bugünün bir maliyet yönetim sistemi, aşağıdaki amaçlara sahip bir yönetimin planlama ve kontrol sistemi olarak tanımlanabilir. Bu amaçlar şunlardır (Erden, 2004:70; Akdoğan, 2004: 7):

- İşletmede önemli faaliyetlerin yerine getirilmesinde tüketilen kaynakların maliyetlerini belirtmek,
- Yerine getirilen faaliyetlerin verimlilik ve etkinliklerini belirlemek,
- İşletmenin gelecekteki başarısını artıracak yeni faaliyetleri belirlemek ve değerlemek,
- Yukarıda belirtilen üç amaca değişen teknoloji olarak tanımlanan bir çevre içinde ulaşmak,
- Giderlerin kontrolünü ve kalite standardını korumak amacı ile olanaklar ölçüsünde maliyetlerin düşürülmesini sağlayacak yöntemleri geliştirmek,
- Seçenekler arasında karar vermek durumunda olan yöneticilere maliyetle ilgili düzenli, etkili ve güvenilir bilgiler vermek.

4.3.6.3. Yönetim Muhasebesi Sistemi

Yönetim, işletmenin sürekliliğini sağlayabilmek için geçmişe dönük bilgilerin yanında, geleceğe dönük bilgilere de gereksinim duyar (Hacırüstemoğlu, 1998:31). Yönetim muhasebesi sistemi, genel muhasebe kaynaklarından hatta muhasebe sınırlarını da aşarak ekonomi, finans, yöneylem araştırması ve gerek gördüğü diğer disiplinlerden topladığı bilgilerden, yönetimin gereksinimleri için kullanılabilir veriler haline getiren sistemdir (Şakrak, 1997:14).

Diğer bir tanımda yönetim muhasebesi, sürekli değişen dış çevreye uyum sağlayabilmesi için yönetim, plan ve programların muhasebe araçlarıyla uyarlanmasıdır (Yüzbaşıoğlu, 2004:394).

Yönetim muhasebesinin amacını, işletme eylemlerinin planlanması ve kontrol edilmesi ve özel konularla ilgili yönetim kararlarının alınmasında işletme yöneticilerine yardımcı olacak muhasebe verilerinin toplanması ve analiz edilmesi olarak belirlemek olurludur. Yönetim muhasebesi işlevlerini büyük ölçüde, fiili maliyetlerle karşılaştırılan, bütçeler ve standartlara dayanan faaliyet raporları, iç kontrol, amaçlanan plan ve programların muhtemel etkilerine ilişkin raporlar ve belirli görevler aracılığıyla yerine getirir. Yönetim muhasebesi işletmenin muhasebe bilgi sisteminin bir parçası olarak, işletme yönetimine çeşitli şekillerde hizmet eder (Üstün,1992:8).

Yönetim muhasebesi ile maliyet muhasebesi ortak veri tabanını kullanmaktadır. Planlama kontrol ve karar verme ile ilgili alanlarda çalışmalarda maliyet muhasebesi ve yönetim muhasebesini kesin bir çizgiyle ayırmak mümkün değildir (Şakrak, 1997:11). Maliyet muhasebesi işletme yönetiminin planlama ve kontrol işlevlerinin yerine getirilmesinde gereksinim duyduğu maliyet yerlerini sağlamakla yönetim muhasebesinin bir parçası olmuştur (Yüzbaşıoğlu, 2004:395).

Yönetim muhasebesi işletme dışındaki üçüncü kişiler yerine, işletme yöneticilerinin bilgi gereksinimlerini karşılamakla, genel muhasebeden ayrılmaktadır. Yönetim muhasebesinin nitelik ve kapsamını, yönetimin bilgi gereksinimleri belirlemesine karşın, genel muhasebenin nitelik ve kapsamını ise işletme dışındaki üçüncü kişilerin bilgi gereksinimleri belirler. Genel muhasebenin nitelik ve kapsamının belirlenmesinde, yıllardan beri uygulanmakta olan ve genel kabul görmüş bulunan işletme dışı standartlar hakim olmuştur. Nitekim genel muhasebe; genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine ve temel muhasebe kavramlarına ve Vergi Usul Kanunu ya da Ticaret Kanunu gibi yasalara uygun olarak yürütülmek zorundadır. Öte yandan yönetim muhasebesi, işletme içine dönük olduğundan, bu muhasebe dalının biçimlenmesinde dış standartlara uyma endişesi yerini yönetime yararlı olma kıstasına bırakmıştır. Bu durumda yönetim muhasebesi, genel muhasebeye göre tüm yeniliklere açık ve daha esnek bir niteliğe sahip olarak muhasebe bilgi sisteminde çok önemli bir yeri doldurmaktadır (Üstün, 1992:9).

4.3.7. Muhasebe Bilgi Sistemini Geliştirme İlkeleri

Muhasebe bilgi sisteminin kurulum aşamasında ve yeni bir muhasebe bilgi sisteminin geliştirilmesi, yeniden yapılandırılmasında bazı ilkeler vardır. Bu ilkelere gelişen teknoloji ve ekonomi karşısında yeni ilkeler ilave etmek mümkündür. Muhasebe bilgi sisteminin geliştirme ilkeleri aşağıdaki gibidir (Sevgener ve Hacırüstemoğlu, 1998:24):

- Maliyet İlkesi,
- Raporlama İlkesi,

- İnsan Faktörü İlkesi,
- Organizasyon İlkesi,
- Güvenilir Olma İlkesi,
- Bağımlılık ve Esneklik İlkesi,
- Bilgi İşleme İlkesi.

Bu ilkelerin kısaca tanımlanmasında yarar vardır (Sevgener ve Hacırüstemoğlu, 1998: 24; İbiş, 2006: 129).

4.3.7.1. Maliyet İlkesi

Bilginin elde edilmesi için katlanılan fedakarlık, bilgiyi kullanacak kişi sağlanacak marjinal faydayı aşmamalıdır. Muhasebe bilgi sisteminin, yönetimin ihtiyaç duyduğu bilgileri en uygun maliyetle karşılaması zorunludur.

4.3.7.2. Raporlama İlkesi

Muhasebe bilgi sistemi, işletmenin planlarını ve kararlarını etkileyecek bilgilerden oluşur. Bu nedenle muhasebe bilgi sistemince hazırlanan raporların üçüncü kişilerce açık ve net olarak anlayacakları şekilde hazırlanması gerekir. Sistemi oluşturan bilgilerin karar aracı olması ya da alınan kararların tümü ile değiştirilecek nitelikte olması, geri bildirim sistemin varlığına bağlıdır. Muhasebe bilgi sisteminde raporun amacı, gerçekleşen mali olayları izlemek ve ortaya koymaktır.

4.3.7.3. İnsan Faktörü İlkesi

Kişinin, karmaşık olaylar karşısında etkin ve başarılı karar alması, kullanılabilir bilgilerin niteliğine bağlıdır. Bunun yanında kişinin algılama yeteneği ve tecrübesi bu bilgilerden yararlanma derecesini kısıtlar. Sistemin insanlar tarafından uygulanacak oluşu, kurulan sistemin kullanacak kişiler ile bağdaşmasını zorunlu kılar.

4.3.7.4. Organizasyon İlkesi

Muhasebe bilgi sistemi, özellikle sınırları belirlenmiş, yetki ve sorumluluk alanları belirlenmiş organizasyon yapısı içerisinde daha etkili olmaktadır. Organizasyon, muhasebe bilgi sisteminin ihtiyaç duyduğu bilgilerin zamanlı ve doğru olarak akışını sağlamalıdır.

4.3.7.5. Güvenilir Olma İlkesi

Muhasebe bilgi sistemi, sistemin sağladığı bilgilerden tüm kullanıcıların güvenilirliğini sağlaması gerekir. Bilgiyi kullanacak kişiler, kendi gözlemleri yerine sistemin sağlayacağı bilgilere dayanarak işlem yapmalıdır. Bu şekilde sistemin oluşturacağı bilgiler, hataları azaltmalı, varlıkların ve kaynakların etkin yönetimi sağlanmalı ve uygunsuz davranışları ortadan kaldırmalıdır. Raporlamada güvenin sağlanabilmesi için önemli hususlar şu şekilde sıralanabilir:

- Etkin etik kuralları oluşturulmalı ve bu konudaki uygulamalar düzenli olarak izlenmelidir.

- Şirket yöneticileri finansal yönetim ve kontrolün etkinliğine daha fazla önem vermelidir.
- Finansal bilgilerin yanıltıcı olarak hazırlanmasını teşvik eden durumların ortadan kaldırılması gerekmektedir
- Yönetim kurulu, şirket yönetimi üzerindeki gözetimini artırmalıdır.
- Denetçi, bağımsızlığına karşı oluşan baskıların kaldırılmasına yönelik çalışmalarda, kurumsal yönetim süreci içinde ve denetçilerin kendileri tarafından daha fazla önem verilen unsur olmalıdır.
- Denetim kalite kontrol sürecine daha fazla önem verilmelidir.
- Finansal raporlama sürecinde yer alan diğer katılımcıların iş yapma kurallarının ve bunların uygunluğunun yakından izlenmesi gerekmektedir.
- Denetim standartları ve düzenlemelerin güçlendirilmesi gerekmektedir.

4.3.7.6. Bağımlılık ve Esneklik İlkesi

Muhasebe bilgi sistemi, işletmenin gelişmesine ve sürekliliğine bağlı olarak, işletme dinamiğinin devamını sağlayacak ve geliştirecek bilgileri oluşturmaktadır. İşletme içinde birbirine bağlı sistemler arasında uyum ve ilişki sağlayacak esnek bilgileri sağlamalıdır.

4.3.7.7. Bilgi İşleme İlkesi

Muhasebe bilgi sistemi, faaliyet kademelerinin etkinliğinin ayrıntılı olarak izlenmesini sağlamalıdır. Muhasebe bilgi sistemi, anlaşılabilir, sürekli ve dengeli bilgileri düzenleyip, sınıflandırarak yönetimin planlama ve kontrol işlevini yerine getirmesini sağlayacak bilgileri sağlamalıdır. Muhasebe bilgi sisteminin temelinde muhasebe olaylarını kayıt etmek ve kontrol etmek vardır.

5. KOBİ'LERİN YÖNETİMİNDE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN YERİ VE ÖNEMİ

İşletmelerdeki muhasebe sistemleri ile üretilen veri, bilgi ve bilginin kullanımı ilişkileri Fransa muhasebe sistemi ile ilgili bir araştırmada; “makro ekonomik sistem, tek düzen muhasebe sistemi, pragmatik sistem ve mikro ekonomik sistem” olmak üzere dört aşamada özetlenmektedir. Bunlar (Kotar ve Gücenme, 1995: 183):

- Makro ekonomik sistem aşamasında muhasebe sistemine hükümet tarafından belirlenen ekonomik amaçların gerçekleştirilmesinde bir araç olarak bakılmakta, bu nedenle muhasebe raporları pay sahipleri veya başka çıkar grupları için değil, hükümet için hazırlanmaktadır. Bu aşamada muhasebe sistemleri, sıkı bir yasal çerçeve içinde vergilendirme muhasebesi ağırlıklı bir yapı arz etmektedir.
- Tekdüzen muhasebe sisteminde ise muhasebe rapor ve bilgileri standart bir biçimde oluşturulmaktadır. Bu sistem içinde muhasebecilere yüklenen fonksiyon, muhasebe uygulamalarının yasalarla uyumunu sağlamaktan öteye geçmemektedir.
- Üçüncü aşama olan pragmatik sistemde ise muhasebenin işlevi yöneticiye karar almada yardımcı bilgileri sağlamaktır; yasaları ayrıntılı kuralları ve standart muhasebe biçimlerini değil, kendi düzenini kendi oluşturan bir esas içerisinde finansal bilginin tam ve doğru olarak yöneticiye yansıtılması öncelenmektedir.
- Son aşama olan mikro ekonomik sistemde muhasebe rapor ve bilgileri herhangi bir çıkar grubunun istekleri doğrultusunda değil, işletmenin verimliliğine yönelik toplanmaktadır. Bu aşamada yasal çerçeve kural belirlemez ancak işin sağlıklı yürütülebilmesi için işletmenin bütünlüğünü destekler ve korur. Bugün gelinen noktada, muhasebe sisteminin bilgi üretme ve bilgiyi kullanma şeklinin daha çok mikro ekonomik sistem çerçevesinde olması beklenmektedir.

Bu açıklamalar ışığında Türkiye'deki muhasebe uygulamalarının konumu değerlendirildiğinde; ülkemizde muhasebe sisteminin daha çok vergi uygulamalarına ağırlık veren vergi muhasebesi ile tekdüzen muhasebe sistemi yönünde eğilim gösterdiği gözlenmektedir (Kotar ve Gücenme, 1995:183).

Bu başlık altında, KOBİ'lerdeki muhasebe departmanlarının etkinliği veri kabul edilerek, muhasebe departmanlarının ürettiği veri ve bilgilerin işletme yöneticileri tarafından ne şekilde kullanıldığı konusuna açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Konuya ilişkin açıklamalar yapılırken, muhasebe departmanlarında yapılan işlemlerin yapılma şeklinden, yönteminden daha çok, hangi muhasebe işleminin yönetimin fonksiyonlarından hangisine yönelik olarak yapıldığı göz önünde bulundurularak sınıflandırma yoluna gidilmiştir.

5.1. Yönetim Faaliyetlerinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin İşlevi

Bu bölümde işletmenin yönetim faaliyetleri olan; planlama, örgütleme, yöneltme, koordinasyon ve denetim ile ilgili alanlarda muhasebe bilgi sisteminden nasıl faydalanılacağı hakkında genel bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

5.1.1. MBS'nin Planlama ile İlişkisi

Planlama, yönetimin tümünü değilse de en önemli kısmını oluşturur. Tanım olarak kısaca, işletmede ne yapılacağını önceden kararlaştırılması veya neyin ne

zaman, nerede ve kim tarafından yapılacağına önceden belirlenmesi sürecidir (Şimşek, 2006:215).

Bilindiği gibi işletmelerde geleceğe yönelik planlama yapılabilmesi için öncelikle işletmenin bulunduğu konumun belirlenmesi gerekmektedir. Muhasebe departmanlarınca hazırlanan bilanço ve gelir tablosu ile bu iki temel tablonun daha geniş şekilde açıklanmasına yardımcı olan fon akım tablosu, nakit akım tablosu, kar dağıtım tablosu ve özkaynaklar değişim tablosu gibi ek mali tablolar, bu amaca yönelik olarak hazırlanmaktadır. Bulunulan konumun belirlenmesinden sonra, geleceğe yönelik tahmin aşamasında da yine muhasebe departmanlarınca kullanılan çeşitli mali analiz teknikleri devreye girmekte ve çok önemli bir rol üstlenmektedirler. Bunun yanında yine muhasebe departmanlarınca yapılan geçerli maliyet ve gelir analizleri, maliyet hacim-kar analizleri ve yatırım analizleri ise, işletmenin konumunu belirleyen ve çeşitli analiz teknikleri ile geleceğe yönelik tahminler üreterek amaçlarını belirleyen yöneticiye, her bir amaca ilişkin seçenekleri karşılaştırmalı biçimde ele alma ve aralarında en uygununu seçmede büyük katkı sağlamaktadır (Büyükmirza, 1998:26).

Bir işletmeyi ortaklar adına yöneten, işletmenin finansal durumu ile faaliyet sonuçlarından ötürü ortaklara karşı sorumluluk yüklenen yöneticilerin finansal tablolara ihtiyaç duyacakları tabidir. Faaliyetlerin planlanması ve kontrolü, faaliyet karlılığının ölçülmesi, işletme ortaklarına karşı hesap verme zorunluluğu yöneticilerin finansal tabloları kullanmalarına neden olmaktadır; finansal tablolar, yöneticilere ileriye dönük kararların alınmasında bilgi sağlarken, yüklendiği sorumluluğun da saptanmasını sağlamaktadır. Planlama fonksiyonunun ikinci ayağını oluşturan geleceğe yönelik tahminlemede kullanılan mali analiz teknikleri, bilanço ve gelir tablolarını statik birer veri yığınınından çıkarıp dinamik bir karaktere büründüren işlem niteliğindedirler. Bilanço ve gelir tablolarının muhasebe servisince analize tabi tutulması, yöneticilere şu sorulara cevap bulmasında yardımcı olmaktadır (Kök, 2000: 65):

- İşletmenin kısa vadeli borç ödeme yeteneği var mı?
- Stoklar yeterli mi?
- İşletme ölçülü ve rasyonel bir biçimde finanse edilmiş midir?
- İşletme uzun vadeli borçlarını ödemede güçlük ve olanaksızlıkla karşılaşabilir mi?
- İşletme duran varlıklara aşırı yatırım yapmış mıdır?
- İşletmenin etkinlik sonuçları ve karlılığı yeterli midir?

İşletme, yönetici için hayati nitelikteki bütün bu sorulara cevap bulunabilmesi için daha önce hazırlanan mali tablolardan yararlanılarak ve bu tablolardaki bilgiler bir başka şekle büründürülerek yönetici için kullanılabilir, daha rahat anlaşılabilir ve yorumlanabilir bilgiler haline getirilmektedir. Bu amaçla işletmelerde kullanılan başlıca mali analiz teknikleri; karşılaştırmalı mali tablo analizi, yüzde yöntemiyle analiz, trend analizi, oran analizi, fon akım analizi olarak sıralanmaktadır. Kullanılan bu analiz teknikleri, fonksiyonları açısından birbirinden farklı nitelik ve özellikler taşımakta iken, analiz çalışmasının bütünlüğü içinde birbirini tamamlayacak biçimde kullanılmaktadır.

İşletmelerdeki planlama çalışmalarında, yönetici için durum tespiti ve gelecek tahmini aşamalarından sonraki aşama belirlenen her amaca ilişkin seçeneklerin karşılaştırmalı biçimde ele alınması ve aralarında en uygun görünenin seçimidir. İşletmelerdeki muhasebe organizasyonları, planlamanın bu aşamasında da her bir seçeneğin olası sonuçlarını rakamlarla ortaya koyup buna göre sayısal olarak en uygun görünen seçeneği belirleyerek fonksiyonunu sürdürmektedir. Özellikle bu aşama için kullanılan en önemli muhasebe tekniği ise maliyet, hacim, kar analizleri olarak

karşımıza çıkmaktadır. Kar sağlamak amacıyla kurulmuş bir işletmenin bu amacına doğru bir şekilde yönlendirilmesi, ancak rasyonel bir kar planlamasının varlığı ile mümkün olmaktadır. Kar planlaması ise, karı belirleyen çeşitli etkenlerin dikkatli bir biçimde göz önüne alınmasını gerektirmektedir. Esas olarak dört temel üzerine oturtulan bu etkenler; mamul veya malların birim satış fiyatları, mamul veya mamullerin satış miktarları, mamul veya malların birim değişken maliyetleri ve işletmenin toplam sabit maliyetleridir. Maliyet, hacim kar analizi, sıralanan bu dört temel etken arasındaki ilişkileri ortaya koyarak kar planlamasına zemin oluşturmaktadır (Büyükmirza, 1998:27).

Öncelikle muhasebe bilgi sistemi, yönetim planlaması için gereksinim duyulan verilerin en önemli kaynağı olarak hizmet görür. Muhasebe hesap ve belgelerinin saklandığı dosyalar, işletmenin geçmişteki gelişmelerine ilişkin birçok niceliksel ayrıntıların kaynağını oluşturur. Diğer taraftan muhasebe bilgi sistemi, planların hazırlanmasında ve seçeneklerin analizinde, işletme yönetimine yardım eden eğitilmiş personelin kadrosunu sağlamaktadır. Çoğu kez, muhasebe bölümünün bilgili personeli ile işbirliği yapılmaksızın, planlamaya girişilmekte ve bu da oldukça tehlikeli bir eylem olmaktadır. Gerçekten muhasebe müdürü ya da kontrolör, birçok işletmede üst yönetim grubunun aktif ve etkili bir üyesini oluşturmaktadır. Kontrolörün bu aktif ve etkinliği, kişisel niteliklerine ve tecrübesine dayanır. Ayrıca muhasebe bilgi sistemi, yönetim planlarının işletme organizasyonu aracılığıyla üst basamaklara, alt basamaklara ve işletme dışına doğru taşınmasını sağlayan aracı oluşturur. Planlamanın ilk aşamalarında, özellikle muhasebe bilgi sisteminin alt sistemi olan yönetim muhasebesi, planın çeşitli bölümlerinin tutarlılığını ve gerçekleşme olasılığını belirler. Yönetim muhasebesi planlamanın daha sonraki aşamalarında ise, grupları, üzerinde fikir birliğine varılan planlar ve bu planlarda bu grupların oynadıkları roller hakkında bilgili kılar. Geleceğe dönük tahminler, yapılmış işlemlerden ötürü kaçırılan gelirler, fire miktarı ve aylak kapasite, satılan mamul sayısı, işçi sayısı gibi fiziksel miktarlar, yönetim muhasebesinde son derece önem taşıyan verilerdir. Ayrıca yönetim muhasebesinde geçmişe ilişkin veriler, ancak geleceğe dönük önlem ve kararlara ışık tutabildikleri ölçüde ilgi alanına girer (Üstün, 1992:8).

5.1.2. MBS'nin Örgütlenme ile İlişkisi

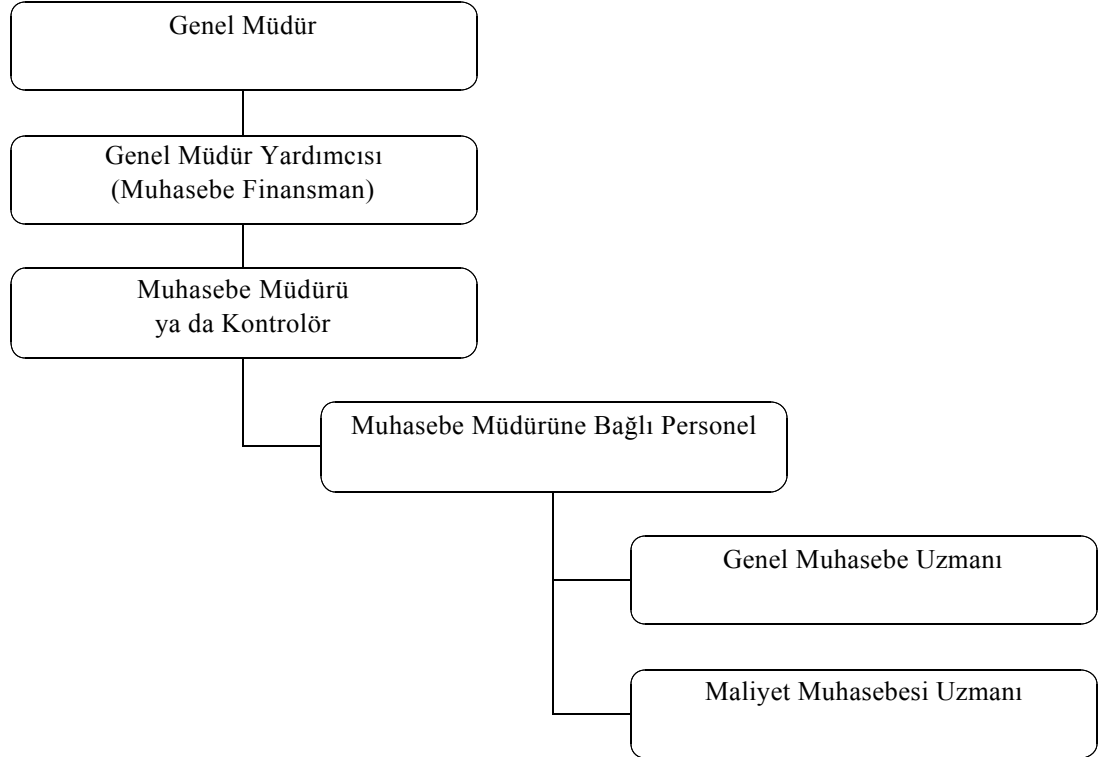
Örgütlenme, insanların fiziksel araç ve olanaklarının belirli bir amaç veya amaçlar dizisini gerçekleştirebilecekleri biçimde düzenlenip hizmete hazır hale getirilmesi olarak ifade edilebilir. Bu anlamda örgütlenme; insanlar, araç, gereç, makine, bina, işyeri ve benzeri hususlar arasındaki ilişkilerin kurulmasıdır (Şimşek, 2006:217).

Muhasebe departmanını yasal zorunlulukları yerine getirmek çerçevesinde iş yapan birimler şeklinde algılayan işletmelerde, muhasebe departmanları ya finansman yöneticisine, ya idari işler ya da genel yönetim gibi bir ana bölüm içinde küçük bir birim olarak yer almakta, buna karşın muhasebenin yönetime bilgi sunma ve geleceğe yönelik karar almasında yardımcı birimler olarak algılayan işletmelerde fonksiyonuyla ilişkili olarak ayrı örgütlenmesinin gerekliliğine inanılmaktadır (Büyükmirza, 1998:28).

Bu saptama göz önünde bulundurularak özellikle KOBİ'lerin örgütlenme yapılarına bakıldığında, KOBİ'lerde departmanların keskin hatlarla birbirinden ayrılmadığı, özellikle de muhasebe birimlerinin işletmenin hemen hemen tüm işleri ile ilgilenmek durumunda kaldığı gözlenmektedir. Üretilen ürünün satışına yönelik pazarlama faaliyetleri, hammadde ve yarı mamul alımı vb. işlemleri kapsayan tedarik faaliyetleri, çalışanlara avans ödenmesi vb. personel faaliyetlerinin tümü muhasebe

departmanlarınca yapılmaktadır. Bu durumun, KOBİ'lere dezavantajlar yanında dinamiklik ve değişen şartlara kolay şekilde uyum sağlama gibi avantajlar da sağladığı gözden kaçırılmamalıdır. Nitekim muhasebe departmanlarının işletme organizasyonları içindeki ve organizasyon şemalarındaki yerlerinin işletmelerin ölçekleri ile bağlantılı olduğu ve yine aynı çalışmanın sonuçlarına göre işletmelerdeki muhasebe departmanlarının, işletmenin üç temel fonksiyonu olan üretim, pazarlama ve finansman fonksiyonlarından finansman fonksiyonu içinde yer aldığı saptaması yapılmaktadır (Kök, 2000:72).

KOBİ niteliğindeki işletmelerde belirtildiği gibi, işletmenin hemen tüm faaliyetlerini bizzat yapmak durumunda kalan muhasebe departmanları, bölüm raporlarından elde edilecek bilgileri zaten kendileri derlediğinden sorumluluk raporları, kavramsal açıdan var olmamakla birlikte üstlenilen fonksiyon doğrudan muhasebe servislerince icra edilmektedir. Ancak büyüme ve gelişme trendindeki bir işletmenin mutlaka bu kavramları göz önünde bulundurarak çalışmasının, geleceği açısından faydalı olacağı göz ardı edilemeyecek bir ayrıntıdır (Kök, 2000:72). Muhasebe yöneticisinin işletme hiyerarşisindeki yeri aşağıdaki gibidir.

Şekil 5.1. Muhasebe Yöneticisinin İşletme Hiyerarşisindeki Yeri (Şimşek, 2006: 336)

5.1.3. MBS'nin Yönetimle İlişkisi

Yönetimde planlama ve örgütlenme faaliyetlerinden sonra, oluşturulan yapının işletilmesine, başka bir deyişle işletme organizasyonunun harekete geçirilmesine sıra gelmektedir. Bu fonksiyona yönelik çalışmalar ise yürütme işlemini meydana getirmektedir (Şimşek, 2006:218). Yönetimin yürütme fonksiyonunun kapsamına bakıldığında bu fonksiyonun doğrudan işletme yöneticilerinin kendi gözlem, tecrübe ve yönetim becerileri ile ilgili olduğu düşünülebilir (Mucuk, 2001:179). Ancak yürütme fonksiyonunun diğer yönetim fonksiyonları ile sıkı bağlantıları göz önüne alındığında,

muhasebe organizasyonlarının diğer yönetim fonksiyonlarında, özellikle de planlama ve kontrol fonksiyonlarında belirginleşen rolünün etkisinin, yönetimin bu fonksiyonuna da yansıdığını söylemek yerinde olacaktır.

Gerçekten doğrudan muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgiler doğrultusunda oluşturulan planlar ve maliyet standartları ile bütçeler vasıtasıyla saptanan hedefler neyin yapılması ve nereye erişilmesi gerektiğini ortaya koyarak; muhasebe organizasyonlarınca düzenlenen denetim ve sorumluluk raporları da neyin ne oranda gerçekleştirilmekte olduğunu göstererek yürütme çalışmalarını yönlendiren ana öğeler arasında yerlerini almaktadırlar (Büyükmirza, 1998:30).

5.1.4. MBS'nin Koordinasyon ile İlişkisi

Koordinasyon, bir örgütün çalışmalarını kolaylaştırmak ve başarı şansını artırmak için bütün eylemler ve bölümler arasında uyumun sağlanması sürecidir (Şimşek, 2006:219). Yönetim işletmeyi amacına ulaştırabilmek için çeşitli bölümler arasında çalışma uyumu sağlamak ve bu arada ortaya çıkan aksaklıkların kaynağında önlem almak zorundadır. Bu da, ancak işletmenin her bir bölümü için ayrı ayrı toplanmış verilerin varlığı halinde olanaklıdır.

Yönetimde koordinasyon, çalışanların işlemlerini birleştirmeyi, zaman bakımından ayarlamayı, işletme amaçlarına ortaklaşa varabilmek için işlemlerin birbiri ardına gelmelerini ve iç içe geçip, kenetlenerek birbirlerini bütünlemelerini sağlamaktadır (Şimşek, 2006:219).

Bu noktadan hareketle işletmelerdeki muhasebe departmanının konumu belirlenmeye çalışıldığında, konunun örgütlenme faaliyetleri ile birlikte düşünülmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Anlaşılacağı üzere muhasebe departmanlarının işletme departmanları ile yönetim arasında en sağlam köprü konumunda olduğu saptamasını yapmak yerinde olacaktır. Çoğu zaman işletme yöneticileri, diğer departmanlar hakkındaki bilgileri de muhasebe departmanları aracılığıyla sahip olmaktadır. Bununla birlikte yönetim ile diğer departmanlar arasında kurulan bağ, departmanların kendi aralarındaki ilişkilerde de kurulmak zorundadır ki bu bağı kuran departmanların da muhasebe departmanları olduğu saptaması yapılabilmektedir. Muhasebe yöneticisi, işletmenin iç yapısından ve dış ilişkilerinden kaynaklanan değer hareketlerini yakından izleyerek bilgi edinme ve iletişim fonksiyonunu, işletmenin faaliyet sonuçlarını, saptanan belirli dönemlerde finansal durum tabloları şeklinde ortaya koyarak raporlama fonksiyonunu ve işletme yönetiminde planlama, kontrol ve karar verme fonksiyonlarının yerine getirilmesi için gerekli bilgileri, istenilen nitelik ve zamanda sağlayarak yönetimi destekleme fonksiyonunu yerine getirmektedir (Kök, 2000:76).

5.1.5. MBS'nin Denetim ile İlişkisi

Son olarak muhasebe bilgi sistemi, hem yöneticilerin dikkatlerinin çekilmesi, hem de hesap kartlarının tutulması amaçlarıyla, geri bildirim raporlarını sağlar. Bu geri bildirim raporları, işletme organizasyonu içinde, özellikle yönetim muhasebesinin çoğu kez yönetime yaptığı gözle görülür en belirgin katkısını oluşturur. Bu nedenle de bu geri bildirim raporları, en fazla ilgiyi çekerler. Muhasebe bilgi sistemi özellikle KOBİ'lerin en önemli kontrol mekanizmasıdır. Sonuçta muhasebe bilgi sistemi, elde edilen sonuçların yorumlanmasında oldukça önemli bir rol oynar. Geri bildirim verilerine verilecek yanıtlar, genel olarak planlardan meydana gelen sapmaların muhtemel

nedenlerinin belirlenmesini ve eylemlerin belirli aşamalarında programa göre gidip gitmediğinin kontrol edilmesini ve ayrıca sapmalardan sorumlu kişilerin belirlenmesini zorunlu kılar. Sapmaların muhtemel nedenlerinin belirlenmesi, eylemlerin programa göre gidip gitmediğinin kontrol edilmesi ve sapmalardan sorumlu kişilerin belirlenmesi de aynı zamanda yönetim muhasebesinin işlevini oluşturur (Üstün, 1992:8).

Yönetimin fonksiyonları üzerinde açıklamalarda bulunulan bütün çalışmalar, yönetimin planlama fonksiyonu ile denetleme fonksiyonu arasında organik bir bağın varlığına işaret etmektedirler. Çünkü planlama fonksiyonunun yapılmadığı bir yönetim sürecinde, denetleme fonksiyonundan söz edebilmek imkansızdır (Şimşek, 2006:220).

Açıklanacak muhasebe bilgilerinin doğruluğunun araştırılması için bağımsız bir kişi tarafından bu bilgilerin denetlenmesi ve bu bilgilerin güvenilirliği hakkında rapor verilmesi gerekmektedir. İşletmelerde geri besleme sisteminden başka bir de muhasebe bilgi sisteminin denetlenmesi için ayrıca iç ve dış denetçiler bulunmaktadır. Her KOBİ'nin, ne kadar küçük olursa olsun, bağımsız ve yetkili bir muhasebecisi yani kontrolörü olması gerekir (Cansen, 2007).

Dolayısı ile muhasebe için denetim, ekonomik faaliyet ve olaylarla ilgili bilgilerin önceden belirlenmiş ölçütlere uygunluk derecesini belirlemek ve sonuçları ile ilgili olanlara bildirmek amacıyla objektif olarak kanıt toplayan ve bu kanıtları değerleyen sistematik bir süreçtir. Böylece bütünlüğü, doğruluğu ve tarafsızlığı denetlenip doğrulanmış bilgi, kullanıcıları için hazır hale getirilmiş olacaktır (Öndeş, 2000:81).

5.2. Tedarik Faaliyetlerinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin İşlevi

Tedarik Fonksiyonu, işletmenin üretimde bulunabilmesi için ihtiyaç duyduğu üretim faktörlerinin temin edilip üretim için hazır halde bulundurulmasıdır. Bu anlamda tedarik fonksiyonu, işletmenin etkinlik ve karlılığı üzerinde önemli ölçüde etkileyici bir role sahiptir. Bu bakımdan hammadde ve diğer işletme malzemelerinin tedarikinde uygunluğun sağlanmasında büyük özen gösterilmesi gerekir (Şimşek, 2006:225).

İşletme yöneticileri ihtiyaç duydukları stok kalemlerinin ya satın alınması ya da işletmede üretilmesi yoluyla tedarik edilmesi seçeneklerinden hangisini seçecekleri konusunda muhasebe bilgi sisteminden önemli ölçüde istifade etmek zorundadır. Üretilecek olan veya satın alınacak olan mamul veya yarı mamullerin maliyetleri tam olarak hesaplanmalıdır. Daha doğru kararların verilmesi için tedarik fonksiyonunun ihtiyaç duyduğu veriler, muhasebe bilgi sisteminden üretim ve pazarlama faaliyetleri ile ilgili raporlardan temin edebilir (Çelikçapa, 2000: 35).

5.3. Üretim Faaliyetlerinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin İşlevi

İşletme yöneticinin üretim departmanı ile ilgili alacağı kararlarında muhasebe bilgi sisteminin ürettiği bilgilere gereksinim duyulan kararlar aşağıdaki şekilde belirtilebilir (Çelikçapa, 2000: 45):

- Üretim hacminin belirlenmesinde,
- Stok kontrolünde,
- Maliyet kontrollerinde.

Bir üretim işletmesinin fabrika yeri seçiminden sonra kapasitenin ne olacağına karar verilemesi gerekir. İşletme yöneticileri, üretim hacminin belirlenmesi ile ilgili kararı genellikle işletmenin üretime yeni başlaması ve yeni bir ürün üretilmesi

durumunda alırlar. Üretim hacminin belirlenmesinin ana amacı; maliyetlerin düşük olduğu, pazar taleplerinin karşılandığı bir kapasite düzeyinin belirlenmesidir (Çelikçapa, 2000:45).

Bu kararı alırken pazarlama araştırması yoluyla edindikleri bilgileri ve muhasebe bilgi sisteminin bilgilerini kullanırlar. Mamul maliyetini ilgilendiren çeşitli bilgiler ekonomik analizlerle değerlendirildikten sonra yeni mamul seçiminde ve kapasite planlanmasında veri olarak kullanılır. Bir mamulün toplam maliyeti aşağıdaki türden üç unsurdan oluşur (Kobu, 1999:248):

- Direkt malzeme,
- Direkt işçilik,
- Genel üretim giderleridir.

En uygun üretim hacminin tespit edilmesinde mamulün maliyeti içerisinde yer alan bu gider gruplarının iyi analiz edilmesi gerekir. Bu gider grupları ayrıca değişken ve sabit giderler olarak ikiye ayrılmaktadır. Değişken ve sabit gider olarak ayırımına tabi tuttuktan sonra en uygun mamul karışımının ve üretim hacminin belirlenmesinde kullanılan başbaştıkta adı ile tanınan analiz maliyet yöntemleri kullanılır. Bu yöntemin uygulanabilmesi için muhasebe bilgi sisteminin verilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Üretim hacminin belirlenmesi ile ilgili karar alırken muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgiler şu şekilde belirtmek mümkündür (Özalp, 2000: 342; Kara, 2003: 92):

- Üretim kapasitesi: mevcut ve gereksinim duyulan kapasitenin türü, pratik kapasite, fiili kapasite, beklenen kapasite gibi,
- Hammadde malzeme bilgileri: hammadde tedarik imkanı, hammadde alış fiyatları, üretimde kullanılan hammadde miktarları hammadde türleri vb.
- İşçilik bilgileri: Üretim hacminin belirlenmesinde işçilik maliyetlerinin ne kadar olacağı endirekt, direkt işçilik ayrımları çalışma zamanları v.b.
- Genel üretim maliyetlerine ilişkin bilgiler: işletmede kullanılan genel üretim maliyetlerinin ne kadar olduğu, sabit kısmı, değişken kısmı, hangi dönemlerde artıp azaldığı gibi konularda muhasebe bilgi sisteminin bilgilerine ihtiyaç duyulacaktır.

Üretim departmanın verimlilik kontrolü, fiili maliyet ile standart maliyetlerin karşılaştırılmasıyla sağlanır. Verimliliğin ölçülebilmesi için öncelikli olarak üretim ve dönem giderlerinin standartlarının tespit edilmesi gerekir. Standartlar tespit edildikten sonra, her üretim gideri için fiili maliyetlerle karşılaştırılır. Bu karşılaştırma sonrasında olumlu ve olumsuz farklar tespit edilip kayıt altına alınır. Bu kayıtların yapılmasında amaç, üretim giderlerine ilişkin olumlu ve olumsuz sapmaların nedeni araştırılarak bir sonraki üretim döneminde ortaya çıkmaması için önlem almaktır. Aynı zamanda üretim departmanın verimlilik çalışmalarında da bu sapmalardan yararlanılmaktadır. Bu performans değerlendirilmesinde muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerden de yararlanır. Bu bilgiler şunlardır (Kara, 2003:94):

- Kar zarara ilişkin bilgiler,
- Karlılık oranları,
- Maliyet bilgileri,
- Üretim kapasitesi,
- Bütçe bilgileridir.

Stok yönetimi içerisinde muhasebe bilgi sisteminin yeri; mamul, yan mamul, hammadde stoklarının kontrolünü sağlamaktadır. Mamul stoklarındaki veriler, üretim maliyetlerinden oluşur. Üretim departmanında tamlanan mamullerin ambara alındığında muhasebe departmanına bildirilmesi gerekir. Tamamlanmamış yarı mamul halinde olan stokların ambara alınmasa bile üretim departmanı tarafından dönem sonunda muhasebe departmanına bilgi vermesi gerekir. Hammadde stoklarının kontrolü ise alış faturaları ve irsaliyeler ile yapılmalıdır. Bu kararların alınmasında muhasebe bilgi sisteminden elde edilebilir bilgiler şunlardır (Barutçugil, 1988: 219):

- Stok buldurma maliyeti,
- Hammadde stok miktarı,
- Yarı mamul stok miktarı,
- İşletme malzeme stok miktarı,
- Yardımcı madde stok miktarı,
- Sipariş alma giderleri,
- Yıllık satış miktarı ve tutarı,
- Taşıma giderleri,
- Yıllık üretim ve satış miktarı,
- Ortalama stok devir hızıdır.

Üretim yöneticileri, maliyet kontrolü konusunda çok çeşitli kararlar almaya gerek duyarlar; Kuruluş yerinin, fabrika içi yerleşme düzeninin, üretilecek mamul türünün, üretim teknolojisinin ve kapasitenin seçimi, satın alma, mamul kalitesini belirleme, yenileme yatırımları ve benzeri karar alınması maliyet bilgi sisteminin yetki ve sorumluluklarına girmektedir. Bütün bu kararların üzerinde durulacak en önemli nokta alternatiflerin yanında getireceği maliyet unsurudur. Maliyetlerin tam ve açık olarak anlaşılması halinde alternatifleri gerçekçi bir biçimde karşılaştırmak ve akılcı bir karara ulaştırmak oldukça zordur (Barutçugil, 1988: 219-230).

Maliyetlerin denetimi, işletmenin sahip olduğu tüm parasal değerlerin ve zamanın en iyi bir biçimde kullanım amacını taşır. Maliyetlerin denetimi amacı ile yönetim araçları kullanılabilir. İşletme, bütün parasal işlemlerine ait kayıtlarını biriktirebilir ve bunları maliyetlerin denetimi amacıyla analiz edebilir. Bu muhasebe olarak ifade edilen muhasebe bilgi sisteminin sürecidir. Muhasebe bilgi sistemi tarafından derlenen maliyet bilgilerinin analizi yoluyla maliyet artırıcı nedenlerin incelenmesi, etkin bir maliyet planlama ve kontrolüne olanak sağlayacaktır (Barutçugil, 1988: 219-230).

Maliyet planlama, ilke olarak bütçeleme ile ilgili bir fonksiyondur. Genellikle finansman yönetici tarafından hazırlanan bütçe, üretim yöneticisinin görüş ve önerileri alınarak üst yönetimin onayına sunulur. İşletme planının bir kısmı olarak kesinleşen ve yürürlüğe konulan bütçe, maliyet kontrolü için bir standart görevini yerine getirir (Barutçugil, 1988: 219-230).

Planlanan harcamalarla gerçek maliyet arasındaki farklar muhasebe bilgi sisteminin bir alt sistemi olan maliyet muhasebesi tarafından ortaya konulur. Bu farkın nedenlerinin analiz edilmesi, farkların sebebinin ortaya konulması, üst yönetime raporlanması gerekir. Maliyet kontrolü, belirli bir program çerçevesinde başlatılacak ve sonlandırılacak bir çalışma değildir. Bu daha çok, maliyet bilgisinin tam ve doğru olarak kavranmasını amaçlayan ve süreklilik gösteren bir anlayış yerleştirilmesidir. Maliyet düşürme, nakit gereksinimini azaltacak, yönetim hatalarını düzeltecek bir çaba olarak görülmelidir. Maliyetlerin minimuma indirilmesinde genelde muhasebe bilgi

sisteminin bir alt sistemi olan maliyet muhasebesi bilgi sisteminin bilgilerinden yararlanır. Bu bilgileri şu şekilde sıralamak mümkündür (Barutçugil, 1988: 230):

- Direkt ilk madde maliyetleri,
- Direkt işçilik maliyetleri,
- Genel imalat maliyetleri,
- Araştırma-Geliştirme maliyetleri,
- Nakit bütçe bilgileri,
- Üretim bütçe bilgileri,
- Nakit akım tablo bilgileri,
- Üretim kapasitesidir.

5.4. Pazarlama Faaliyetlerinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin İşlevi

Pazarlama, tüketici ihtiyaç ve istediklerinin neler olduğunu ve hangi hedef pazarlarda daha başarılı olunacağını belirleyen ve bu pazarlara en uygun mallar, hizmetler ve programların geliştirilmesi ve uygulanmasını sağlayan faaliyetlerden oluşur. Pazarlama bilgi sistemi, pazarlama bilgileri için gerekli bilgileri düzenli ve sürekli olarak toplamak, muhafaza etmek ve analiz etmek ve yaymak üzere geliştirilmiş yöntemler dizisidir (Mucuk,1991:59).

Muhasebe bilgi sistemi ile pazarlama bilgi sisteminin birbirleriyle ilişkili olduğu noktalar daha çok dağıtım kanalı, fiyatlandırma ve reklam konularıdır. Dağıtım kanalı, bir malı ya da hizmeti ve onun mülkiyetini üreticiden tüketiciye ya da kullanıcıya ulaştırmak üzere girişilen çabaları, aralarında toplumsal ve ekonomik ilişkiler kurarak sağlayan kurumlar dizisidir (İslamoğlu, 2000: 379).

Dağıtım kanalı seçimini etkileyen faktörler aşağıdaki gibi belirtilebilir (Yükselen, 1994: 120):

- Pazara ilişkin özellikler, potansiyel tüketici ya da kullanıcılar,
- Mamul özellikleri,
- Aracılara ilişkin özellikler,
- İşletmenin kendi yapısına ilişkin özellikler.

Görüldüğü üzere pek çok faktör dağıtım kanalının seçimini etkilemektedir. Ayrıca dağıtım kanalı uzadıkça üretici işletmenin finansal yükü azalır, dağıtım kanalı kısaldıkça finansal yükü artar.

İşletme yöneticileri dağıtım kanallarını seçiminde pazar araştırması verilerinden ve muhasebe bilgi sisteminin verilerinden faydalanmaktadırlar. Bu bilgileri aşağıdaki gibi belirtmek mümkündür (İslamoğlu, 2000:408):

- Satış hacmi,
- Birim maliyet,
- Reklam bütçesi,
- Perakende satış fiyatı,
- İşletmenin kaynakları,
- Dağıtım maliyetleri,
- İşletmenin net karı,
- Bölgelerin satış tutarları ve miktarları.

Bazı işletmeler fiyatlandırma sürecinde mamulün üretim maliyeti veya alım maliyetini göz önünde tutarlar. Mamul maliyeti içerisinde yer alan sabit, değişken ve

ortalama maliyetler mamul fiyatlarını belirlemede önemli etkene sahiptirler. Dolayısı ile bu yöntemin uygulanmasında maliyete ilişkin bilgilerin sağlam ve güvenilir olması gerekmektedir (İslamoğlu, 2000: 353). Ayrıca farklı ürünler söz konusu olduğunda, ürünler arasındaki farklılığın ortaya konması gerekliliği ve bunların ayrı ayrı maliyetlendirilmesi gerekmektedir (Özer, 2004:124). Mamulün maliyetinin tespit edilmesinde ise muhasebe bilgi sisteminin bir alt sistemi olan maliyet muhasebesi tarafından hesaplanmaktadır. İşletme yönetimi fiyatlandırma kararı alırken ayrıca muhasebe bilgi sisteminden aşağıdaki bilgilerden de yararlanabilmektedir (İslamoğlu, 2000: 354):

- Hammadde maliyetleri,
- İşçilik maliyetleri,
- Değişken maliyetler,
- Sabit maliyetler,
- Geçmişteki satış miktarları ve fiyatları,
- Satın alınan stok maliyetidir.

Günümüzde halen çoğu KOBİ'lerde maliyet + kar = fiyat uygulaması çok yaygındır, bu da işletmelerin daha çok üretim odaklı olmalarından kaynaklanmaktadır. Fakat uluslar arası piyasalarda entegrasyonun güçlenmesi sonucu KOBİ yöneticileri farklı bir algılamaya gitmektedir. Piyasada oluşan fiyatı etkileyebilmek artık imkansız bir konuma gelmiş ve fiyat için geçerli olan formül ise fiyat – maliyet = kar olarak değişmiştir (Bozkurt, 2007:4).

İşletmelerde reklama ne kadar kaynak ayrılacağı, bu kaynakların pazarlama bileşenleri arasında bölüşülmesi mantığı ile ele alınmalıdır. Bunun için işletme yönetimi reklam bütçesini hazırlarken çok ayrıntılı bilgi gerektiren yöntemler kullanmak zorundadır. Bu yöntemleri tek başına elde etmek ve kullanmak oldukça zordur. Bu noktada muhasebe bilgi sisteminin veri çıktılarından yararlanılmaktadır. Bu verileri aşağıdaki şekilde belirtmek mümkündür (İslamoğlu, 2000:455):

- Geçmiş dönem reklam bütçesi,
- Satış miktarları ve tutarları,
- Alacakların vadesi ve tutarlarıdır.

Pazar odaklılık, pazarlama anlayışı olarak ifade edilen modern pazarlamanın uygulanması olarak ifade edilmektedir. İşletmelerin pazar odaklı olmaları için, pazarlama anlayışının gerektirdiği gibi, müşterilerle yakın ilişkiler kurulması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında, pazar odaklılığın gerçekleştirilebilmesi için müşterilere ilişkin bilgiye ihtiyaç bulunmaktadır ve özellikle küçük işletmeler açısından bilgi en etkin şekilde yakın ilişkiler kurmakla sağlanabilir. Bu noktada KOBİ'lerin rekabet avantajını artırabilmesi için pazar odaklılığın, müşterilerin, rakiplerin ve pazarın iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Bunun muhasebe ilişkileri ile direkt olarak ilişkili bir durum olması işletmelerin modern pazarlama için muhasebe bilgi sistemine daha da çok ihtiyaç duyduğunu göstermektedir (Özer, 2006:159).

5.5. Finansman Faaliyetlerinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin İşlevi

İşletmelerin finansman fonksiyonu, işletmenin ihtiyaç duyduğu fonların en uygun koşullarda sağlanması ve bu fonların en etkin bir şekilde kullanılmasıyla ilgili faaliyetlerdir. Başlıca çalışma alanı olarak, finansal planlama ve denetleme, finansal ihtiyaçları karşılayacak fonların bulunması ve toplanması ve fonların yatırımı konuları

yer almaktadır. İşletmenin sermayenin kaynağına göre finansman şekilleri, özkaynaklar, oto finansman ve dış kaynaklardır (Şimşek, 2006:281).

Bir borç hesabı, bir firmanın peşin ödeme yapmaksızın bir malı veya hizmeti satın aldığı anda elde ettiği ticari krediden doğar. Firma nakit ödemediğinden malları aldığı zamandan nihai ödemeyi yapana kadar kredili olarak kullanacağı fona sahiptir (Kolb ve Rodriguez, 1996:87). Alacak yönetiminin, firmanın para girişi, karlılığı veya finansman ihtiyacı üzerinde önemli etkileri vardır. Alacak yönetiminde etkinlik sağlamakla firma, para girişlerini hızlandırabileceği gibi karlılığını da artırması mümkündür. Alacak yönetiminde şu üç değişkene ilişkin kararlar, sorunun temel yönlerini oluşturur (Akgüç, 1998: 260):

- Satış koşullarının saptanması, satış koşulları hem alacak tutarlarını hem de alacakların kalitesini, tahsil kabiliyetini etkiler.
- Kredili satış önerisinin kabulü veya reddedilmesidir.
- Tahsili gecikmiş alacaklar için tahsilat politikasıdır.

Dolayısı ile işletme iyi bir alacak yönetimi için alacağı kararlarda gereksinim duyacağı mali bilgilere muhasebe bilgi sisteminin verilerinden ulaşabilir. Bu bilgileri aşağıdaki şekilde göstermek mümkündür (Kara, 2003:107):

- Alacakların tutarları,
- Şüpheli alacakların tutarı,
- Müşteri risk grubu,
- Alacakların vadesi,
- Sipariş miktarı ve tutarı,
- Satış giderleri,
- Alacak finansmanında kullanılan kaynakların maliyetidir.

İşletme yönetimi kar planlamasını yaparken muhasebe bilgilerine ihtiyaç duyar bu bilgileri de muhasebe bilgi sistemi temin eder. Bu bilgiler aşağıdaki şeklide belirtilebilir (Ceylan, 2003:10):

- Gelir tablosu bilgileri,
- Bilanço bilgileri,
- Üretim maliyet bilgileri,
- Genel imalat bilgilerinin türü ve tutarı,
- Satış fiyatları ve miktarlarıdır.

İşletmenin üretim süreci ne kadar uzun olursa o kadar çok nakdi stoklarda bağlı tutacaktır. Müşterilerden alacak tahsili ne kadar çok gecikirse ticari alacakların kaynak maliyeti o kadar artacaktır. İşletme yönetimi çalışma sermayesinin yönetimini yaparken aynı zamanda stokların paraya çevrilmesi ve alacakların zamanında tahsil edilmesini de kontrol altında tutması gerekir. İşletme yönetiminin çalışma sermayesi kontrolünde muhasebe bilgi sisteminin çıktılarına ihtiyaç duymaktadır. Bu çıktılar şunlardır (Kara, 2003: 110):

- Stokların değeri ve cinsi,
- Kısa vadeli alacakların tutarı ve vadesi,
- Kısa vadeli borçların tutarı ve vadesi,
- Hazır değerlerin tutarı,
- Stok devir hızları,
- Alacak devir hızları.

Nakit bütçesinin hazırlanabilmesi için nakit çıkışlarının da tespit edilmesi gerekir. Nakit çıkışları hammadde alımları, işçilik gider ödemeleri, genel üretim gider ödemeleri, borçların anapara ve faizlerinin ödenmesi, vergi ve temettüleri için nakit çıkışları, maddi ve maddi olmayan duran varlıkların alımı için nakit çıkışlarını sayabiliriz. Bu bilgiler de muhasebe bilgi sisteminin çıktılarında sağlanmaktadır (Kara, 2003:112):

5.6. İnsan Kaynakları Faaliyetlerinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin İşlevi

İnsan kaynakları departmanı ile muhasebe bilgi sistemi, ödeme işlemleri ile personel raporlamasına ilişkin tüm aşamalarda birbirine çok ihtiyaç duymaktadır. Bu işlemlerin etkin ve iyi bir şekilde gerçekleştirilmesi için işçi ve işveren ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde oluşturulması gerekir. Çünkü bordro ve personel işlemleri, işletme içi bilgi gereksinimi kadar işletme dışı bilgi gereksinimi için de önemlidir (Acar ve Ömürbek, 2003:69).

Personel ücretlerinin tespit edilmesinde kullanılan sistemlerin uygulanmasında ve ücretlerle ilgili kararlar alınmasında muhasebe bilgi sisteminin bilgilerine ve düzenlemelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Personel ücretleri konusunda muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgiler şunlardır (Kara, 2003:101):

- İşçilik maliyet bilgileri,
- Ücretlerin yapısı ve dağılımı (endirekt ve direkt işçilikler vb.),
- Ücretlerden kesilen vergiler,
- Ücretlere ilişkin yan ödemeler,
- İkramiyeler,
- Kıdem tazminatı tutarları,
- İstihdamla ilgili teşvikler.

5.7. Halkla İlişkiler Faaliyetlerinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin İşlevi

Günümüz toplumlarının değişik kesimleri ile özel ya da kamu kuruluşları arasında karşılıklı güvene dayalı ilişkilerin geliştirilmesi zorunlu ve yaşamsal bir hal almıştır. Son yıllarda tüketicilerin ve yöneticilerin geçmişle kıyaslanmayacak derecede belirli bir bilinç düzeyine erişmeleri toplumda faaliyet gösteren her örgütü etkiler hale gelmiş ve halkla ilişkiler olgusunun doğuşunu, gelişimini ve önemini artıran en önemli etmen olmuştur (Şimşek, 2006:387).

Tanım olarak halkla ilişkiler, işletmenin çevre desteğini sağlamak için yapmış olduğu planlı girişimlerin bütünü şeklinde ifade edilebilir. Halkla ilişkiler sorumluluğunun örgütün en alt basamağından en üst basamağına kadar bütün yöneticilerde bulunması gerekmektedir (Şimşek, 2006:387).

Halkla ilişkiler bölümünün; bütçe hazırlamak, basın bülteni yapmak, tanıtıcı el kitapçığı, broşür ve işletme gazetesi çıkarmak, özel sergi, toplantı ve seminer vermek gibi bazı amaçlarına daha doğru bir şekilde ulaşabilmesi için öncelikle muhasebe bilgi sisteminin sunacağı genel yönetim giderleri bütçesinin incelenmesinde yarar vardır (Akdoğan, 2004:645; Şimşek, 2006:387).

5.8. AR-GE Faaliyetlerinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin İşlevi

Araştırma ve geliştirme, genel anlamıyla, bilimsel ve teknik bir bilginin yeni uygulamalarının araştırılması ve geliştirilmesidir. Araştırma geliştirmenin iki temel unsurundan biri olan araştırmayı ikiye ayırmak mümkündür (Mucuk, 2001:368):

1. Temel araştırma,
2. Uygulamalı araştırma.

Temel Araştırma: Genel manada araştırmacının ilgi alanına, kişisel arzusuna bağlı olup daha çok bilimsel amaçla yapılan bir araştırmadır. Temel araştırmada hipotez, teori veya kanunlar formüle etmek ve sınamak amacıyla özellikler ve yapılar incelenir.

Uygulamalı Araştırma: Uygulama araştırmacının amacı, ya temel araştırma bulgularının nerelerde kullanılabileceğini ortaya koymak ya da önceden saptanmış hedeflere varmak için hangi yöntem ve yolların uygulanabileceğini tespit etmektir. Bu tür araştırmada, belli sorunları çözmek için mevcut bilgiden yararlanılır. İşletmelerin özellikle büyük önem verdikleri, belirli bir amaca yönelik gelecekte daha fazla bir getirisi olacak araştırmalardır. Uygulamalı araştırmalar işletme açısından bilimsel bir çalışma ve gelecekte büyük getirisi olacağı için araştırmacının sonucunda bir patent hakkı elde edilmiş olmaktadır.

Deneyisel Geliştirme: Araştırma ve pratik tecrübe yoluyla elde edilmiş mevcut bilgiye dayanan sistematik çalışmadır. Amacı ise, mamul, cihaz üretmek; yeni sistem, hizmet ve prosesleri uygulamaya koymak veya mevcutları önemli ölçüde iyileştirmektir (Tübitak, 1996:2).

Muhasebe bilgi sistemi araştırma geliştirme departmanına daha çok deneyisel geliştirmelerde bilgi sunmaktadır. Bu bilgilerde, Araştırma-Geliştirme departmanında çalışan mühendislerin maaş durumu, kullanılan malzemelerin fiyatları, kullanılan demirbaşların alış fiyatları ve amortismanlarıdır.

6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde; birinci, ikinci ve üçüncü bölümde verilen teorik bilgiler veri alınarak, Gaziantep ve Kahramanmaraş'ta faaliyet gösteren KOBİ'lerde uygulanan anket çalışmasından hareketle, muhasebe bilgi sisteminin, işletmelerin yönetiminde işlev ve önem derecesi ölçülmeye çalışılmıştır.

Yöntem başlığı altında; uygulamanın amacı, önemi, kapsamı, örnek kütle seçimi, veri toplama yöntemi, verilerin analiz yöntemi, son olarak da uygulamanın değişkenleri ve hipotezlerine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

6.1. Uygulamanın Amacı ve Önemi

Uygulama, teorik çerçevede belirtilmeye çalışılan işletme yönetim fonksiyonlarında muhasebe bilgi sisteminin üstlendiği veya üstlenmesi gerektiği rolün, Gaziantep ve Kahramanmaraş'ta faaliyette bulunan KOBİ niteliğindeki işletmelerde ne derecede geçerlilik arz ettiğinin ölçülmesi amacıyla düzenlenmiştir.

Günümüzde, büyük oranda küreselleşme olgusunun etkisiyle değişime uğrayan işletmelerde, işletmenin iç ve dış çevresinde meydana gelen gelişmelere karşı tavır belirleme bağlamında yönetim sürecinin; üst yönetici ile departmanlar arasındaki ilişki biçimlerinde söz konusu olan hız, etki ve verimlilik bağlamında ise iletişim sürecinin ön plana çıktığı gözlenmektedir. Bu noktada, özellikle de küçük ve orta ölçekli işletmelerin bilgi deposu konumundaki muhasebe bilgi sistemlerinin ve bu sistemin en önemli parçası olan muhasebe departmanlarının yönetime alacakları kararlarda yardımcı olabilme yetisi, işletmelerin karar mekanizmasında önemli bir faktör konumuna gelmektedir. Çünkü yönetim, alacağı kararlara yön veren bilgileri muhasebe departmanlarından temin etmektedir ve muhasebe bilgi sistemiyle üretilen bilginin niteliği, alınacak kararların isabet derecesinde en önemli belirleyici faktör olmaktadır. Dolayısıyla günümüz işletme yapılarında öne çıkan iletişim, karar alma ve muhasebe departmanı ilişkilerinin incelenmesi ile gelişme sürecini devam ettiren işletmelerin önümüzdeki yıllarda nasıl bir konumda olacakları konusunda fikir sahibi de olunacaktır.

6.2. Uygulamanın Kapsamı

Yukarıda belirtilen önemden hareketle uygulama kapsamına, Türkiye'de olduğu gibi tüm dünyada da önemli bir konumda olan Küçük ve Orta Ölçekli işletmelerin Gaziantep ve Kahramanmaraş ilinde faaliyet gösterenleri dahil edilmiştir.

6.3. Uygulamanın Değişkenleri

Teorik çerçeveden hareketle belirlenen değişkenler, uygulamada oluşturulan hipotezlerin ve anket metninin hazırlanmasına dayanak teşkil ettiğinden, uygulamanın en önemli aşamalarından birisini teşkil etmektedir

Uygulamanın bağımlı değişkeni; "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin, yönetiminde muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgiler önemlidir" şeklindedir.

İşletme yönetiminde muhasebe bilgi sisteminin yeri ve önemi; uygulamasının bağımsız değişkenleri şu şekilde belirlenmiştir;

- KOBİ'lerin büyüklüklerine göre sınıflandırılma düzeyi,
- Muhasebe faaliyetlerinin yürütüldüğü yerler,
- Muhasebe departmanının diğer departmanlarla koordinasyonu,

- Mali tabloların hazırlanma düzeyi,
- Muhasebenin iç denetimi,
- Organizasyonun diğer bölümleri için muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin önem derecesi,
- Alınacak kararlarda muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin kullanılması ve önem derecesi,
- Stratejik karar kriteri olarak muhasebe bilgi sisteminin önemi.

6.4. Uygulamanın Hipotezleri

Muhasebe bilgi sistemi ile KOBİ'lerin büyüklük sınıflandırmasının arasında önemi bir ilişki vardır.

Muhasebe bilgi sistemi ile işletmelerin muhasebe işlemlerini kendi bünyelerinde yürütmeleri açısından önemli bir ilişki vardır.

Yöneticinin bilgi ve tecrübe alanının farklılığı, örneğin kullanılan muhasebe dilinin yönetici tarafından anlaşılabilmesi, muhasebe bilgi sisteminden yeteri kadar faydalanılamaması manasındadır.

Yönetimin iletişime açık olma derecesi, muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilere doğru bir şekilde ulaşılmasını etkilemektedir.

Yönetime bilgi verme sıklığı, muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin daha hızlı ve etkin bir şekilde elde edilmesini ve kararların daha hızlı alınmasını sağlamaktadır.

Muhasebe departmanları ile işletmede bulunan diğer departmanların birbiri arasındaki sorunlar, muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgilerin doğru ve hızlı olmasını olumsuz yönde etkilemektedir.

Yönetimce karşılaşılan sorunlarda sorunun muhasebe boyutunun daima düşünülme derecesi, yönetim kararlarının alınmasında muhasebe organizasyonunun rolünü etkilemektedir.

Mali tabloların hazırlanma düzeyi, yönetim kararlarının alınmasında muhasebe bilgi sisteminin rolünü etkilemektedir.

Muhasebe yöneticisinin stratejik kararlara katılma düzeyi, yönetim kararlarının alınmasında muhasebe bilgi sisteminin rolünü etkilemektedir.

KOBİ'lerde muhasebe bilgi sistemi sadece vergisel sorumlulukları yerine getirmek amacıyla kullanılmamaktadır.

Muhasebe departmanlarının diğer departmanlarla olan bilgi alışverişi muhasebe bilgi sisteminin etkinliğini artırmaktadır.

Muhasebe bilgi sisteminin bir iç kontrolör tarafından denetime tabi tutulması elde edilen bilgilerin daha doğru ve güvenilir olmasını sağlamakla birlikte muhasebe bilgi sisteminin önem derecesini artırmaktadır.

Muhasebe bilgi sisteminin çıktıları olan raporlar işletmenin diğer departmanlarını önemli derecede etkilemektedir.

Muhasebe bilgi sistemi sadece bir işletme iç yönetim bilgi sistemi değil aynı zamanda bir dış bilgi sistemidir. Dolayısı ile muhasebe bilgi sistemi dışarıya bilgi sağlayıcı bir sistem olduğundan önem derecesi daha da artmaktadır.

6.5. Örnek Kütle Seçimi

Örnek kütle seçiminden önce Türkiye İstatistik Kurumunun 2002 yılı sayımında Gaziantep, Kahramanmaraş ve Türkiye’deki toplam işletme sayıları ve çalışan kişilere göre oranlanmış verileri incelenmiş olup aşağıda sunulmuştur.

Çizelge 6.1. Gaziantep Kahramanmaraş ve Türkiye Çapında İşletmelerin Çalışan Sayılarına Göre Dağılımı (2002)

Çalışan Sayısı	Gaziantep		Kahramanmaraş		Türkiye	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%
1 - 9 Arası	33509	97,32	17744	98,05	1788835	96,27
10 - 49 Arası	774	2,25	264	1,46	58521	3,15
50 - 150 Arası	91	0,26	53	0,29	7407	0,40
151 – 250	21	0,06	17	0,09	1577	0,08
251 ve Üzeri	37	0,11	20	0,11	1851	0,10
Toplam	34432	100,00	18098	100,00	1858191	100,00

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (www.tuik.gov.tr).

Çizelge 6.1’de görüldüğü üzere uygulamanın seçilmiş olduğu illerdeki işletmelerin çalışan sayılarına göre dağılımı ile Türkiye genelindeki işletmelerin oranları bir birlerine yakın oranlardır.

Uygulamanın yapılacağı örnek kütlelerin tespitinde, 15 Mayıs 2007 tarihi itibariyle KOSGEB kayıtları esas alınmış olup, Gaziantep’te 2367, Kahramanmaraş’ta 528 adet Küçük ve Orta Ölçekli İşletme uygulamanın ana kütleleri olarak dikkate alınmıştır. Söz konusu ana kütlelerden basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle 350 adet KOBİ örnek olarak seçilmiştir.

İşletmelere gönderilen anket formlarından 74’er adetten toplam 148 adedi değerlendirmeye tabi tutulmuştur; anketlerin geri dönüş oranı %42 olarak gerçekleşmiştir.

6.6. Veri Toplama Yöntemi

Uygulamaya ilişkin veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi esas alınmış ve işletmelerdeki yöneticilere sorulmak üzere biri açık uçlu yirmi yedisi kapalı uçlu soru hazırlanmıştır. Sorulardan ikisinin, cevaplayıcılarca önem sırasına göre cevaplanması istenmiş ve o soruların değerlendirilmesi, önem sırası gözetilerek gerçekleştirilmiştir.

Değerlendirmede uygulanan ankette elde edilen bilgiler yanında, bire bir yapılan anketlerde muhasebe departmanlarında çalışanlarla yapılan yüz yüze görüşmelerden de faydalanılmıştır.

6.7. Anketlerin Hazırlanması

Anketler hazırlanırken, çalışmanın teorik kısmında vurgulanan görüşlerden hareket edilmiştir. Bu görüşler doğrultusunda, uygulamanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri tespit edilmiştir; Hazırlanan anket metninde yirmi sekiz adet soruya yer verilmiştir. Sorular düzenlenirken muhasebe departmanında yapılan işlemler, muhasebe bilgi sistemi ile KOBİ’lerin sınıfsal olarak ilişkisi, muhasebe bilgi sistemi ile muhasebe

işlemlerinin yürütüldüğü yerler itibariyle ilişkisi ve muhasebe bilgi sistemi ile işletme yönetim faaliyetleri arasındaki bağımsız değişkenler yardımıyla kurulan ilişkiler göz önünde bulundurulmuőtur.

6.8. Verilerin Analiz Yöntemi

Anketler vasıtasıyla toplanan veriler, SPSS 9.0 for Windows istatistik programı kullanılarak tasnife tabi tutulmuő, belirlenen değişkenler arasındaki ilişki derecelerinin ölçülmesinde ise programın Karşılaştırmalı Tablo Analizi verilerinden faydalanılmıştır. Ayrıca anket verilerinin yüzde dökümleri de araştırma ve analiz kapsamında değerlendirilmiştir.

7. BULGULAR VE YORUM

KOBİ'lerin yönetiminde muhasebe bilgi sisteminin yeri ve öneminin belirlenmesi ile ilgili olarak analiz yapılırken, öncelikle sorulara verilen cevapların genel dökümü verilmiş, daha sonra bağımlı değişken ile bağımsız değişken ilişkilerinin yanında varsa iki ayrı bağımsız değişken arasındaki ilişkileri gösteren karşılaştırmalı tablo verilerinden de yararlanılmıştır.

7.1. Araştırmaya Katılan KOBİ'ler ve Yöneticileri ile İlgili Genel Bilgiler

Bu bölümdeki analiz çalışmaları ankete katılan işletmelerin ve yöneticilerin genel özelliklerini yansıtan verilerdir.

7.1.1. Yöneticilerin Yaş Durumuna İlişkin Verilerin Analizi

Çizelge 7.1. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki Yöneticilerin Yaş Durumuna İlişkin Veriler

Yaş	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
20-30 Arası	42	56,8	34	45,9
31-40 Arası	21	28,4	27	36,5
41-50 Arası	10	13,5	8	10,8
51'den Fazla	1	1,4	5	6,8
Toplam	74	100,0	74	100,0

Ankete katılan yöneticilerin yaş aralığına baktığımızda, her iki şehrimizdeki KOBİ'lerde yöneticilerin daha çok genç insanlardan oluştuğu görülmüştür. 50 yaş ve üzeri yöneticilerin çok az oldukları görülmektedir.

7.1.2. Yöneticilerin Cinsiyet Durumuna İlişkin Verilerin Analizi

Çizelge 7.2. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki Yöneticilerin Cinsiyet Durumuna İlişkin Veriler

Cinsiyet	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Bay	47	63,5	56	75,7
Bayan	27	36,5	18	24,3
Toplam	74	100,0	74	100,0

Anket yapılan işletmelerde anketimizi cevaplayan yöneticilerin önemli bir bölümünün bay olması Gaziantep ve Kahramanmaraş illerinin Anadolu şehri özelliği sergilediği görülmektedir. İllerin kendi içindeki karşılaştırmalarına bakıldığında Gaziantep ilindeki bayan yöneticilerin Kahramanmaraş'takilere oranla daha fazla olduğu görülmektedir.

7.1.3. Yöneticilerin Görev Aldıkları Bölümlere İlişkin Verilerin Analizi

Çizelge 7.3. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki Yöneticilerin Hangi Bölümde Görev Aldıklarına İlişkin Veriler

Bölüm	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Genel Yönetim	24	32,4	36	48,6
Muhasebe	35	47,3	26	35,1
Finansman	4	5,4	4	5,4
Üretim	5	6,8	3	4,1
Pazarlama	6	8,1	5	6,8
Toplam	74	100,0	74	100,0

Anketimize cevap veren yöneticilerin çalışmış oldukları bölümler incelendiğinde Gaziantep'te anketimize cevap veren yöneticilerin %47,3'ünün muhasebe departmanında çalıştığı, sonraki en yüksek oranla %32,4 genel yöneticilerin geldiği görülmektedir. Kahramanmaraş'taki yöneticilerin ise %48,6'sı genel yönetimden sorumlu olduğunu, %35,1'inin de muhasebe bölümünde görev aldığını belirtmiştir.

7.1.4. İşletmelerdeki Yöneticilerin Görev Dağılımına İlişkin Verilerin Analizi

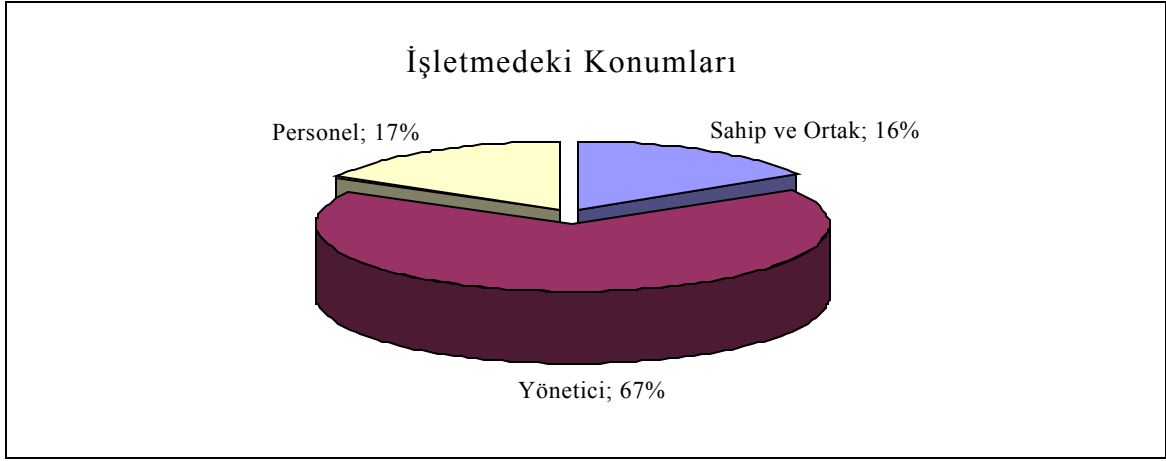
Çizelge 7.4. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki Yöneticilerin Görev Dağılımına İlişkin Veriler

Görev Dağılımı	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Sahip ve Ortaklar	7	14,6	11	17,2
Yöneticiler	35	72,9	40	62,5
Personel	6	12,5	13	20,3
Toplam	48	100,0	64	100,0

Anketimizde açık uçlu olarak sorulan bu sorumuza verilen cevaplar üç başlık altında ele alınmıştır. Gaziantep'te bu sorumuza cevap veren yöneticilerin %72,9'u kendi bölümünde yönetici olduklarını belirtmişlerdir. Kahramanmaraş'taki işletmelerde bu oran %62,5'tir.

İşyeri sahiplerinin anketimize katılım oranının az olması, bu alanla ilgili sorumuzun açık uçlu soru olmasından ve sahip ve ortakların ankete muhasebe ile ilgilenen yöneticilerinin cevap vermesini istemelerinden dolayı olduğu söylenebilir.

Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki KOBİ'lerden araştırmamıza katılanların, işletme içerisindeki görevlerinin incelendiğinde sonuçlar aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 7.1. Gaziantep ve Kahramanmaraş'ta Araştırmaya Katılanların İşletme İçerisindeki Görev ve Konumları

Genel olarak bakıldığında araştırmamıza katılanların %67 oranla yönetici oldukları görülmektedir.

7.1.5. Yöneticilerin Tecrübelerine İlişkin Verilerin Analizi

Çizelge 7.5. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki Yöneticilerin İş Tecrübesine İlişkin Veriler

İş Tecrübesi	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
1 Yıldan Az	6	8,1	5	6,8
1-5 Yıl Arası	31	41,9	26	35,1
6-10 Yıl Arası	19	25,7	28	37,8
10 Yıldan Fazla	18	24,3	15	20,3
Toplam	74	100,0	74	100,0

Çizelge 7.5'de görüldüğü gibi Gaziantep'te araştırma kapsamındaki yöneticilerin %41,9'u 1-5 yıl arasında iş tecrübesi olduğu görülmektedir. Kahramanmaraş'taki işletmelerde ise yöneticilerin %37,8'i 6-10 yıl arasında iş tecrübesi olan yöneticilerdir. Genel olarak bakıldığında ankete cevap veren yöneticilerin deneyimli kişilerden oluştuğu görülmektedir. Yaş ortalamasına göre bakıldığında, yöneticilerin tecrübelerinin fazla olmasının nedeni bire bir yapılan görüşmelerde yöneticilerin baba mesleklerini devam ettirdikleri şeklinde yorumlanmıştır.

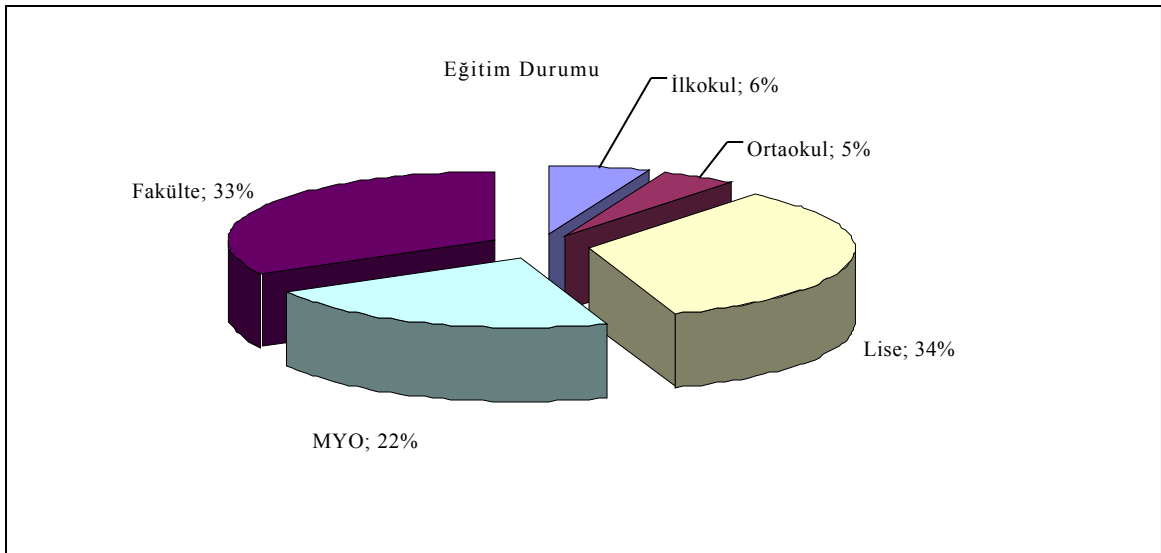
7.1.6. Yöneticilerin Eğitim Durumuna İlişkin Verilerin Analizi

Araştırmamıza katılan yöneticilerin eğitim durumlarına ilişkin veriler ve bu veriler doğrultusunda yapılan veriler ve bu verilere ilişkin analizler çizelge ve şekillerle aşağıda sunulmuştur.

Çizelge 7.6. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki Yöneticilerin Eğitim Durumuna İlişkin Veriler

Eğitim Durumu	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
İlkokul	2	2,7	7	9,5
Ortaokul	3	4,1	4	5,4
Lise	28	37,8	22	29,7
Meslek Yüksek Okulu (MYO)	20	27,0	13	17,6
Fakülte	21	28,4	28	37,8
Toplam	74	100,0	74	100,0

Ankete katılan yöneticilerin eğitim durumları incelendiğinde genel olarak eğitim düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Gaziantep'teki KOBİ'lerde anketimize cevap veren yöneticilerin %37,8'i lise mezunu olarak en fazla orana sahip, Kahramanmaraş'ta ise aynı oranla fakülte mezunları en fazla orana sahiptirler. Her iki ilimizde de yöneticilerin eğitim seviyeleri lise ve üzerindedir.

Şekil 7.2. Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Genel Olarak Eğitim Durumu

Genel olarak her iki ilimizde de araştırmamıza katılan işletme yöneticilerinin %33'nün fakülte %22 MYO olmak üzere toplam %55 oranında üniversite öğrenimi aldıkları ve bu alanlarda kalifiye eleman oldukları söylenebilir.

Karşılaştırmalı tablolar yöntemi sonucu elde edilen verilere göre ilkokul ve ortaokul mezunlarını %33,33 ünü sahip ve ortaklar oluştururken yöneticiler ise fakülte ve meslek yüksek okulu mezunlarının %66,18'ini oluşturmaktadır.

7.1.7. İşletmelerin Hukuki Yapısına İlişkin Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan işletmelerin hukuki yapılarına ilişkin bulgular aşağıdaki gibidir.

Çizelge 7.7. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerin Hukuki Yapısına İlişkin Veriler

Hukuki Yapı	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Şahıs İşletmesi	18	24,3	23	31,1
Limited Şirket	37	50,0	30	40,5
Anonim Şirket	19	25,7	20	27,0
Diğer (Adi Ortaklık)	-	-	1	1,4
Toplam	74	100,0	74	100,0

Ankete katılan işletmelerin hukuki yapıları incelendiğinde Gaziantep'teki işletmelerde %50,0 ile limited şirketlerin çoğunluktaki katılımı görülmektedir. Kahramanmaraş'ta ise bu oran %40,5'dir. Orta ölçekli işletmelerin büyük çoğunluğunu oluşturan anonim şirketlerin oranı ise Gaziantep'te %25,7 Kahramanmaraş'ta ise %27 olduğu görülmektedir.

7.1.8. İşletmelerin Sektördeki Faaliyetlerine İlişkin Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan işletmelerin faaliyette buldukları sektörlerle ilişkin bulgular aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.8. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerin Sektördeki Faaliyetlerine İlişkin Veriler

Sektörel Faaliyetler	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
İmalat	21	28,4	24	32,4
Ticaret	25	33,8	31	41,9
İnşaat	13	17,6	8	10,8
Ulaştırma-Haberleşme	4	5,4	2	2,7
Sosyal Hizmetler	11	14,9	9	12,2
Toplam	74	100,0	74	100,0

İşletmelerin faaliyette buldukları sektörler bazında incelendiğinde Gaziantep'teki işletmelerde %33,8 ile ticaret sektöründe faaliyet gösteren işletmeler en çok orana sahiptirler. Kahramanmaraş'ta ise %41,9 oranla ticaret işletmeleri en büyük paya sahiptirler. İmalat sektörü ise yine Türkiye genelindeki sıralamasında olduğu gibi ticaret sektöründen sonra en çok oranla kendini bu iki şehrimizde göstermektedir.

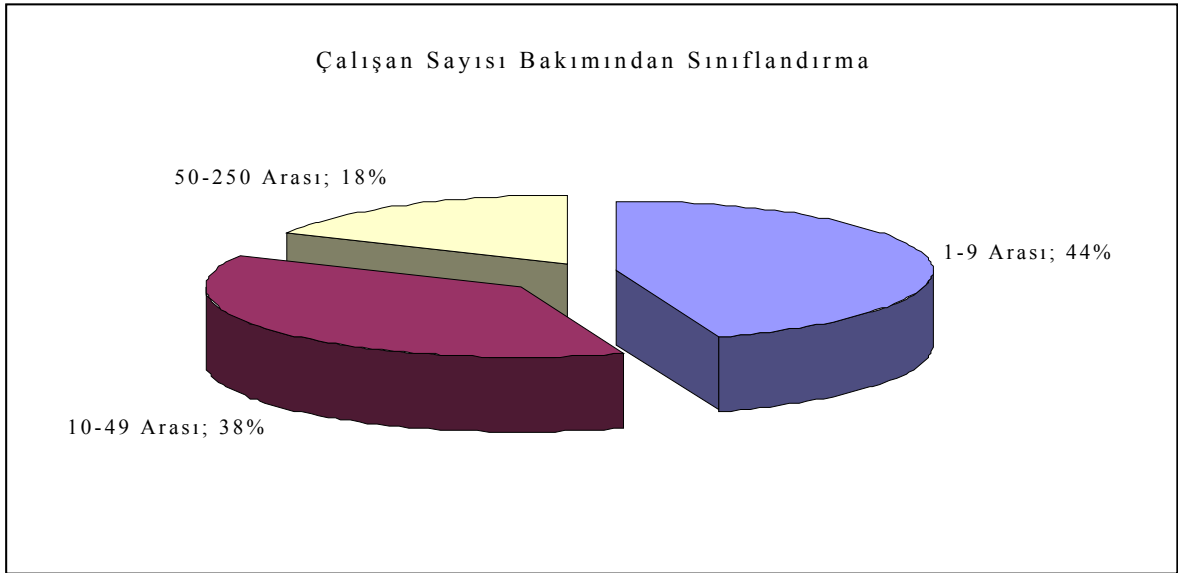
7.1.9. İşletmelerin KOBİ Sınıflandırmasındaki Yerine İlişkin Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan işletmelerin KOBİ sınıflandırmasındaki konumlarına ilişkin bulgular aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.9. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerin KOBİ Sınıflandırmasındaki Yerine İlişkin Veriler

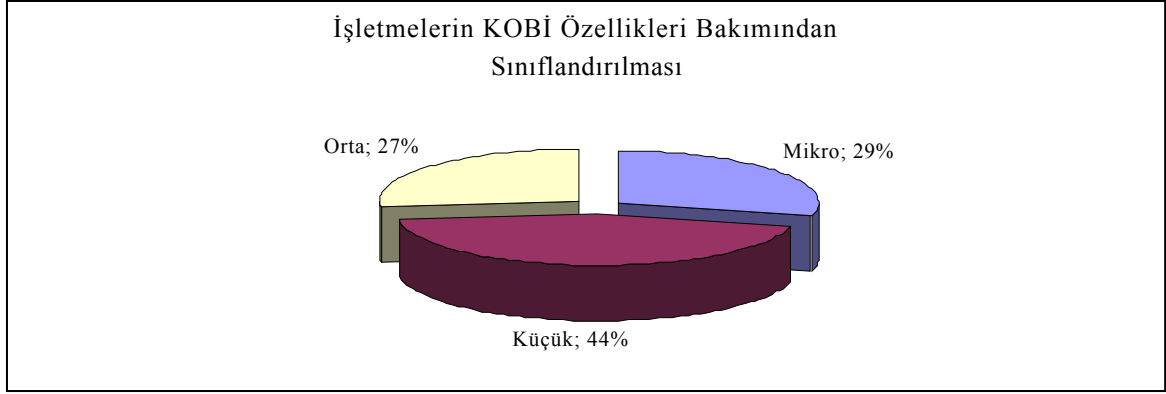
KOBİ Sınıflandırması	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
1-9 Kişi 1.000.000 YTL den Az	17	23,0	26	35,1
1-9 Kişi 5.000.000 YTL den Az	10	13,5	7	9,5
1-9 Kişi 25.000.000 YTL den Az	4	5,4	2	2,7
10-49 Kişi 1.000.000 YTL den Az	10	13,5	11	14,9
10-49 Kişi 5.000.000 YTL den Az	13	17,6	14	18,9
10-49 Kişi 25.000.000 YTL den Az	3	4,1	5	6,8
50-249 Kişi 1.000.000 YTL den Az	2	2,7	0	0,0
50-249 Kişi 5.000.000 YTL den Az	7	9,5	4	5,4
50-249 Kişi 25.000.000 YTL den Az	8	10,8	5	6,8
Toplam	74	100,0	74	100,0

Ankete katılan işletmelerin KOBİ sınıflandırmasındaki yeri incelendiğinde, 1-9 arasında çalışana sahip mikro işletmelerin Türkiye genelinde olduğu gibi her iki şehrimizde de en büyük paya sahip olduğu görülmektedir.

Şekil 7.3. Araştırmaya Katılan İşletmelerin Çalışan Sayısı Bakımından Sınıflandırılması

Şekil 7.3'ü incelediğimizde Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki işletmelerin çalışan sayısı bazında sınıflandırıldığında en büyük payın yine 1-9 arasında çalışana sahip işletmelere ait olduğu görülmektedir.

Şekil 7.4 . Araştırmaya Katılan İşletmelerin KOBİ Özellikleri Bakımından Sınıflandırılması

Araştırmaya katılan işletmelerin KOBİ nitelikleri incelendiğinde %27'sinin orta ölçekli işletme %44'ünün ise küçük ölçekli işletme %29'unun da mikro ölçekli işletmelerden oluştuğu görülmektedir.

7.2. Yönetim Faaliyetlerinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi

Bu bölümde işletmenizin yönetim fonksiyonlarında muhasebe bilgi sisteminin kullanılma derecesi ölçülmek istenmektedir. Aşağıda muhasebe bilgi sistemi ile yönetim faaliyetleri konularıyla ilgili sorulara ilişkin analizler yapılmıştır.

7.2.1. Planlamada MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi

Planlamaya ilişkin bulgular, planlama ve mali tabloların hazırlanma düzeyi konu başlıklarında değerlendirilmeye çalışılmıştır.

7.2.1.1. Planlamaya İlişkin Verilerin Analizi

İşletmelerde geleceğin planlanmasına ilişkin soruda elde edilen bulgular aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.10. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerin Geleceği Planlamada MBS'nin Önemine İlişkin Veriler

Gelecek Dönem Yatırım Kararlarında MBS'nin Önem Derecesi	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	3	4,8	8	11,1
Önemsiz	2	3,2	6	8,3
Ne Önemli Ne Önemsiz	18	28,6	8	11,1
Önemli	18	28,6	27	37,5
Çok Önemli	22	34,9	23	31,9
Toplam	63	100,0	72	100,0

Anketimizde muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin yönetimin gelecekle ilgili yatırım yapacağı alanların belirlenmesi ve bu yatırımların finans kaynaklarının belirlenmesinin önem derecesi sorulmuş, genel olarak işletmeler önemlidir cevabını vermişlerdir. Önemlidir ve çok önemlidir seçeneklerini işaretleyen yöneticilerin oranı Gaziantep ilimizde %63,5 Kahramanmaraş ilimizde ise %69,4'dür. Dolayısı ile yönetimin planlama faaliyetleri ile ilgili kararlarda muhasebe bilgi sisteminin önemli bir rol üstelendiği KOBİ yöneticilerinin önemli bir kısmı tarafından anlaşılmiş durumdadır. Ayrıca bu sorumuzda finansmanla ilgili konularla da kararların verilmesi söz konusu olduğundan finansman departmanı için de MBS'nin önemi belirtilmiştir. Sonuç olarak finansmanla ilgili konularda da MBS'nin çok önemli olduğu görülmüştür. Bu sorumuza ilişkin olarak Muhasebe işlemlerinin yürütüldüğü yerler ile yöneticilerin planlama konusundaki görüşleri karşılıklı olarak incelendiğinde aşağıdaki çizelgeler düzenlenebilir.

Çizelge 7.11. Gaziantep'teki İşletmelerde Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yerler ile Yöneticilerin Planlamayla İlgili Görüşlerine İlişkin Verilerin Analizi (%)

Gaziantep	Planlama İle İlgili Kararlarda					Toplam (%)
	Çok Önemsiz	Önemsiz	Ne Önemli Ne Önemsiz	Önemli	Çok Önemli	
Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yer						
Tamamen Bağımsız Bir Muhasebe Bürosunda	5,6	-	16,7	61,1	16,7	100,0
Kısmen İşletmede Kısmen Muhasebe Bürosunda	8,3	4,2	37,5	12,5	37,5	100,0
Tamamen İşletmemizde	-	4,8	28,6	19,0	47,6	100,0
Toplam (%)	4,8	3,2	28,6	28,6	34,9	100,0
Ki-Kare X=16,282 P=0,039						

Çizelge 7.12. Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yerler ile Yöneticilerin Planlamayla İlgili Görüşlerine İlişkin Verilerin Analizi (%)

Kahramanmaraş	Planlama İle İlgili Kararlarda					Toplam (%)
	Çok Önemsiz	Önemsiz	Ne Önemli Ne Önemsiz	Önemli	Çok Önemli	
Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yer						
Tamamen Bağımsız Bir Muhasebe Bürosunda	30,4	13,0	4,3	26,1	26,1	100,0
Kısmen İşletmede Kısmen Muhasebe Bürosunda	4,0	8,0	8,0	52,0	28,0	100,0
Tamamen İşletmemizde	-	4,2	20,8	33,3	41,7	100,0
Toplam (%)	11,1	8,3	11,1	37,5	31,9	100,0
Ki-Kare X=19,247 P=0,014						

Çizelgeye göre, Kahramanmaraş'ta, muhasebe işlemlerini tamamen bağımsız bir muhasebe bürosunda takip eden yöneticilerin %52,2'si önemli ve çok önemli olduğunu belirtirken %43,4'lük bir kısmı da bu soruda, çok önemsiz ve önemsiz cevaplarını vermişlerdir.

Yapılan ki kare testi sonucunda her iki ilimizde de muhasebe bilgi sisteminin planlama ile ilgili kararlarda önem derecesi muhasebe işlemlerinin yürütüldüğü yerler itibarıyla %5 önemlilik seviyesinde bir bağıntı bulunmuştur.

7.2.1.2. Mali Tabloların Hazırlanma Düzeyine İlişkin Verilerin Analizi

Muhasebe bilgi sisteminin yönetime sunmuş olduğu bilanço, gelir tablosu ve satışların maliyeti gibi raporların hangi sıklıklarla yönetime bildirdiği, bu işletmelerin hangi sıklıklarla planlama yaptığını ve yapılan planların kontrollerinin yapılması için önemli bilgilerdir. Araştırma verileri aşağıdaki çizelgelerde sıralanmıştır.

Çizelge 7.13. Gaziantep'teki Yöneticilerin MBS Raporlarını Hazırlama Düzeyine İlişkin Veriler

Sıklık Derecesi	Bilanço		Gelir Tablosu		Satışların Maliyeti	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Aylık	16	41,0	20	47,6	32	76,2
Üç Aylık	16	41,0	16	38,1	9	21,4
Yıllık	7	17,9	6	14,3	1	2,4
Toplam	39	100,0	42	100,0	42	100,0

Çizelge 7.14. Kahramanmaraş'taki Yöneticilerin MBS Raporlarını Hazırlama Düzeyine İlişkin Veriler

Sıklık Derecesi	Bilanço		Gelir Tablosu		Satışların Maliyeti	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Aylık	16	36,4	20	45,5	29	70,7
Üç Aylık	19	43,2	17	38,6	9	22,0
Yıllık	9	20,5	7	15,9	3	7,3
Toplam	44	100,0	44	100,0	41	100,0

Geleceğe yönelik planlama yapılabilmesi için öncelikle işletmenin bulunduğu konumun belirlenmesi gerekmektedir. Muhasebe departmanlarınca hazırlanan bilanço ve gelir tablosu ve satışların maliyeti tabloları planlama yapılabilmesi için yönetime bilgi sunmada ve yönetimin karar almasında en önemli veri tabanını oluşturan raporlardır. Anketimize katılan işletmelerin vermiş olduğu cevaplar incelendiğinde bilanço ayı aylık düzenleyen işletmeler Gaziantep'te %41,0 Kahramanmaraş'ta %36,4'dür. Gelir tablosunda ise bu oran Gaziantep'te %47,6, Kahramanmaraş'ta %45,5 seviyesinde olduğu görülmüştür.

Aynı şekilde işletmelerin satışların maliyeti tablosunu hazırlama sıklıkları incelendiğinde bu oranının oldukça yükseldiği görülmektedir. Gaziantep'te aylık olarak satışların maliyeti tablosunu düzenleyen işletmelerin oranı %76,2, Kahramanmaraş'ta ise bu oran %70,7 seviyesindedir. Dolayısı ile Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki işletmelerde Raporların hazırlanma sıklığı bir birine yakın olduğu görülmüştür.

Diğer seçenekleri de değerlendirdiğimizde genel olarak işletmeler raporları yasal sorumluluklarının olduğu dönemler itibarıyla hazırlamaktadırlar. Fakat satışların maliyeti tablosunu büyük oranda işletmeler aylık hazırladıklarını ifade etmişlerdir, bu da işletmelerin maliyet ve pazarlama konularına verdiği önemi göstermekle birlikte planlamada MBS'den edilecek olan raporlardan yararlanmanın önemini yeteri kadar vermedikleri gözükmektedir.

Sonuç olarak işletme yöneticilerinin geleceği planlama konusunda muhasebe bilgi sisteminden yararlanmanın önem derecesinin sorulduğunda her iki ilimizde de

önem derecesinin %60'ın üzerinde olması planlama faaliyetleri için muhasebe bilgi sisteminin önemli olduğunun altını çizmiş fakat ikinci sorumuzda muhasebe bilgi sisteminin ürünü olan raporlardan genel olarak yasal zorunluluklar çerçevesinde hazırlandığı görülmektedir. Aylık olarak rapor almanın planlama ile doğru oranda ilişkilendirilebileceği varsayımı ile düşündüğümüzde, yararlanma oranlarının %50'nin altında olması aslında gereken önemin verilemediğini göstermektedir.

7.2.2. Örgütlemeye MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi

Örgütlenme ile ilgili olarak işletmelerin muhasebe işlemlerini yürüttükleri yerler açısından, muhasebe departmanında çalışan personel ve muhasebe yöneticisinin izne ayrıldığı dönemlerde yerine vekaleten bakılması konularıyla anlatılmaya çalışılmış olup bu konulara ilişkin bulgular aşağıdaki başlıklarda incelenip değerlendirilmiştir.

7.2.2.1. Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yerler Açısından Verilerin Analizi

Çizelge 7.15. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerin Muhasebe İşlemlerini Yürüttükleri Yerlere İlişkin Veriler

Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yer	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Tamamen Bağımsız Bir İşletme Bürosunda	23	31,1	23	31,1
Kısmen İşletmede Kısmen Muhasebe Bürosunda	29	39,2	25	33,8
Tamamen İşletmemizde	22	29,7	26	35,1
Toplam	74	100,0	74	100,0

KOBİ'lerde muhasebe işlemlerinin nerede yürütüldüğü ile ilgili soruda Gaziantep'teki işletmelerin %29,7'si, Kahramanmaraş'taki işletmelerin ise %35,1'i tamamen işletme bünyesinde muhasebe işlemlerini yürütmektedirler. Muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgilere daha hızlı ve her zaman ulaşabilmek doğrultusunda, kısmen muhasebe bürosunda kısmen işletme bünyesinde yürütenlerin de katılımıyla Gaziantep ve Kahramanmaraş'ta %68,9 ile işletmelerin muhasebe işlemlerinden daha hızlı bir şekilde yararlandıkları söylenebilir.

Çizelge 7.16. Gaziantep'teki İşletmelerde Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yerler ile KOBİ Sınıflandırması Arasındaki İlişki ile İlgili Veriler

Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yer	Büyükliklerine Göre KOBİ'ler					
	Mikro		Küçük		Orta	
Tamamen Bağımsız Bir Muhasebe Bürosunda	13	56,5%	6	26,1%	4	17,4%
Kısmen İşletmede Kısmen Muhasebe Bürosunda	4	13,8%	21	72,4%	4	13,8%
Tamamen İşletmemizde	-	-	6	27,3%	16	72,7%
Toplam	17	23,0%	33	44,6%	24	32,4%

Çizelge 7.17. Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yerler ile KOBİ Sınıflandırması Arasındaki İlişki ile İlgili Veriler

Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldüğü Yer	Büyükliklerine Göre KOBİ'ler					
	Mikro		Küçük		Orta	
Tamamen Bağımsız Bir Muhasebe Bürosunda	16	69,5%	6	26,1%	1	4,4%
Kısmen İşletmede Kısmen Muhasebe Bürosunda	8	32,0%	15	60,0%	2	8,0%
Tamamen İşletmemizde	2	7,7%	11	42,3%	13	50,0%
Toplam	26	35,1%	32	43,2%	16	21,6%

Muhasebe işlemlerinin yürütüldüğü yer bakımından KOBİ'lerin sınıflandırılıp sonuçları incelendiğinde, KOBİ'lerde çalışan sayısı ile muhasebe işlemlerinin işletme bünyesinde yürütülmesi ile ilgili bir bağlantının olduğu görülmektedir. Tamamen bağımsız muhasebe bürosunda muhasebe işlemlerini yürütenlerin büyük çoğunluğunu mikro düzeydeki işletmeler oluşturmaktadır. Tamamen işletme bünyesinde yürütenlerin oranı ise %50 ve üzerinde orta ölçekli işletmelerde gözükmektedir.

7.2.2.2. Muhasebe Departmanında Çalışan Personel Sayısına İlişkin Verilerin Analizi

Çizelge 7.18. Gaziantep'teki İşletmelerde Muhasebe Departmanında Çalışan Personel Sayısına İlişkin Veriler

Eğitim Durumu	Kişi Sayısı	İşletmedeki Görevi*			Mesleki Kariyeri**		
		a	b	c	1	2	3
İlkokul	3	1		2			
Ortaokul	1			1			
Lise	8	2		4			
Ticaret Lisesi	16	7	4	5		1	
Meslek Yüksek Okulu	23	9	8	6		2	
Fakülte	40	22	11	7	4		6
Toplam	91						

Çizelge 7.19. Kahramanmaraş'taki İşletmelerin Muhasebe Departmanında Çalışan Personel Sayısına İlişkin Veriler

Eğitim Durumu	Kişi Sayısı	İşletmedeki Görevi*			Mesleki Kariyeri**		
		a	B	c	1	2	3
İlkokul							
Ortaokul							
Lise	14	5	4	5			
Ticaret Lisesi	15	10	3	2			
Meslek Yüksek Okulu	22	9	7	6			
Fakülte	37	24	8	5	5	3	8
Toplam	88						

Kendi bünyesinde muhasebe işlemlerini yürüten işletmelerde muhasebe departmanlarında çalışan kişi sayısını incelediğimizde, çalışanların çok az kısmının

ilkokul ve ortaokul olduğu ve diğer çalışanların önemli bir bölümünün fakülte mezunlarından olduğu dikkat çekici boyuttadır. Muhasebe departmanında çalışanların çoğunluğunun fakülte mezunu olması muhasebe bilgi sisteminin etkin ve verimi kullanılabilmesi için en önemli nokta olan entelektüel sermaye için önemli bir ayrıntıdır. Aynı zamanda bu fakülte mezunlarının mesleki kariyerlerinin de olması KOBİ'ler açısından önemli bir kaynaktır.

Çizelge 7.20. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki KOBİ'lerde Muhasebe Departmanında Çalışanların Eğitim Durumlarının KOBİ Büyüklüklerine Göre İncelenmesine İlişkin Veriler

Eğitim Durumu	Büyüklüklerine Göre KOBİ'ler											
	Gaziantep						Kahramanmaraş					
	Mikro		Küçük		Orta		Mikro		Küçük		Orta	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
İlkokul	2	100,0	-	-	-	-	5	71,4	1	14,3	1	14,3
Orta Okul	2	66,7	-	-	1	33,3	2	50,0	2	50,0	-	-
Lise	9	32,1	13	46,4	6	21,4	6	27,3	14	63,6	2	9,1
MYO	3	15,0	11	55,0	6	30,0	2	15,4	9	69,2	2	15,4
Fakülte	1	4,8	9	42,9	11	52,4	11	39,3	6	21,4	11	39,3
Toplam	17	23,0	33	44,6	24	32,4	26	35,1	32	43,2	16	21,6
Ki Kare	X=19,327 P=0,013						X=20,382 P=0,009					

Muhasebe departmanında çalışanların eğitim durumunu KOBİ büyüklüklerine göre incelediğimizde KOBİ'lerin büyüdükçe çalışanlarının eğitim durumlarını da artırdıkları söylenebilir. Yapılan ki kare testi sonucu Gaziantep'te %5 önemlilik seviyesinde, Kahramanmaraş İlimizdeki KOBİ'lerde %1 önemlilik seviyesinde bir bağıntı bulunmuştur.

7.2.2.3. Muhasebe Yöneticisinin Yerine Vekaleten Bakılmasına İlişkin Verilerin Analizi

Muhasebe yöneticisinin izne ayrıldığında yerine kim vekalet etmektedir? Sorusuna KOBİ yöneticilerinin verdiği cevaplar şu şekildedir.

Çizelge 7.21. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Muhasebe Yöneticisinin Yerine Vekaleten Bakılmasına İlişkin Veriler

Vekaleten Bakanlar	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Finansman Müdürü	6	12,8	2	4,3
Yetişmiş Muhasebe Personeli	29	61,7	38	80,9
Diğer (Sahip ve Ortaklar)	12	25,5	7	14,9
Toplam	47	100,0	47	100,0

Ankete Gaziantep'ten katılan yöneticilerin %12,8'i finansman müdürünün vekalet edeceğini söylerken %61,7'si ise, yetişmiş muhasebe personeli vekalet etmektedir demiştir. Kahramanmaraş'taki işletmelerde ise yetişmiş muhasebe

personelinin vekalet edeceğini söyleyenlerin oranı %80,9'dur. Gaziantep'te muhasebeye yetişmiş personelin haricinde vekaleten bakanlar diğer seçeneğinde işyeri sahibi %25,5 oranla yer almıştır. Bu oran Kahramanmaraş'taki işletmelerde %14,9'dür.

7.2.3. Yöneltilmede MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi

Özellikle karşılıklı güven noktasında psikolojik faktörlerden kaynaklanan sorunlar, işletmelerde yetki devri sürecinin etkinliğini engelleyen bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu bu ilişkinin hangi derecede olduğunun ölçülmesi amacıyla hazırlanan anket sorusuna ilişkin verilen cevaplar, aşağıda listelenmiştir. Muhasebe bölümü ile ilgili işlemlerde özellikle harcamalar konusunda yönetimin tutumu ile ilgili anket sonuçları aşağıdaki gibidir.

Çizelge 7.22. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Muhasebe Departmanının Özellikle Harcamaları Konusunda Yönetimin Tutumuna İlişkin Veriler

Yetki ve Sorumluluk	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Tamamıyla Sahip ve Ortaklara Aittir	31	58,5	37	74,0
Tamamıyla Muhasebe Sorumlusuna Aittir	4	7,5	2	4,0
Kısmen Muhasebe Sorumlusuna Aittir	18	34,0	11	22,0
Toplam	53	100,0	50	100,0

Çizelge 7.22'deki verilerde görüldüğü üzere yönetimin yetki ve sorumluluk konusundaki çekimser tavrı belirgin olarak izlenmektedir. KOBİ'lerin kendi yapıları gereği üst yönetimin yönetici-sahip konumunda olması yukarıdaki şekilde bir sonuç çıkmasının temel unsurudur.

İşletme sahip ve ortaklarının muhasebe departmanına bütün yetkileri kullandırmaması, KOBİ'lerin genel özelliğini yansıtmakla birlikte, muhasebenin bu işletmeler için profesyonel anlamda bir departman olmaktan çok ara birer süreç olarak algılandığı izlenimini vermektedir. Dolayısı ile %50'nin üzerinde bir oranın yetki ve sorumluluklarının tamamıyla kısıtlanmış olması bu değerlendirmenin bir sebebidir.

7.2.3.1. Diğer Departmanlar Açısından Muhasebe Raporlarının Önemine İlişkin Verilerin Analizi

Muhasebe bilgi sistemi üretmiş olduğu bilgileri sadece sahip ve ortakları ve dış bilgi kullanıcılarını bilgilendirmek amacıyla üretmemekle birlikte işletme içinde diğer yöneticiler içinde gerekli olan bilgileri üretmektedir. Fakat bu konuda MBS'nin üretmiş olduğu bilgilerin diğer departmanlar için önem derecesi araştırılmıştır.

Araştırma kapsamındaki KOBİ'lerde muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu raporların diğer departmanlar için önem derecesini gösterir çizelgeler aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.23. Gaziantep'teki İşletmelerde MBS'nin Üretmiş Olduğu Raporların Diğer Departmanlar İçin Önem Derecesine İlişkin Veriler

Önem Derecesi	Üretim		Finansman		Pazarlama		Satın Alma	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	5	8,6	1	1,6	2	3,2	1	1,6
Önemsiz	7	12,1	-	-	7	11,1	3	4,9
Ne Önemli Ne Önemsiz	9	15,5	4	6,3	14	22,2	12	19,7
Önemli	17	29,3	23	36,5	21	33,3	24	39,3
Çok Önemli	20	34,5	35	55,6	19	30,2	21	34,4
Toplam	58	100,0	63	100,0	63	100,0	61	100,0

Çizelge 7.24. Kahramanmaraş'taki İşletmelerde MBS'nin Üretmiş Olduğu Raporların Diğer Departmanlar İçin Önem Derecesine İlişkin Veriler

Önem Derecesi	Üretim		Finansman		Pazarlama		Satın Alma	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	19	28,8	6	8,5	6	8,7	9	13,4
Önemsiz	1	1,5	2	2,8	5	7,2	5	7,5
Ne Önemli Ne Önemsiz	13	19,7	6	8,5	13	18,8	14	20,9
Önemli	11	16,7	27	38,0	22	31,9	20	29,9
Çok Önemli	22	33,3	30	42,3	23	33,3	19	28,4
Toplam	66	100,0	71	100,0	69	100,0	67	100,0

Araştırmaya katılan KOBİ yöneticileri muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgilerin üretim departmanı için önem derecesinde Gaziantep'teki yöneticiler, %63,8 oranla önemlidir ve çok önemlidir seçeneklerini belirtmişlerdir. Kahramanmaraş'taki yöneticiler ise muhasebe bilgi sistemi bilgilerinin üretim departmanı için %50 oranla önemli ve çok önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Finansman departmanı için muhasebe bilgilerinin önem derecesinde ise Gaziantep'teki yöneticiler %92,1'le önemlidir ve çok önemlidir seçeneğini işaretlemişlerdir. Kahramanmaraş'taki yöneticiler ise %80,3 oranla önemli ve çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

Pazarlama departmanı için muhasebe bilgilerinin önem derecesinde ise Gaziantep'teki yöneticilerin %63,5'i önemli ve çok önemli olduğunu belirtmişlerdir. Kahramanmaraş'taki yöneticiler ise %65,2 oranla muhasebe bilgileri pazarlama departmanı için önemlidir ve çok önemlidir demişlerdir.

Satın alma departmanı için muhasebe bilgilerinin önem derecesinde ise Gaziantep'teki yöneticiler %73,7 oranla önemlidir ve çok önemlidir demişler, Kahramanmaraş'taki yöneticiler ise %58,3 oranla önemlidir ve çok önemlidir demişlerdir.

Genel olarak bakıldığında araştırmaya katılan KOBİ yöneticilerinin çoğunluğu muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgilerin diğer departmanlar için önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bu raporların diğer departmanlarca kullanım sıklığını ortaya koyan sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.25. Gaziantep'teki İşletmelerde MBS'nin Üretmiş Olduğu Raporları Diğer Departmanların Kullanım Sıklığına İlişkin Veriler

Kullanım Sıklığı	Üretim		Finansman		Pazarlama		Satın Alma	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Hiçbir Zaman	9	16,4	-	-	2	3,3	2	3,3
Nadiren	7	12,7	2	3,2	11	18,3	10	16,7
Orta Düzende	15	27,3	7	11,3	14	23,3	14	23,3
Çoğu Kez	17	30,9	25	40,3	17	28,3	16	26,7
Her Zaman	7	12,7	28	45,2	16	26,7	18	30,0
Toplam	55	100,0	62	100,0	60	100,0	60	100,0

Çizelge 7.26. Kahramanmaraş'taki İşletmelerde MBS'nin Üretmiş Olduğu Raporları Diğer Departmanların Kullanım Sıklığına İlişkin Veriler

Kullanım Sıklığı	Üretim		Finansman		Pazarlama		Satın Alma	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Hiçbir Zaman	14	22,6	4	5,9	5	7,6	9	13,4
Nadiren	6	9,7	3	4,4	12	18,2	10	14,9
Orta Düzende	19	30,6	15	22,1	22	33,3	19	28,4
Çoğu Kez	11	17,7	29	42,6	15	22,7	17	25,4
Her Zaman	12	19,4	17	25,0	12	18,2	12	17,9
Toplam	62	100,0	68	100,0	66	100,0	67	100,0

Araştırmaya katılan yöneticilerden muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgilerin üretim departmanının kullanım sıklığı ile ilgili olarak, Gaziantep'teki yöneticiler, %43,6 oranla çoğu kez ve her zaman seçeneklerini belirtmişlerdir. Kahramanmaraş'taki yöneticiler ise %37,1 oranla çoğu kez ve her zaman seçeneklerini işaretlemişlerdir.

Finansman departmanının kullanım sıklığı ile ilgili olarak, Gaziantep'teki yöneticiler, %85,5 oranla çoğu kez ve her zaman muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgileri kullandıklarını ifade etmişlerdir. Kahramanmaraş'taki yöneticiler ise %67,6 oranla çoğu kez ve her zaman kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Pazarlama departmanının kullanım sıklığı ile ilgili olarak, Gaziantep'teki yöneticiler, %55 oranla çoğu kez ve her zaman muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgileri kullandıklarını ifade etmişlerdir. Kahramanmaraş'taki yöneticiler ise %40,9 oranla çoğu kez ve her zaman kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Satın alma departmanının kullanım sıklığı ile ilgili olarak, Gaziantep'teki yöneticiler, %56,7 oranla çoğu kez ve her zaman muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgileri kullandıklarını ifade etmişlerdir. Kahramanmaraş'taki yöneticiler ise %43,3 oranla çoğu kez ve her zaman kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Genel olarak bakıldığında, önem derecesi bakımından çok önemlidir cevabını veren yöneticilerin muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgileri kullanım sıklığında, kısmen daha düşük oranlar görülmektedir.

7.2.3.2. Bilgilerin Yönetime Bildirilmesi Şekline İlişkin Verilerin Analizi

Muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgilerin yönetime bildirilmesine ilişkin veriler aşağıdaki sıralanmıştır.

Çizelge 7.27. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Hangi Nitelikteki Bilgiler Yönetime Anında Bildirilmektedir? (Yönetime Anında Bildirilen Bilgilere İlişkin Veriler)

Yönetime Anında Bilgi Sunma	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Yalnızca Olumlu Bilgiler	6	8,1	4	5,4
Yalnızca Olumsuz Bilgiler	4	5,4	5	6,8
Olumlu veya Olumsuz Her Türlü Bilgi	64	86,5	65	87,8
Toplam	74	100,0	74	100,0

Çizelgelerden de görüldüğü gibi yönetime olumlu veya olumsuz her türlü bilginin iletilmesi oranı %85 ve üzeri bir orandadır. Bu oran muhasebe bilgi sisteminin iletişim sürecinde olumsuz tutum ve davranışlarının olmadığını göstermektedir. Ayrıca olumlu veya olumsuz her türlü bilginin iletilmesi, üst yönetimin vereceği kararlarda daha net bir tutum ve daha doğru kararlar vermesine yardımcı olacaktır. Anket sonuçlarının böyle bir oranda çıkması, muhasebe bilgi sisteminin etkin bir şekilde işlediğini göstermektedir.

7.2.3.3. MBS Raporlarının Yardımcıya İhtiyaç Duymadan Anlaşılmasına İlişkin Verilerin Analizi

Muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu raporların yöneticiler açısından bir yardımcıya ihtiyaç duymadan yararlanabilme durumuna göre sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.28. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki Yöneticilerin Muhasebe Raporlarından Bir Yardımcıya İhtiyaç Duymadan Yararlanabilmelerine İlişkin Veriler

Bir Yardımcıya İhtiyaç Duymadan Yararlanabiliyor musunuz?	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Evet, Tamamen	25	37,9	20	29,0
Evet, Kısmen	32	48,5	37	53,6
Hayır	9	13,6	12	17,4
Toplam	66	100,0	69	100,0

Çizelgeden de görüldüğü üzere muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu raporların; Gaziantep'teki yöneticilerce %86,4 oranında tamamen ve kısmen anlaşılabilmekte, Kahramanmaraş'taki işletmeler açısından bu oran %82,6'dır. Bu oranlar araştırma kapsamındaki işletmelerde yönetim faaliyetlerinin özellikle karar alma noktasında tam ve doğru karar verebilmek için elde edilen bilgilerin anlaşılabilmesi açısından önemli bir orandır.

7.2.3.4. Vergisel Sorumluluk ve MBS'nin Görevine İlişkin Verilerin Analizi

Muhasebe bilgi sisteminin varlığının sadece vergisel sorumluluklarını yerine getirmek için mi olduğuna ilişkin sorulara yönelik sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.29. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmeler Açısından MBS'nin Görevinin Sadece Vergisel Sorumluluklar Olup Olmadığına Dair Veriler

Muhasebenin Görevi Sadece Vergisel Sorumlulukları Yerine Getirmek midir?	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Evet, Tamamen	7	9,6	17	23,0
Evet, Kısmen	24	32,9	21	28,4
Hayır	42	57,5	36	48,6
Toplam	73	100,0	74	100,0

Araştırmaya katılan Gaziantep'teki KOBİ yöneticilerinin %57,5'i muhasebe bilgi sisteminin sorumluluğunun sadece vergisel sorumluluklarını yerine getirmek olmadığını belirtmişlerdir. Kısmen vergisel sorumluluklarını yerine getirmek olduğunu belirtenlerin oranı %32,9'dur. Kahramanmaraş'taki KOBİ yöneticileri ise bu sorumuza %48,6 oranında hayır, %28,4 oranında ise kısmen cevabını vererek vergisel sorumluluklarının yanında başka sorumluluklarının olduğunu belirtmişlerdir.

İşletmelerin bu sorumuza verdikleri cevapları, KOBİ sınıflandırması ile karşılaştırdığımızda elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

Çizelge 7.30. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerin MBS'nin Görevinin Vergisel Sorumluluk Açısından KOBİ Sınıflandırmasıyla Karşılaştırılmasına İlişkin Veriler

MBS'nin Görevi Sadece Vergisel Sorumluluk mu?	Büyükliklerine Göre KOBİ'ler											
	Gaziantep						Kahramanmaraş					
	Mikro		Küçük		Orta		Mikro		Küçük		Orta	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Evet, Tamamen	4	57,1	2	28,6	1	14,3	12	70,6	2	11,8	3	17,6
Evet, Kısmen	3	12,5	16	66,7	5	20,8	7	33,3	12	57,1	2	9,5
Hayır	10	23,8	14	33,3	18	42,9	7	19,4	18	50,0	11	30,6
Toplam	17	23,3	32	43,8	24	32,9	26	35,1	32	43,2	16	21,6
Ki Kare	X=11,999 P=0,017						X=16,712 P=0,002					

Araştırmaya katılan işletmelerin vergisel sorumlulukla ilgili soruya Gaziantep'teki hayır cevabını verenlerin orta ölçekteki işletmelerdeki oranı %42,9 oranındadır. Bu oran küçük işletmelerde %33,3 mikro işletmelerde ise %23,8'dir. Dolayısı ile Gaziantep'teki işletmelerin büyüklük sınıflandırması ile muhasebe bilgi sisteminin sadece vergisel boyutta değil diğer fonksiyonlarının da var olduğu bilincinin oluşması ile doğrudan bir ilişki vardır.

Araştırmaya katılan Kahramanmaraş ilimizdeki işletmelerimizin bu soruya verdikleri yanıtlar ile KOBİ sınıflandırması karşılıklı olarak karşılaştırıldığında, hayır cevabını verenlerin oranları %50 ile Küçük işletmeler %30,6 ile orta ölçekli işletmeler %19,4 ile mikro işletmelerdir. Dolayısı ile Kahramanmaraş ili için de, muhasebe bilgi

sisteminin sadece vergisel boyutta değil daha başka fonksiyonlarının işletmelerin büyüklüğü ve çalışan sayılarındaki oranla doğrusallık arz ettiği söylenebilir.

Yapılan ki kare testi sonucunda Gaziantep'teki KOBİ'lerde %5 önemlilik seviyesinde, Kahramanmaraş'taki İşletmelerde ise %1 önem seviyesinde bir bağıntı bulunmuştur.

Muhasebe bilgi sisteminin vergisel sorumluluklarını yanında diğer sorumlulukları ve ilgili birimler için bilgi üretme işlevine ilişkin verilen cevaplar aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.31. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmeler Açısından MBS'nin Vergisel Sorumluluklarının Dışındaki Görevlerine İlişkin Veriler

Vergisel Sorumluluklarının Dışındaki Görevler	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Üretim maliyetini belirleme	43	0,7	36	0,6
Gelecek dönemlerde yapılacak yatırım kararlarına yardımcı olmak	34	0,5	30	0,5
Planlamaya yardımcı olmak	45	0,7	41	0,7
Özel yönetim kararlarına yardımcı olmak	30	0,5	25	0,4
Üretim yeri performansının değerlemesine yardımcı olmak	28	0,4	24	0,4
Satılacak malların fiyatlarının belirlenmesinde pazarlama bölümüne yardımcı olmak	44	0,7	34	0,6

Gaziantep'teki KOBİ'lerde muhasebe bilgi sisteminin görevinin sadece vergisel sorumlulukları yerine getirmek için sorusuna hayır veya evet, kısmen cevabını veren yöneticilerin 66 tanesi bu soruya cevap vermiştir. Yöneticilerin vermiş olduğu cevaplarla oluşturulan puan sıralamasına en ön sırayı, yönetimin en önemli fonksiyonu olan planlama fonksiyonuna yardımcı olmak seçeneği almıştır. Diğer en önemli ikinci sırayı, satılacak malların fiyatlarının belirlenmesinde pazarlama bölümüne yardımcı olmak, üçüncü sıralamayı ise planlamanın görevlerinden gelecek dönemlerde yapılacak yatırım kararlarına yardımcı olmak seçeneği yer almıştır.

Kahramanmaraş'ta ise bu soruya 57 yönetici cevap vermiştir. Oluşturulan puan sıralamasında ilk sırayı yine planlamaya yardımcı olmak seçeneği almış, ikinci sıralamayı yine planlamanın bir görevi olan gelecekte yapılacak yatırımların belirlenmesi seçeneği almış, üçüncü olarak satılacak malların fiyatlarının belirlenmesinde pazarlama departmanına yardımcı olmak seçenekleri yer almıştır.

Sonuç itibariyle her iki ilimiz KOBİ'lerinde de sıralamaya giren ilk üçlü değişmemiştir. Ayrıca muhasebe bilgi sisteminin en önemli görevinin planlamaya yardımcı olmak olduğu görülmektedir.

7.2.4. Koordinasyonda MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan işletmelerde muhasebe departmanının diğer departmanlar koordinasyonunun incelendiği bu sorumuzda sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.32. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Muhasebe Bölümünün Sorun Yaşadığı Departmanlar

Muhasebe Departmanının En Çok Sorunlu Olduğu Departmanlar	Gaziantep	Kahramanmaraş
	Derece Puanı	Derece Puanı
Finansman	23	59
Pazarlama	14	37
Üretim	29	12
Hepsi	4	-

Araştırmaya katılan Gaziantep'teki KOBİ'lerde muhasebe işlemlerini tamamen veya kısmen işletme bünyesinde yürüten 51 işletme yöneticilerinden 44 tanesi bu soruya yanıt vermiştir. Sonuçlar incelendiğinde Gaziantep'teki işletmelerde muhasebe departmanının en çok üretim departmanı ile sorunlu olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise finansman bölümüyle sorunların çokça yaşandığı belirtilmiştir.

Kahramanmaraş'ta ise bünyesinde, muhasebe işlemlerini tamamen veya kısmen yürüten 51 işletmeden toplam 47 tanesi bu soruya yanıt vermiştir. Sonuçlara göre Kahramanmaraş'taki işletmelerin en çok sorunlu olduğu departman 59 puanla finansman yer almıştır. İkinci sırayı ise üretim departmanı sorun yaşanan departman olarak karşımıza çıkmaktadır.

7.2.4.1. Bilgisayarlar Arası Bilgi Alış Verişine İlişkin Verilerin Analizi

KOBİ'lerde bilginin daha hızlı ve birincil kaynaktan alınmasının önemi ile ilişkili olarak işletmelerde muhasebe departmanındaki bilgisayarların diğer departmanlardaki bilgisayarlarla entegrasyonu sorulmuş olup sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.33. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki KOBİ'lerde Muhasebe Departmanındaki Bilgisayarların Diğer Departman Bilgisayarları ile Entegre Olup Olmadığına İlişkin Veriler

Muhasebe Departmanındaki Bilgisayarlar Diğer Departmanlarla Entegre midir?	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Evet, Tamamen	8	15,4	9	18,4
Evet, Kısmen	21	40,4	16	32,7
Hayır	23	44,2	24	48,9
Toplam	52	100,0	49	100,0

Araştırmaya katılan Gaziantep'teki işletmelerde muhasebe bilgisayarlarının diğer bilgisayarlarla entegrasyonunda evet tamamen ve evet kısmen cevaplarını verenlerin oranı %55,8 olarak görülmektedir. Kahramanmaraş'taki işletmelerde ise bu oran % 51,1'dir. Araştırmaya katılanların %50 den fazla bir oranla entegrasyona evet demeleri, araştırma kapsamındaki KOBİ'lerin genel özellik olarak iş bölümlendirmesinde kesin bir ayırmadan söz edilemeyeceği görüşünü desteklemektedir.

Bu soruya evet tamamen ve evet kısmen cevaplarını veren işletmelerde muhasebe departmanı bilgisayarlarının, diğer hangi departman bilgisayarlarıyla entegre bir biçimde çalışıldığına bakıldığında izleyen sonuçlara ulaşılmıştır.

Çizelge 7.34. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki KOBİ'lerde Bilgisayarların Entegre Olduğuna İlişkin Veriler

Hangi Departmanlarla Entegredir?	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Finansman	4	16,7	6	24,0
Üretim	3	12,5	3	12,0
İnsan Kaynakları	12	50,0	10	40,0
Hepsi	5	20,8	6	24,0
Toplam	24	100,0	25	100,0

Gaziantep'te işletmelerdeki entegrasyonlarda %50 ile en çok orana insan kaynakları departmanı sahiptir. %20,8 oranında işletme yöneticisi ise işletmedeki bütün departman bilgisayarları ile entegre bir şekilde çalıştığını ifade etmiştir.

Kahramanmaraş'taki işletmelerde ise %40 oranla insan kaynakları ile entegre bir şekilde çalıştıklarını ifade etmişlerdir. İşletmede bütün departmanların entegre bir şekilde çalıştığını ifade eden işletme yöneticilerinin oranı ise %24'tür.

7.2.4.2. Yönetime Bilgi Sunma Şekli ve Sıklığına İlişkin Verilerin Analizi

Yönetimde iletişimin şeklini öğrenmek amacıyla ilgili sorulara ilişkin sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.35. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Yönetime Bilgi Sunma Şekli ve Sıklığına İlişkin Veriler

İletişim Aracı	Gaziantep	Kahramanmaraş
	Derece Puanı	Derece Puanı
Sözlü	167	164
Telefon	90	96
Yazılı	70	90
İnternet	38	43

Gaziantep'teki KOBİ'lerde yönetime bilgi sunma şekli sıklığı bakımından birden dörde kadar dereceleme yöntemi ile istenilen verilerde sonuç itibarıyla sözlü ve yüz yüze yapılan görüşmeler en çok kullanılan iletişim şeklidir. İkinci sırada ise yazılı olarak yapılan iletişim yer almaktadır.

Kahramanmaraş'taki yöneticiler de yönetime bilgi sunarken en çok sözlü ve yüz yüze olan iletişim kanalını seçtiklerini ifade etmişlerdir. Sonuç olarak bakıldığında KOBİ'lerin genel özelliklerinden biri olan yüz yüze, sözlü iletişim süreci belirgin bir şekilde görülmektedir.

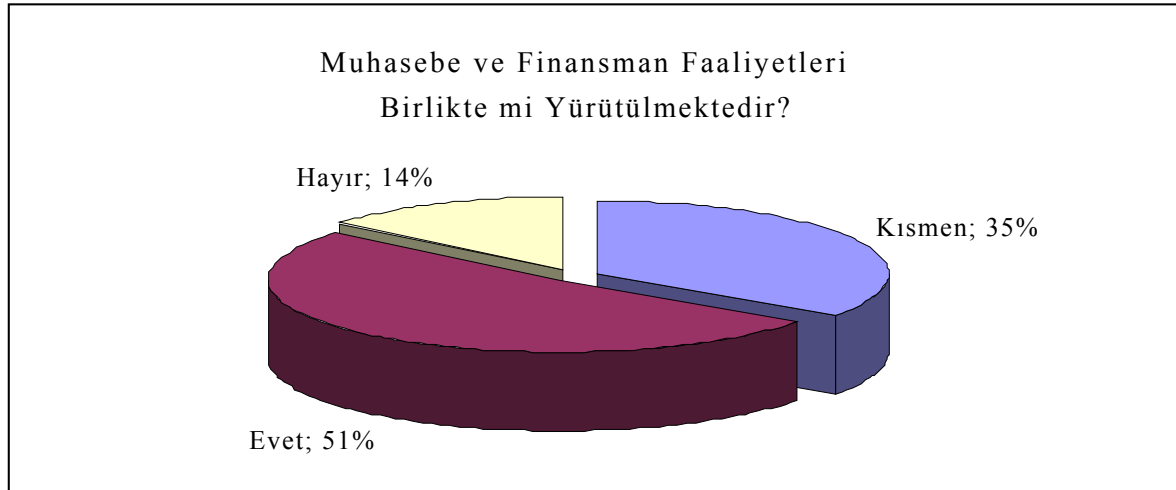
7.2.4.3. Muhasebe ve Finansman Faaliyetlerinin Yürütülme Şekline İlişkin Verilerin Analizi

Muhasebe ile finansman faaliyetleri birlikte mi yürütülüyor? Sorusu ile ilgili sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.36. Kahramanmaraş ve Gaziantep'teki İşletmelerde Muhasebe ve Finansman Faaliyetlerinin Yürütülme Şekline İlişkin Veriler

Muhasebe Finansman Faaliyetleri Birlikte mi Yürütülmektedir?	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Tamamen Birlikte	17	32,7	18	36,7
Kısmen Birlikte	26	50,0	26	53,1
Tamamen Ayrı	9	17,3	5	10,2
Toplam	52	100,0	49	100,0

Çizelge 7.36'da görüldüğü üzere muhasebe ve finansman faaliyetleri KOBİ'lerin genel özelliğinden biri olan bölümler arası ayrılımların çok az olduğu görüşünü destekleyerek Gaziantep'teki işletmeler %82,7 oranla muhasebe ve finansman faaliyetlerini kısmen ve tamamen beraber yürüttüklerini ifade etmişlerdir. Bu oran Kahramanmaraş'taki işletmelerde %89,8'dir.

Şekil 7.5. Araştırmaya Katılan İşletmelerin Muhasebe ve Finansman Faaliyetlerinin Birlikte Yürütüldüklerine İlişkin Veriler

Şekil 7.5'de görüldüğü gibi genel olarak araştırmaya katılan bütün işletmelerin %51'i muhasebe ve finansman faaliyetlerini birlikte yürütmektedirler.

7.2.5. Denetimde MBS'nin Yeri ve Öneme İlişkin Verilerin Analizi

Çizelge 7.37. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Muhasebe Denetimi İçin İç Kontrolör Bulunuyor mu?

Muhasebe İçin İç Denetçi Bulunduruyor musunuz?	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Evet	24	45,3	19	38,8
Hayır	29	54,7	30	61,2
Toplam	53	100,0	49	100,0

Araştırmada Gaziantep'te işletme bünyesinde muhasebe işlemlerini yürüten işletmelerin %45,3'ü muhasebe bilgi sisteminin denetimi için işletme içerisinde iç kontrolör bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu oran Kahramanmaraş'taki işletmeler için %38,8 düzeyindedir.

Genellikle büyük işletmelerde geri besleme sisteminden başka bir de muhasebe bilgi sisteminin denetlenmesi için ayrıca iç denetçiler bulunmaktadır. Her KOBİ'nin ne kadar küçük olursa olsun, bağımsız ve yetkili bir muhasebecisi, kontrolörü olması gerekir. KOBİ'ler doğru karar verebilmek için bir şekilde doğru bilgiye ulaşmak zorundadırlar. Kontrol edemediğin bir bilginin ne kadar doğru olabileceğinin net olmamasından dolayı KOBİ sahip ve yöneticileri özellikle muhasebe bilgi sisteminin bir iç denetimde tutulmasına önem göstermelidirler.

Çizelge 7.38. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerin KOBİ Sınıflandırması İle Muhasebe Denetimi İçin İç Kontrolör Buldurmasına İlişkin Veriler

İç Kontrolör	Büyükliklerine Göre KOBİ'ler											
	Gaziantep						Kahramanmaraş					
	Mikro		Küçük		Orta		Mikro		Küçük		Orta	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Evet	3	12,5	9	37,5	12	50,0	4	21,1	4	21,1	11	57,9
Hayır	2	6,9	19	65,5	8	27,6	5	16,7	21	70,0	4	13,3
Toplam	5	9,4	28	52,8	20	37,7	9	18,4	25	51,0	15	30,6
Ki Kare	X=4,137 P=0,126						X=13,130 P=0,001					

Yapılan ki kare testi sonucunda Gaziantep'teki işletmelerde bir önem derecesinde bir bağıntıya rastlanmazken Kahramanmaraş'taki işletmelerde KOBİ sınıflandırması ile iç kontrolör buldurma arasında %1 önem seviyesinde bir bağıntı bulunmuştur.

MBS'nin üretmiş olduğu bilgiler dış bilgi kullanıcılarına sunulmadan önce kimler tarafından görülmelidir, önem derecesini belirtiniz? Sorusuna ilişkin sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Çizelge 7.39. Gaziantep'teki İşletmelerde MBS'nin Üretmiş Olduğu Raporların Dış Bilgi Kullanıcılarına Sunulmadan Önce Kimlerin Onayına Sunulacağına İlişkin Veriler

Önem Derecesi	Ortaklar/Sahipler		İç Denetçiler		Yöneticiler	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	-	-	5	16,1	2	4,0
Önemsiz	-	-	3	9,7	-	-
Ne Önemli Ne Önemsiz	1	1,5	6	19,4	5	10,0
Önemli	10	14,9	1	3,2	12	24,0
Çok Önemli	56	83,6	16	51,6	31	62,0
Toplam	67	100,0	31	100,0	50	100,0

Çizelge 7.40. Kahramanmaraş'taki İşletmelerde MBS'nin Üretmiş Olduğu Raporların Dış Bilgi Kullanıcılarına Sunulmadan Önce Kimlerin Onayına Sunulacağına Önem Derecesine İlişkin Veriler

Önem Derecesi	Ortaklar/Sahipler		İç Denetçiler		Yöneticiler	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	1	1,4	2	6,7	1	2,0
Önemsiz	4	5,8	1	3,3	2	4,1
Ne Önemli Ne Önemsiz	4	5,8	7	23,3	3	6,1
Önemli	8	11,6	5	16,7	16	32,7
Çok Önemli	52	75,4	15	50,0	27	55,1
Toplam	69	100,0	30	100,0	49	100,0

Çizelge 7.40'da görüldüğü üzere Gaziantep'teki KOBİ'ler Muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu raporların devlet, bankalar, diğer işletmeler gibi dış bilgi kullanıcılarına iletilmeden önce kimlerin kontrolünden ve onayından geçmesinin önem derecesinin belirlenmesine ilişkin olarak ortaklar ve sahiplerin önem derecesini, önemli ve çok önemli seçeneklerini işaretleyerek %98,5 oranla önemlidir demişlerdir. İç denetçilerin önemlilik oranları ise %54,8 diğer yöneticilerin kontrol etmesinin önemlilik oranları ise toplamda %86 olarak ifade edilmiştir.

Kahramanmaraş'taki işletmelerde ise ortaklar ve sahiplerin önemlilik oranları %87, iç denetçilerin %66,7 diğer yöneticilerin ise %87,8 olarak ifade edildiği görülmektedir.

Muhasebe bilgi sisteminin özellikle KOBİ'ler için en önemli kontrol mekanizması olması, bu sistemin daha çok denetime tabi tutulmasının en önemli göstergesidir. Araştırma sonuçlarına genel olarak bakıldığında, işletmelerin genel bir KOBİ niteliği sergileyerek sahip ve ortakların denetimdeki paylarının çok yüksek olduğu görülmektedir.

7.3. Tedarik Faaliyetlerinde MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi

İşletmelerin tedarik fonksiyonu ile ilişkili olarak sorulan sorumuzda, üretimde kullanılacak olan girdilerin, satın alınacağı kişi ve işletmelerin belirlenmesi ve satın alınması işlemlerinde muhasebe bilgi sisteminin önemine ilişkin araştırma bulguları aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.41. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Üretimde Kullanılan Girdilerin Satın Alınacağı Kişi ve İşletmelerin Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler

Önemlilik Derecesi	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	9	14,5	11	15,7
Önemsiz	8	12,9	14	20,0
Ne Önemli Ne Önemsiz	12	19,4	13	18,6
Önemli	18	29,0	23	32,9
Çok Önemli	15	24,2	9	12,9
Toplam	62	100,0	70	100,0

Araştırmaya katılan Gaziantep'teki işletme yöneticilerin, üretimde kullanılacak girdilerin satın alınacağı kişi ve işletmelerin belirlenmesinde muhasebe bilgi sisteminin %53,2 oranda önemli ve çok önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Kahramanmaraş'taki yöneticilerin %45,8'i önemli ve çok önemli seçeneklerini işaretlerken %35'i önemsiz ve çok önemsiz seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu sonuçlara göre Kahramanmaraş'taki KOBİ'ler tedarik fonksiyonu için gerekli olan bilgileri muhasebe bilgi sisteminden elde etmenin çok da önem arz etmediğini belirtmişlerdir.

Çizelge 7.42. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Üretimde Kullanılan Girdilerin Satın Alınacağı Kişi ve İşletmelerin Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesiyle KOBİ'lerin Büyüklükleri Arasındaki Bağlantıya İlişkin Veriler

Önemlilik Derecesi	Büyüklüklerine Göre KOBİ'ler											
	Gaziantep						Kahramanmaraş					
	Mikro		Küçük		Orta		Mikro		Küçük		Orta	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	4	44,4	2	22,2	3	33,3	5	45,5	3	27,3	3	27,3
Önemsiz	3	37,5	3	37,5	2	25,0	6	42,9	7	50,0	1	7,1
Ne Önemli Ne Önemsiz	3	25,0	6	50,0	3	25,0	8	61,5	3	23,1	2	15,4
Önemli	3	16,7	10	55,6	5	27,8	3	13,0	16	69,6	4	17,4
Çok Önemli	2	13,3	7	46,7	6	40,0	3	33,3	3	33,3	3	33,3
Toplam	15	24,2	28	45,2	19	30,6	25	35,7	32	45,7	13	18,6
Ki Kare	X=5,626 P=0,689						X=14,317 P=0,074					

Yapılan karşılaştırmada Gaziantep'teki KOBİ'ler açısından önemli bir bağlantı bulunmazken Kahramanmaraş'taki İşletmelerde %10 önemlilik seviyesinde bir bağlantı bulunmuştur.

7.4. Üretim Faaliyetlerinde MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi

İşletmelerin üretim fonksiyonu ile ilişkili olarak sorulan sorumuzda, üretimde kullanılacak olan girdilerin, nitelik ve miktarlarının belirlenmesinde muhasebe bilgi sisteminin önemine ilişkin araştırma bulguları aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.43. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Üretimde Kullanılan Girdilerin Nitelik ve Miktarlarının Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler

Önemlilik Derecesi	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	5	7,8	10	14,7
Önemsiz	9	14,1	7	10,3
Ne Önemli Ne Önemsiz	18	28,1	15	22,1
Önemli	14	21,9	21	30,9
Çok Önemli	18	28,1	15	22,1
Toplam	64	100,0	68	100,0

Araştırmaya katılan Gaziantep'teki işletme yöneticilerin, üretimde kullanılacak girdilerin nitelik ve miktarlarının belirlenmesinde muhasebe bilgi sisteminin %50 oranda önemli ve çok önemli olduğunu belirtmiştir. Kahramanmaraş'taki yöneticilerin %53'ü muhasebe bilgi sisteminden elde edilecek verilerin üretim faaliyetleri için önemli ve çok önemli olduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, her iki ilimizdeki KOBİ'ler üretim fonksiyonu için gerekli olan önemli bilgileri muhasebe bilgi sisteminden elde etmektedirler.

Çizelge 7.44. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Üretimde Kullanılan Girdilerin Nitelik ve Miktarlarının Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler ile KOBİ'lerin Büyüklüklerine İlişkin Verilerin Karşılaştırılması

Önemlilik Derecesi	Büyüklüklerine Göre KOBİ'ler											
	Gaziantep						Kahramanmaraş					
	Mikro		Küçük		Orta		Mikro		Küçük		Orta	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	3	60,0	2	40,0	-	-	5	50,0	3	30,0	2	20,0
Önemsiz	1	11,1	5	55,6	3	33,3	3	42,9	3	42,9	1	14,3
Ne Önemli Ne Önemsiz	4	22,2	8	44,4	6	33,3	8	53,3	3	20,0	4	26,7
Önemli	3	21,4	6	42,9	5	35,7	4	19,0	15	71,4	2	9,5
Çok Önemli	5	27,8	7	38,9	6	33,3	3	20,0	7	46,7	5	33,3
Toplam	16	25,0	28	43,8	20	31,3	23	33,8	31	45,6	14	20,6
Ki Kare	X=5,446 P=0,709						X=13,450 P=0,097					

Üretim faaliyetlerinde muhasebe bilgi sisteminden elde edilecek bilgilerin önem derecesi ile işletmelerin KOBİ sınıflandırmasıyla yapılan karşılaştırma sonucunda Gaziantep'teki işletmelerde muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin üretim faaliyetleri için önem derecesinin işletmelerinin büyüklük yapılarıyla çok ilişkili olmadığı görülmüştür.

Ki kare testi sonucunda Gaziantep'teki işletmelerde herhangi bir önemlilik seviyesinde bir bağıntıya rastlanmazken Kahramanmaraş'taki işletmelerde ise %10 önemlilik seviyesinde bir bağıntı bulunmuştur.

7.5. Pazarlama Faaliyetlerinde MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan yöneticilere işletmenin pazarlama faaliyetleri ile ilgili konularda muhasebe bilgi sisteminden yararlanmanın önem derecesine ilişkin sorular aşağıdaki başlıklar altında sorulmuştur.

7.5.1. Pazarlama Satın Alma İşlemlerinde MBS'nin Önemine İlişkin Verilerin Analizi

Genel olarak pazarlama ve satın alma faaliyetleri için muhasebe bilgi sisteminden elde edilecek bilgilerin önem derecesinin belirlenmesi ve ilgili veriler doğrultusunda yapılacak analizler çizelge 7.45'de belirtilmiştir.

Çizelge 7.45. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Pazarlama ve Satın Alma İşlemlerinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler

Önemlilik Derecesi	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	2	3,2	7	9,7
Önemsiz	2	3,2	2	2,8
Ne Önemli Ne Önemsiz	12	19,4	15	20,8
Önemli	16	25,8	24	33,3
Çok Önemli	30	48,4	24	33,3
Toplam	62	100,0	72	100,0

Araştırmaya katılan Gaziantep KOBİ yöneticileri genel olarak pazarlama ve satın alma işlemlerinde MBS'den yararlanmanın %74,2 oranında önemli ve çok önemli olduğu vurgulanmıştır.

Kahramanmaraş'taki yöneticilerde ise bu oran %66,6'dır. Genel olarak bakıldığında her iki ilimizde ki yöneticiler pazarlama ve satın alma faaliyetlerinde MBS'den elde edilecek bilgilerin önemli olduğunu belirtmişlerdir.

7.5.2. Fiyatların ve Satış Koşullarının Belirlenmesinde MBS'nin Öneme İlişkin Verilerin Analizi

İşletmelerde satılmasına karar verilen malların fiyatlarının ve satış koşullarının belirlenmesinde MBS'den elde edilecek bilgilerden yararlanmanın önem derecesine ilişkin bulgular aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.46. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Satılmasına Karar Verilen Malların Fiyatlarının ve Satış Koşullarının Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler

Önemlilik Derecesi	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	2	3,0	8	11,4
Önemsiz	2	3,0	6	8,6
Ne Önemli Ne Önemsiz	8	12,1	11	15,7
Önemli	23	34,8	21	30,0
Çok Önemli	31	47,0	24	34,3
Toplam	66	100,0	70	100,0

Araştırmaya katılan Gaziantep KOBİ yöneticileri genel olarak pazarlama ve satın alma işlemlerinde MBS'den yararlanmanın %81,8 oranında önemli ve çok önemli olduğu vurgulanmıştır.

Kahramanmaraş'taki yöneticilerde ise bu oran %64,3'dür. Genel olarak bakıldığında her iki ilimizde ki yöneticiler pazarlama ve satın alma faaliyetlerinde MBS'den elde edilecek bilgilerin önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Çizelge 7.47. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Satılmasına Karar Verilen Malların Fiyatlarının ve Satış Koşullarının Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler ile Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldükleri Yerler Arasındaki İlişkiye İlişkin Veriler

Önemlilik Derecesi	Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldükleri Yerler											
	Gaziantep						Kahramanmaraş					
	Bağımsız Büroda		Kısmen İşletmede		Tamamen İşletmede		Bağımsız Büroda		Kısmen İşletmede		Tamamen İşletmede	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	1	50,0	1	50,0	-	-	6	75,0	2	25,0	-	-
Önemsiz	1	50,0	1	50,0	-	-	3	50,0	3	50,0	-	-
Ne Önemli Ne Önemsiz	3	37,5	4	50,0	1	12,5	5	45,5	5	45,5	1	9,1
Önemli	9	39,1	7	30,4	7	30,4	7	33,3	7	33,3	7	33,3
Çok Önemli	6	19,4	11	35,5	14	45,2	2	8,3	7	29,2	15	62,5
Toplam	20	30,3	24	36,4	22	33,3	23	32,9	24	34,3	23	32,9
Ki Kare	X=7,043 P=0,532						X=23,920 P=0,002					

Çizelge 7.47'de görüldüğü üzere muhasebe işlemlerini tamamen kendi bünyesinde yürüten işletmelerin satılmasına karar verilen malların satış fiyatlarının ve koşullarının belirlenmesinde muhasebe bilgi sisteminin öneminin büyük olduğunu belirttikleri görülmektedir.

Yapılan ki kare analizi sonucunda Gaziantep'teki işletmelerde herhangi bir önemlilik seviyesinde bir bağıntı bulunamazken Kahramanmaraş'taki işletmelerde %1 önemlilik seviyesinde bir bağıntı bulunmuştur.

7.5.3. Satış Bölgeleri ve Müşteri Grubunun Belirlenmesinde MBS'nin Öneme İlişkin Verilerin Analizi

İşletmelerde pazarlama faaliyetleri ile ilgili olarak satış bölgelerinin ve müşteri grubunun belirlenmesinde MBS'den elde edilecek bilgilerden yararlanmanın önem derecesine ilişkin bulgular aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.48. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Satış Bölgelerinin ve Müşteri Grubunun Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler

Önemlilik Derecesi	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	8	12,1	13	18,6
Önemsiz	8	12,1	11	15,7
Ne Önemli Ne Önemsiz	18	27,3	15	21,4
Önemli	18	27,3	14	20,0
Çok Önemli	14	21,2	17	24,3
Toplam	66	100,0	70	100,0

Satış bölgelerinin ve müşteri grubunun belirlenmesine ilişkin görüşlerini, Gaziantep'teki KOBİ yöneticilerinin %48,5'i önemli ve çok önemli olarak ifade

etmişlerdir. Kahramanmaraş'taki yöneticiler ise Gaziantep ilindeki yöneticilerle benzer özellikler göstererek %44 oranıyla önemlidir ve çok önemlidir seçeneklerini belirtmişlerdir. Dolayısı ile satış bölgelerinin ve müşteri grubunun belirlenmesi ile ilgili olarak iki ilimiz arasında muhasebe bilgi sistemi açısından çok da önemli olmadığı görülmektedir.

7.5.4. Reklam ve Satış Geliştirme Faaliyetlerinin Maliyetlerinin Belirlenmesinde MBS'nin Önem Derecesine İlişkin Verilerin Analizi

Pazarlama faaliyetlerinin en önemli unsurlarından olan reklam ve satış geliştirme faaliyetlerinde ve maliyetlerinin belirlenmesinde MBS'den elde edilecek bilgilerden yararlanmanın önem derecesine ilişkin bulgular aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.49. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Gerekli Reklam ve Satış Geliştirme Faaliyetlerinin Maliyetleri Konusunda Karar Verilmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler

Önemlilik Derecesi	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	4	6,2	10	13,9
Önemsiz	6	9,2	7	9,7
Ne Önemli Ne Önemsiz	14	21,5	10	13,9
Önemli	14	21,5	21	29,2
Çok Önemli	27	41,5	24	33,3
Toplam	65	100,0	72	100,0

Çizelge 7.49'a göre Gaziantep'teki işletmelerin %63'ü önemli ve çok önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu oran Kahramanmaraş'taki işletmelerde %62,5'dir. Dolayısı ile her iki ilimizde de yöneticilerin çoğu reklam ve satış geliştirme faaliyetleri için muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgilerden yararlanmanın çok önemli olduğunu belirtmişlerdir.

7.6. Finansman Faaliyetlerinde MBS'nin Yeri ve Öneme İlişkin Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan yöneticilere işletmenin finansman faaliyetleri ile ilgili konularda muhasebe bilgi sisteminden yararlanmanın önem derecesine ilişkin sorular aşağıdaki başlıklar altında sorulmuştur.

7.6.1. Üretimde Kullanılan Girdilerin Ödeme Koşullarının Belirlenmesinde MBS'den Elde Edilen Bilgilerin Önem Derecesine İlişkin Verilerin Analizi

Finansman faaliyetlerinin önemli boyutlarından bir tanesi olan ödeme koşullarının belirlenmesinde muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin önem derecesine ilişkin bulgular aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.50. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde Üretimde Kullanılan Girdilerin Ödeme Koşullarının Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler

Önemlilik Derecesi	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	4	6,0	6	8,5
Önemsiz	3	4,5	10	14,1
Ne Önemli Ne Önemsiz	21	31,3	11	15,5
Önemli	18	26,9	19	26,8
Çok Önemli	21	31,3	25	35,2
Toplam	67	100,0	71	100,0

Araştırmaya katılan KOBİ'lerden Gaziantep'te olan işletme yöneticileri üretimde kullanılan girdilerin ödeme koşullarının belirlenmesinde MBS'den yararlanmanın önem derecesini %58,2 oranıyla önemli ve çok önemli olarak ifade etmişlerdir. Kahramanmaraş'taki yöneticiler ise bu konuda %62 oranla önemli ve çok önemli olduğunu belirtmişlerdir.

7.6.2. Tüm Ticari Alacak ve Borç Hesapları ile İlgili Raporlarda MBS'den Elde Edilen Bilgilerin Önem Derecesine İlişkin Verilerin Analizi

Finansman faaliyetinin bir diğer unsuru olan ödeme şartları ile ilgili raporlarda muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin önem derecesine ilişkin bulgular aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.51. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde, Tüm Ticari Alacak ve Borç Hesapları ile İlgili Raporlarda MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler

Önemlilik Derecesi	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	1	1,4	1	1,4
Önemsiz	-	-	1	1,4
Ne Önemli Ne Önemsiz	3	4,1	5	6,9
Önemli	9	12,3	15	20,8
Çok Önemli	60	82,2	50	69,4
Toplam	73	100,0	72	100,0

Araştırmamızda bu soruya Gaziantep'teki işletmelerin 73 tanesi cevap vererek bir ölçüde konunun önemini başta vurgulamışlardır. Verilen cevaplara baktığımızda %82,2 oranla önemli ve çok önemli olduğu vurgulanmıştır. Kahramanmaraş'taki işletmelerde bu oran %90,2'dir

7.7. İnsan Kaynakları Faaliyetlerinde MBS'nin Yeri ve Önemine İlişkin Verilerin Analizi

İnsan Kaynakları faaliyetleri ile ilgili olarak istihdam edilecek personel sayısının belirlenmesinde MBS'nin önem derecesine ilişkin bulgular aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.52. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde İstihdam Edilecek Personel Sayısının Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler

Önemlilik Derecesi	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	4	6,3	5	7,0
Önemsiz	8	12,5	8	11,3
Ne Önemli Ne Önemsiz	12	18,8	25	35,2
Önemli	22	34,4	19	26,8
Çok Önemli	18	28,1	14	19,7
Toplam	64	100,0	71	100,0

Çizelgelerden de görüleceği üzere Gaziantep'teki işletme yöneticileri %62,5 oranla önemli ve çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Kahramanmaraş'taki yöneticiler ise kesin bir taraf belirtmemişler, %35 oranla ne önemli ne önemsiz seçeneğini belirtmişler ve önemli ve çok önemli seçeneklerini işaretleyenlerin oranı da %46,5'tedir. Dolayısı ile Kahramanmaraş'taki işletmelerde istihdam edilecek personel sayısının belirlenmesi açısından kesin bir önemlilik düzeyi yoktur denilebilir.

Çizelge 7.53. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde İstihdam edilecek Personel Sayısının Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesinin Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldükleri Yerlere İlişkin Veriler

Önemlilik Derecesi	Muhasebe İşlemlerinin Yürütüldükleri Yerler											
	Gaziantep						Kahramanmaraş					
	Bağımsız Büroda		Kısmen İşletmede		Tamamen İşletmede		Bağımsız Büroda		Kısmen İşletmede		Tamamen İşletmede	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	3	75,0	1	25,0	-	-	5	100,0	-	-	-	-
Önemsiz	3	37,5	5	62,5	-	-	3	37,5	2	25,0	3	37,5
Ne Önemli Ne Önemsiz	4	33,3	4	33,3	4	33,3	6	24,0	9	36,0	10	40,0
Önemli	3	13,6	7	31,8	12	54,5	5	26,3	8	42,1	6	31,6
Çok Önemli	3	16,7	11	61,1	4	22,2	3	21,4	6	42,9	5	35,7
Toplam	16	25,0	28	43,8	20	31,3	22	31,0	25	35,2	24	33,8
Ki Kare	X=17,744 P=0,023						X=13,276 P=0,103					

Çizelge 7.53'de görüldüğü üzere personel sayısının belirlenmesinde muhasebe bilgi sisteminden yararlanmanın önemlilik derecesi, işletmelerin muhasebe işlemlerinin işletme bünyesinde yürütmelerinde önemli bir orana sahiptir. Görülmektedir ki işletmelerde personel alımında MBS'nin önemli olduğunu vurgulayan işletmelerin çoğunluğu muhasebe işlemlerini kısmen veya tamamen kendi bünyesinde yürüten işletmelerdir.

Yapılan ki kare analizi sonucunda Gaziantep'teki işletmelerde personel sayısının belirlenmesinde muhasebe bilgi sisteminden yararlanmanın önem derecesi ile muhasebe işlemlerinin yürütüldüğü yerler itibarıyla %5 önemlilik seviyesinde bir bağıntı varken Kahramanmaraş'taki işletmelerde ise önemli bir bağıntıya rastlanmamıştır.

7.8. Halkla İlişkiler Faaliyetlerinde MBS'nin Yeri ve Öneme İlişkin Verilerin Analizi

Halkla İlişkiler faaliyetleri ile ilgili, işletmenin tanıtımı ve promosyon faaliyetleri ile ilgili konularda MBS'den elde edilen bilgilerin önem derecesine ilişkin bulgular aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 7.54. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde İşletmenin Tanıtımı ve Promosyon Faaliyetleriyle İlgili Kararlarda MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler

Önemlilik Derecesi	Gaziantep		Kahramanmaraş	
	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	5	7,9	9	12,5
Önemsiz	6	9,5	12	16,7
Ne Önemli Ne Önemsiz	13	20,6	20	27,8
Önemli	18	28,6	17	23,6
Çok Önemli	21	33,3	14	19,4
Toplam	63	100,0	72	100,0

Çizelge 7.54'de görüldüğü üzere Gaziantep'teki işletme yöneticiler %61,9 oranla işletmenin tanıtım ve promosyon faaliyetleri ile ilgili kararlarda MBS'den elde edilecek bilgilerin önemli ve çok önemli olduğunu vurgulamışlardır. Kahramanmaraş'ta önemli ve çok önemli diyenlerin oranı %43 iken önemsiz ve çok önemsiz cevaplarını verenlerin oranları %29,2'dir. Görülüyor ki Gaziantep'teki işletmeler halkla ilişkiler alanındaki faaliyetlerinde MBS'yi daha da önemli kabul etmektedirler.

Çizelge 7.55. Gaziantep ve Kahramanmaraş'taki İşletmelerde, İşletmenin Tanıtımı ve Promosyon Faaliyetleriyle İlgili Kararlarda MBS'nin Önemlilik Derecesine ve KOBİ Büyüklüklerine İlişkin Veriler

Önemlilik Derecesi	Büyüklüklerine Göre KOBİ'ler											
	Gaziantep						Kahramanmaraş					
	Mikro		Küçük		Orta		Mikro		Küçük		Orta	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Çok Önemsiz	3	60,0	2	40,0	-	-	3	33,3	6	66,7	-	-
Önemsiz	3	50,0	2	33,3	1	16,7	7	58,3	2	16,7	3	25,0
Ne Önemli- Önemsiz	3	23,1	7	53,8	3	23,1	10	50,0	9	45,0	1	5,0
Önemli	2	11,1	8	44,4	8	44,4	2	11,8	10	58,8	5	29,4
Çok Önemli	4	19,0	10	47,6	7	33,3	4	28,6	5	35,7	5	35,7
Toplam	15	23,8	29	46,0	19	30,2	26	36,1	32	44,4	14	19,4
Ki Kare	X=9,719 P=0,285						X=16,716 P=0,033					

Çizelge 7.55'da görüldüğü gibi halkla ilişkiler faaliyetlerinde muhasebe bilgi sisteminden elde edilecek bilgilerin önem seviyelerinin KOBİ'lerin büyüklük sınıflandırması açısından karşılaştırıldığında küçük ve orta ölçekli işletmelerde önemli ve çok önemli cevaplarını veren yöneticilerin çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Yapılan ki kare testi sonucunda elde edilen bulgularda işletmelerin tanıtımı ve promosyon faaliyetlerinde muhasebe bilgi sisteminden elde edilecek bilgilerin önem derecesinin KOBİ'lerin büyüklükleri açısından ele alındığında Gaziantep'teki işletmelerde önemli bir bağıntı bulunamazken, Kahramanmaraş'taki işletmelerde %5 önem seviyesinde bir bağıntı bulunmuştur.

8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

KOBİ'ler ülkemiz ekonomisinin dinamik ve sürükleyici unsurlarından biri olup, ülkemizin sosyo-ekonomik gelişmesi açısından çok büyük öneme sahiptirler. Son yıllarda küçük ve orta ölçekli işletmelerin katma değer ve istihdam yaratıcı etkileri açısından oldukça önemli boyutlardadır. KOBİ'lerin yarattığı ekonomik etkilerin yanı sıra, sosyal ve siyasal açıdan da önemli rolleri bulunmaktadır. Ayrıca günümüzde, küçük işletmeler denilince, eskiden olduğu gibi başarısız olduğu için büyüyememiş, küçük ölçeklerde kalmış işletmeler kastedilmemektedir. Tam tersine küçük işletmeler dinamik, yenilikçi, fırsatları zamanında değerlendirebilen işletmelerdir.

Ülkemizde bulunan KOBİ'lerle ilgili birçok sorunun çözülmesine yönelik çalışmaların temeli olan tanımlama, Avrupa Birliği tanımına uygun olarak yeniden düzenlenmiştir. Şüphesiz KOBİ'lerin tanımlanma sorunu dışında da önemli sorunları bulunmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak da Sanayi ve Ticaret Bakanlığının ilgili kuruluşu olan KOSGEB, KOBİ faaliyetlerinin desteklenmesi ile verimliliklerinin artırılarak ulusal ve uluslararası ticarete güçlenerek rekabet edebilmelerini sağlamak amacıyla gerekli desteklemeleri yapmaya çalışmaktadır.

KOBİ'lerin tüm işletmeler içindeki payları göz önüne alındığında, KOBİ'lerin karşılaştıkları sorunların çözümü neredeyse tüm işletmelerin sorunlarının çözümü anlamına gelecektir. Ülkelerin kalkınma ve sanayileşmelerinin yolu özel girişimciliğin artması ve bunun üretim artışına yol açması ile mümkündür. KOBİ'ler bu açıdan toplumun girişimcilik ruhunun canlandırılmasında somut örnekler teşkil etmektedirler.

Yeni kurulan ve başarılı olan bir işletme, başka işletmelerin kurulması ve yeni girişimcilerin teşvik edilmesi yönünden güzel bir örnektir. Başarılı olmanın yolu ise işletme yönetiminde, günümüz koşullarına uygun, çağdaş yönetim teknikleri ile donatılmış yönetim anlayışı ile olabilmektedir. Günümüzde verimlilik ve karlılık işletmelerin varlıklarını sürdürebilmelerinin temel koşuludur. Dolayısı ile KOBİ'lerin başarılı olabilmeleri için bilimsel yönetim tekniklerine yönelmeleri, olanakları ölçüsünde profesyonel kadrolara yer vermeleri ve kurumsallaşmaları gerekmektedir.

Profesyonel kadrolarla oluşturulan örgütte gerek işletme yöneticilerinin, gerekse dış çevrenin artan bilgi ihtiyacı, işletmelerde bilgi üreten süreçlerin ön plana çıkmasına neden olacaktır, bu da özellikle KOBİ niteliğinde yapılanma gösteren işletmelerin sayısal bilgi üretme kaynağı konumundaki muhasebe bilgi sistemlerini ön plana çıkarmaktadır. İşletmelerin dış çevresinde meydana gelen hızlı değişimlere aynı hızda cevap vermek durumundaki yöneticilerin, stratejik bilgiye olan ihtiyaçlarının artışı, muhasebe bilgi sisteminin önemini daha da anlaşılır konuma getirmiştir.

İşletme yöneticileri, karar sürecinde ne oranda stratejik bilgiye yer verirlerse, işletmenin geleceğini etkileyen konularda o oranda isabetli karar alabilme olanağına sahip olacaklardır. Muhasebe bilgi sisteminin önemi ise bu durumla bağlantılı olarak ne oranda stratejik bilgi üretebildikleri ile ilişkilidir. Bununla birlikte hem yöneticinin hem de muhasebe bilgi sisteminin önemi tek başına bir şey ifade etmemektedir. Esas olan bu iki birim arasında bağlantıyı sağlayan iletişim sürecinin etkin bir şekilde yönetilmesidir.

İşletmeleri başarı veya başarısızlığa götüren etmenler, yöneticilerin işletme faaliyetleri ile ilgili verdikleri kararlar sonucu ortaya çıkmaktadır. O halde yöneticiler işletme faaliyetleri ile alacakları kararlarda belirsizliği en aza indirebilecek sayısal bilgilerden daha çok yararlanmalıdırlar. Yöneticilerin ihtiyaç duyduğu bu sayısal bilgiler muhasebe bilgi sisteminden sağlanabilir. Muhasebe bilgi sistemi, işletmelerin en eski bilgi sistemi durumundadır. Muhasebe bilgi sisteminin çıktıları durumunda bulunan

raporlar bu bilgileri özetleyen tablolardır. Diğer taraftan iyi bir rapor ancak iyi bir muhasebe bilgi sisteminin ürünü olabilir.

Muhasebe bilgi sistemi işletmeden işletmeye değişik yapı ve genişlikte kurulabilir. Önemli olan yöneticilerin ihtiyaç duyduğu bilgileri, hızlı, zamanında ve doğru bir şekilde üretip, sunabiliyor olmasıdır. Muhasebe bilgi sisteminin etkinliği sistemin ürünü olan raporların kullanım derecesi ile ölçülmektedir.

KOBİ'lerde etkin ve verimli bir muhasebe bilgi sisteminin kurulup işletilmesi için, muhasebe bilgi sisteminin unsuru olan haberleşme donanım, yazılım ve en önemlisi insan faktörünün iyi bir şekilde örgütlenip koordinasyonun sağlanması gerekir. Bundan sonraki aşamada ise, diğer bir unsur olan muhasebe bilgi sisteminin çıktıları raporların, doğru ve hızlı bir şekilde elde edilmesidir.

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin yönetiminde muhasebe bilgi sisteminin yeri ve önemine ilişkin Gaziantep ve Kahramanmaraş illerinde yapılan bu araştırma kapsamında KOBİ'lerde muhasebe departmanlarında yeterli düzeyde muhasebe biliminde uzman kişilerin istihdam edilmediği görülmektedir. Anket uygulaması yaptığımız işletmelerde muhasebe departmanı bulunmayan işletmelerin oranı her iki ilimizde de %31,1'dir. Dolayısıyla bu işletmelerde muhasebe alanında çalışan personel hiç yoktur. KOBİ'lerin karşılaştıkları sorunlardan birisi de uzman eleman istihdamının yeterli düzeyde olmamasıdır. KOBİ'lerin, sadece muhasebe bilgi sistemi için değil, bütün işletme bilgi sistemlerinden, etkin ve verimli bir bilgi sistemi kurup işletebilmeleri için insan faktörüne yatırım yapmaları zorunludur.

İşletmelerde hazırlanan, muhasebe bilgi sisteminin ürünü olan raporlar düzenleyen işletme yöneticilerine olduğu kadar işletme ile ilgili diğer taraflara da, işletme faaliyetleri ile ilgili bilgiler vermektedir. Anket uygulaması yapılan işletmelerde daha çok yasal dönemler itibariyle mali tabloların hazırlandığı, başka bir ifade ile, işletme faaliyetleri ile ilgili bilgilerin resmi kurum ve kuruluşların istediği dönemlerde raporlandığı görülmektedir. Bilanço, gelir tablosu gibi raporlama araçlarının hazırlanma sıklığı ile muhasebe bilgilerinden yararlanma derecesi arasında şüphesiz bir ilişki vardır. Raporlar işletme faaliyetleri ile ilgili bilgileri özetleyen tablolardır. Raporların yasal dönemlerden daha sık dönemlerde hazırlanması, işletme yöneticilerinin muhasebe sistemine bakış açılarının somut göstergesidir. Daha sık dönemlerde rapor isteyen yöneticiler bu raporlardan aldıkları bilgileri işletme faaliyetleri ile ilgili alacakları kararlarda kullanacaklardır.

Yöneticilerin işletme faaliyetlerine ilişkin kararlarda muhasebe bilgilerinden yararlanmaları, kararların daha isabetli olmasını sağlayacaktır. Bu sayede işletmeler sağlıklı büyüme süreçlerini yaşayabilir ve yeni alanlara yatırım yapabilirler. Bu araştırmada muhasebe raporlarından bilanço ve gelir tablosundan, aylık olarak, işletme kararlarında yararlanma oranının her iki ilimizde de düşük seviyelerde olduğu saptanmıştır. Bu durumda, anket uygulaması yapılan KOBİ'lerde muhasebe bilgilerinin işletmenin gelecek dönem planları ile ilgili kararlarında kısa dönemler içerisinde birçok kez kullanıldığını ifade etmek mümkün değildir.

Yapılan araştırmada, finansal sorunların en önemli sorun olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Ancak işletmeleri finansal sorunlara iten etmenlere dikkat etmek gerekirse, muhasebe bilgilerine dayanmadan alınan işletme kararlarının, ortaya çıkan bu finansal sorunların kaynağının önemli bir kısmını oluşturduğu gözlemlenebilir. Araştırmaya katılan yöneticilerimizin çoğunluğu finansal konularda muhasebe bilgi sisteminin önemli bir yerinin olduğunun bilincindedirler. Dolayısıyla muhasebe bilgilerine dayanmadan alınan işletme kararları sonucunda, işletmelerin varlık ve borç yönetimlerinin bilimsellikten uzak olacağını söylemek mümkündür.

İşletme yönetiminde denetim mekanizmasının çok önemli bir yer tuttuğu şüphe götürmez bir gerçektir. Muhasebe bilgi sisteminin özellikle KOBİ'ler için en önemli kontrol mekanizması olması, bu sistemde denetime tabi tutulmasının gerekliliğinin en önemli göstergesidir. Araştırma sonuçlarına genel olarak bakıldığında, işletmelerin genel bir KOBİ niteliği sergileyerek sahip ve ortakların denetimdeki paylarının çok yüksek olduğu görülmektedir. Fakat aynı zamanda muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgilerden herhangi bir yardım almadan yararlanabilenlerin oranlarının yüksek olmaması, aslında her ne kadar ortaklar tarafından denetime tabi tutulsa da bu denetim mekanizmasının, muhasebe bilgi sisteminin tam anlamıyla gerçek bir denetim süreci içerisinde olduğunu göstermemektedir. Dolayısı ile KOBİ sahip ve yöneticileri daha güvenilir muhasebe bilgi sistemi için bağımsız bir uzman yardımıyla denetim gerçekleştirmek zorundadırlar.

İşletme faaliyetleri ile ilgili stratejik kararların alınmasında kullanılan kriterlere ilişkin verilerden yola çıkılarak; muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin önem seviyesinin yüksek oranlarda olduğu görülmüştür. Fakat uygulama olarak bakıldığında bu önemlilik oranı, yerini biraz daha düşük yararlanma sıklığına bırakmıştır. Bunun nedenlerine bakıldığında, KOBİ'lerin genel özelliklerinden olan, az sayıda sahip veya ortaklar tarafından yönetilme, muhasebe departmanında yetki devrinin eksikliği ve yeterli uzman kişilerin azlığı, bunun yanında muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu raporları yöneticilerin tek başlarına anlamasındaki eksiklikler görülebilir.

Genel olarak bu bilgiler, KOBİ'lerin muhasebe bilgi sistemine göstermiş olduğu önemin daha önce yapılmış olan araştırmalara kıyasla artmış olduğunu fakat uygulamada eksik kalındığını göstermektedir. Bu eksikliklerin giderilebilmesi için öncelikle KOBİ yöneticilerinin işletme bünyelerinde muhasebe departmanı oluşturması, olanları gerekli yetki ve sorumlulukları vererek güçlendirmesi ve daha hızlı ve etkin çalışabilmesi için, insan faktörü göz önüne alınarak daha çok uzman kişilerin istihdam edilmesi gerekmektedir.

KOBİ'lerin yapıları gereği fazla çalışana sahip olmamaları, muhasebe departmanının sayıca güçlendirilebilmesini zorlaştırabilir. Fakat bu durum bu işletmeler için çok büyük bir öneme sahip olan muhasebe bilgi sisteminin etkinliğinin ve verimliliğinin önüne engel olmamalıdır. Başarıyı her alanda yakalamak isteyen ve muhasebe departmanı oluşturamayan KOBİ sahip ve yöneticileri kendilerini muhasebe alanında da yeterli bilgiyle donatarak bu engeli de aşmayı başarabilirler.

Sonuçta, bilginin her yerde olduğu gibi KOBİ'lerin yönetiminde de önemli olduğu çok açık bir gerçektir. KOBİ'lerde bilginin üretildiği en önemli ve en eski kaynak olan muhasebe bilgi sisteminin, basit bir muhasebe anlayışından çıkıp KOBİ yönetiminin vazgeçilemez bilgi bankası olması, öneminin tam olarak anlaşılması ve bunun uygulamaya mutlaka yansıtılması gerekmektedir. Dolayısı ile muhasebenin sadece vergisel işlemler için değil, işletmenin her aşamasında kararlara katılabilecek bir bilgi sistemi olduğunun önemi anlaşılıp etkin ve verimli şekilde kullanabilmek için gerekli yetki, sorumluluk ve iletişimin sağlanması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- ACAR, D. ve ÖMÜRBEK, V., 2003. “Bilgi Teknolojilerinin Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımı Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama: Gıda Sektörü”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 20, Ekim, ss.66-78.
- ACAR, D. ve DALĞAR, H., 2006. “Entelektüel Sermayenin Ölçülmesinde Muhasebe Bilgi Sisteminin Katkısı”,
http://www.geocities.com/ceteris_paribus_tr/d_acar.rtf (19.12.2006).
- AKDOĞAN, N., 2004. Maliyet Muhasebesi Uygulamaları, Gazi Kitabevi, Ankara, 1046s.
- AKGEMCİ, T., 2001. KOBİ’lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler, KOSGEB Yayınları, BMS Matbaacılık, Ankara, 82s.
- AKGÜÇ, Ö., 1998. Finansal Yönetim, Avcıol Basım, İstanbul, 991s.
- ALGAN, N., 1991. “Küçük ve Orta Ölçekli (KOBİ) Sanayi İşletmelerinde Etkinlik, Verimlilik ve Karlılık Açısından Bir Değerlendirme”, Verimlilik Dergisi, 34, ss.18-20.
- ALPUGAN, O., 1994. Küçük İşletmeler, Kavramı, Kuruluşu ve Yönetimi. 2.b., Der Yayınları, Ankara, 525s.
- ARAS, G. ve MÜSLÜMOV, A., 2006. “Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisinde KOBİ’lerin Yeri: Finansman, Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri” http://www3.dogus.edu.tr/amuslumov/Kuresel_KOBI_MAG.pdf (12.06.2006).
- BAKAN, İ., 2004. Çağdaş Yönetim Yaklaşımları, Beta Yayınları, İstanbul, 541s.
- BANAR, K., 2001. Muhasebe Bilgi Sistemi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 258s.
- BANAR, K., 2003. Maliyet Muhasebesi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 386s.
- BARUTÇUGİL, İ.S., 1988. Üretim Sistemi ve Yönetim Teknikleri, Uludağ Üniversitesi Yayınları, 327s.
- BAŞMANAV (VURAL), H.S., 2001. AB Terminolojisinde KOBİ’lerle İlgili Sözcükler ve Kavramlar, KOSGEB, Haziran.
<http://www.kosgeb.gov.tr/Ekler/Dosyalar/Yayin/6%5CSB.pdf> (04.05.2007).
- BEDESTENCİ, H.Ç. ve Diğerleri, 2002. “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Açısından Entelektüel Sermayenin Önemi”, 1. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Kocaeli Üniversitesi, İİBF, İktisat ve İşletme Bölümleri, ss:1035-1049, Hereke – Kocaeli.
- BİNGÖL, D., 2003. İnsan Kaynakları Yönetimi, Beta Yayınları, İstanbul, 486s.
- BOZKURT, R., (Ed.), 2007. “KOBİ’lerde Yönetim Tarzı Değişiyor”, KOBİ Dünya Dergisi, Dünya Yayıncılık, Ocak, ss.4-6.
- BÜYÜKMİRZA, K., 1998. Maliyet ve Yönetim Muhasebesi, Barış Yayınevi, Ankara, 536s.

- CANSEN, E., 2007. “KOBİ’lerde Muhasebe ve Finansman”
http://www.kobifinans.com.tr/bilgi_merkezi/0202/739/2 (17.03.2007).
- CERAN, Y., 1993. “İşletme Fonksiyonlarından Muhasebe ve Muhasebe Fonksiyonunun İşletme Organizasyonu İçerisindeki Yeri ve Önemi ile Muhasebenin Organizasyonu”, İstanbul Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- CEYLAN, A., 2003. İşletmelerde Finansal Yönetim, Ekin Kitabevi, Bursa, 612s.
- CIVAN, M. ve KARA, E., 2003. “İşletme Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 20, ss.111-117.
- CIVAN, M. ve TEKİNKUŞ, M., 2006. “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Avrupa Birliğine Uyum Süreci”, <http://www.econturk.org/Turkisheconomy/P455.pdf> (12.06.2007).
- ÇABUK, A. ve LAZOL, İ., 2004. Mali Tablolar Analizi, Vipaş A.Ş., Bursa, 320s.
- ÇALIPINAR, H., 2006. “Ülkemizde Kobi’lerin Yatırım Kararlarında Uygulanacak Ekonomik ve Mali Yöntemler ile Değerlendirme Tekniklerinin Bir Model Olarak Önerilmesi”
<http://www.kobinet.org.tr/hizmetler/bilgibankasi/ekonomi/OAKDocs/OAK-T24.pdf> (04.05.2007).
- ÇELİK, A. ve AKGEMCİ T., 1998. Girişimcilik Kültürü ve KOBİ’ler, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 297s.
- ÇELİK, A. ve OZAN, E., 2006. “Kobi’lerde Yeniden Yapılanma Stratejileri Araştırması: Kahramanmaraş Örneği”, Selçuk Üniversitesi SBE Dergisi, 15, ss.189-213.
- ÇELİKÇAPA, F.O., 2000. Üretim Yönetimi ve Teknikleri, Alfa Yayınları, İstanbul, 273s.
- ÇETİN, C., 1996. Yeniden Yapılanma, Girişimcilik, Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve Bunların Özendirilmesi, Der Yayınları, İstanbul, 167s
- ÇETİNKAYA, F., 1992. “Esnaf ve Küçük Sanayicilerin Sorunları ve Çözümleri” II. Türkiye İktisat Kongresi Sosyal Gelişme ve İstihdam Komisyonu Tebliği, Ankara.
- ÇOLAKOĞLU, M.H. ve ACAR, U., 2006. “Küreselleşme Sürecinde KOBİ’lerin Rekabet Stratejisi ve Kümelenmeler”, Gazi Osmanpaşa Üniversitesi, İİBF, 5. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, Tokat.
- DOĞAN, A. ve Diğerleri, “Felaketten Kurtarma Planı Ve Muhasebe Bilgi Sistemi: Kayseri’de Büyük Ölçekli Sanayi İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma”, <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/07-02.pdf> (19.11.2006).
- ERDEN, S.A., 2004. Stratejik Maliyet Yönetimi, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 158s.
- ERDOĞAN, M., 2006. Denetim, Maliye Hukuk Yayınları, Ankara, 206s.
- ERDOĞAN, M., 2002. Finansal Muhasebe, Beta Yayınları, İstanbul, 653s.
- ERDOĞAN, N., 1999. Maliyet Muhasebesi, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, İzmir, 703s.

- ERDOĞAN, E. ve AYTUĞ, M., 2006. “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ) Rekabet Gücünün Artırılmasında İleri Yönetim Teknolojilerinin Rolü, Makine İmalat Sektörüne Yönelik Bir Uygulama”
http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler%5CEnver%20AYDO%C4%9EAN%20-%20Mehmet%20ALTU%C4%9E%5CAYDO%C4%9EAN,%20Enver.pdf
(04.05.2007).
- ERKAN, H., 1997. Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları No.326, İstanbul, 147s.
- EROL, M. ve Diğerleri, 2004. “Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmelerin Muhasebe Elemanlarının Mesleki Faaliyetlerine Olan Etkileri ve Ampirik Bir Çalışma”, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 4(13), ss.31–44.
- GÖKÇEN, H., 2002. Yönetim Bilgi Sistemleri, Epi Yayıncılık, Ankara, 342s.
- GÜCELİOĞLU, Ö., 1994. Küçük Ölçekli İşletmelerin KOSGEB’den Beklentileri, Tes-Ar Yayınları No.13, Ankara, 70s.
- GÜLEŞ, H.K., 2002. “Sanayi İşletmelerinde Bilişim Sistemleri Kullanımı: Sorunlar, Beklentiler ve Çözüm Önerileri”, Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2(3), ss.93-114.
- GÜMÜŞTEKİN, G.E., 2005. “KOBİ Niteliğindeki Aile İşletmelerinin Yönetim ve Organizasyon Sorunları: Kütahya Seramik Sanayi Örneği”, Cumhuriyet Üniversitesi, İİBF Dergisi, 6(1), ss:71-93.
- GÜRDAL, K., 2004. “Yeni Ekonomi Kavramı ve Yeni Muhasebe Anlayışı”, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 4(13), ss.87-110.
- HACİRÜSTEMOĞLU, R., 2000. Maliyet Muhasebesi, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 245s.
- İBİŞ, C., 2006. “Finansal Raporlamada Kullanıcıların Beklentileri ve Uygulamada Bunların Karşılama Düzeyi Konusunda Yeniden Yapılanma”, 1. Uluslar Arası Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu 7. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu, Yayın No:58, Mart, ss:125-130, İstanbul.
- İLTER, H.M., 2001. KOBİ’lerde Maliyet Analizleri ve Firma Çapında Maliyet Düşürme Uygulamaları, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, 298s.
- İRAZ, R., 2006. “Küresel Rekabet Ortamında Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Ulusal Sosyo-Ekonomik Sisteme Katkıları Açısından Değerlendirilmesi”, Selçuk Üniversitesi SBE Dergisi, 15, ss. 367-380.
- İSLAMOĞLU, A.H., 2000. Pazarlama Yönetimi, Beta Yayınları, İstanbul, 516s.
- ISMAIL, N.A. ve KING, M. 2005. “Firm Performance and AIS Alignment in Malasian SMEs”, International Journal of Accounting Information Systems, 6, ss:241-259.
- KAR, M. ve GÜNAY E., 2003, “Küreselleşme Bölgeselleşme ve Entegrasyon Teorisine Giriş”, Avrupa Birliği Ortak Politikalar ve Türkiye, Ed. Kar M., ve H. Arıkan, Beta Yayınları, ss.3-30, İstanbul.
- KARA, E., 2003. “İşletme Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi; Bir Tekstil İşletmesinde Uygulama”, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.

- KARABAĞ, S.F., 2005. “Bilgi Yönetiminde Donanım ve Yazılım Teknolojileri”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(1), ss.297–316.
- KARAHOCA, D. ve KARAHOCA, A., 1998. Yönetim Bilişim Sistemleri, Beta Yayınları, İstanbul, 810s.
- KARAGÜL, A.A., 2006. “Bilgi Yönetimi, Kurumsal Kaynak Planlaması ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi Çerçevesinde Muhasebe Eğitim”, <http://www.mu.edu.tr/departments/iibf/tmes24/kitap/2-1.pdf> (27.11.2006).
- KARAKAYA, A., 2004. “Yönetimsel Bilginin Özellikleri Üzerine Bir Araştırma”, Teknoloji Dergisi, 7(14), ss. 605–614.
- KARAKAYA, M., 1995. “Katkı ve Tartışma”, Muhasebenin Tarihsel ve Çağdaş Konularından Geleceğine Bakış 500. Yıl, Ed. O. Yıldırım ve Diğerleri, TÜRMÖB Yayınları, ss.359-380, Ankara.
- KAYA, E., 2000. Havaalanlarında Fiyatlandırma Açısından Muhasebe Bilgi Sistemi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 218s.
- KOBU, B., 1999. Üretim Yönetimi, Avcıol Basım, İstanbul, 618s.
- KOÇAK, A., 1998. “Türkiye’de İhracat Yapan ve İhracat Yapmayan Küçük ve Orta Boy İşletmeler Arasındaki Farkların Belirlenmesine Yönelik Uygulamalı Bir Çalışma”, 6. Ulusal İşletmecilik Kongresi, Akdeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ss: 319-335, 12-14 Kasım, Antalya.
- KOLB, R.W. ve RODRIGUEZ. R.J., 1996, Finansal Yönetim, Çeviren: KARACAN A.İ., Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara, 316s.
- KOTAR E. ve GÜCENME Ü., 1995, “Fransa’daki Muhasebe Sisteminin Avrupa Topluluğu Düzenlemelerine Etkisi ve Uyumu”, Muhasebenin Tarihsel ve Çağdaş Konularından Geleceğine Bakış 500. Yıl, Ed. O. Yıldırım ve Diğerleri, TÜRMÖB Yayınları, ss.183-208, Ankara.
- KÖK, D., 2000. “Yönetim Kararlarının Alınmasında Muhasebe Organizasyonunun Rolü: Kahramanmaraş Tekstil İşletmelerinde Bir Uygulama”, KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.
- KÜÇÜKSAVAŞ, N., 2001. Genel Muhasebe, Beta Yayınları, İstanbul, 557s.
- MARANGOZ, M., 2006. “Pazarlama Bilgi Sistemini Bankacılık Sektöründe Kullanılması”, <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/05-01.pdf> (27.11.2006).
- MUCUK, İ., 2001. Modern İşletmecilik, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 406s.
- _____, 1991. Pazarlama İlkeleri, Der Yayınları, İstanbul, 348s.
- MÜFTÜOĞLU, T., 1989. İşletme İktisadı, Turhan Kitabevi, Ankara, 670s.
- MÜFTÜOĞLU, T., 1991. Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler: Sorunlar ve Öneriler, Sevinç Yayınevi, Ankara, 408s.
- OKSAY, S. ve ACAR, O., 2005. Sigorta Sektöründe Uluslar arası Finansal Raporlama Standartları, Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları, İstanbul, 234s.
- OKTAV, M., 1990. Orta ve Küçük İşletmelerde İhracata Yönelik Pazarlama Sorunları ve Çözüm Önerileri, Semih Ofset, Ankara, 45s.

- ÖĞE, S., 2006. “Elektronik İnsan Kaynakları Yönetiminde (E-HRM)’nde İnsan Kaynakları Enformasyon Sistemi (HRIS)’nin Önemi ve Temel Kullanım Alanları”, <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/03-02.pdf> (27.11.2006)
- ÖMÜRBEK, V. ve BEKÇİ, İ., 2006. “Bilgi Teknolojilerinin Muhasebe Eğitimi Üzerindeki Rolü: Bilgisayarlı Muhasebe Dersi Alan Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma”, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 5(18), ss.75-94.
- ÖNDEŞ, T., 2004. “KOBİ’lerde Verimliliği Artırmak İçin İç Kontrol Sisteminin Kurulması ve Yürütülmesi İle İlgili Bazı İpucu Soruları”, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 1(2), ss.79-85.
- ÖREN, K., 2003. “Avrupa Birliği ve Türkiye’nin Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere (KOBİ) Sağladığı Devlet Teşvikleri ve Kullanım Alanlarının Karşılaştırılması Nevşehir İli’nde Bir Uygulama”, Cumhuriyet Üniversitesi, İİBF Dergisi, 4(2), ss:105-119
- ÖZALP, Ş., 2000. Genel İşletme, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 376s.
- ÖZER, A., 2004. “Pazarlama İle İlgili Kararlarda Faaliyet Tabanlı Maliyetlerin Etkisi”, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 4(13), ss.123-138.
- _____, 2006. “Muhasebe Firmalarında Pazar Odaklılık ve İlişkisel Pazarlama”, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 5(17), ss.153-167.
- ÖZGENER, Ş., 2003/a. “Küçük ve Orta Boy İşletmelerin E-ticarete Adaptasyonu ve Devletin Rolü”, 2. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Kocaeli Üniversitesi, İİBF, s: 260-274. İzmit.
- _____, 2003/b. “Büyüme Sürecindeki Kobi’lerin Yönetim ve Organizasyon Sorunları: Nevşehir Un Sanayii Örneği” Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20, ss. 137-161.
- SARIASLAN, H., 1994. Orta ve Küçük Ölçekli İşletmelerin Finansal Sorunları, TOBB Yayınları, No.35, Ankara, 152s.
- SAVSAR, C., 2005. “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde (KOBİLER) Muhasebe Bilgi Sistemlerinin Yeri ve Önemi, Çorum İlindeki KOBİ’lerde Tanımlayıcı Bir Araştırma”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- SELVİ, Y. ve Diğerleri, 2006. “Elektronik Bilgi Ortamlarında Muhasebe Denetimi”, 1. Uluslar Arası Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu 7. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu, Yayın No:58 Mart, ss.301-315, İstanbul.
- SEVGİNER, A.S. ve HACİRÜSTEMOĞLU, R., 1998. Yönetim Muhasebesi, Alfa Yayınları, İstanbul, 415s.
- SEVİLENGÜL, O., 1994. Genel Muhasebe, 3. Baskı Ankara, 674s.
- SEVİM, Ş., 2005. Muhasebe Bilgi Sistemi, Dumlupınar üniversitesi yayınları, Kütahya, 228s.
- ŞAHİN, M., 2004. Yönetim Bilgi Sistemi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir., 668s.
- ŞAKRAK, M., 1997. Maliyet Yönetimi, Yasa Yayıncılık, İstanbul, 215s.

- ŞAMİLOĞLU, F. ve USLU, Ş., 2006. “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Stok Politikaları Üzerine İç Anadolu Bölgesinde Bir Araştırma”, http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/bildiri_06.pdf (04.01.2007).
- ŞENGEL, S., 1998. “Almanya’da Muhasebe Eğitimi ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi”, Eskişehir Anadolu Üniversitesi İİBF Dergisi, 1-2, ss. 245-260.
- ŞİMŞEK, M.Ş., 2006. İşletme Bilimlerine Giriş, Adım Matbaacılık, Konya, 385s.
- ŞİMŞEK, M.Ş. ve AKIN, H.B. 2003. Teknoloji Yönetimi ve Örgütsel Değişim, Çizgi Kitabevi, Konya, 413s.
- ŞİMŞEK, M., 2002. Ekonominin Lokomotifi KOBİ’lerin Olmazsa Olmazları, Alfa Yayınları, İstanbul, 210s.
- TOMUR, K., 2004. “KOBİ’ler ve Rekabet Politikası De Minimis Kuralının Rekabet Hukukundaki Yeri, İşlevi ve Uygulama Prensipleri”, Rekabet Kurumu, Ankara, <http://www.rekabet.gov.tr/word/tezler/keremtomur.pdf> (12.06.2006).
- TOSUN, K., 1990. Yönetim ve İşletme Politikası, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları, İstanbul, 632s.
- TÜRK, M., 2003. Küreselleşme Sürecinde İşletmelerde Bilgi Yönetimi, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 158s.
- TÜBİTAK (TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNİK ARAŞTIRMA KURUMU), 1983. Türkiye’nin Araştırma ve Geliştirme Durumuna Genel Bakış, Bilim Politikası Ünitesi, Tübitak Yayınları, Ankara, 25s.
- TUİK, (TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU), <http://www.tuik.gov.tr> (04.01.2007).
- TÜZMEN, K., 2000. “Türkiye’de KOBİ’lerin Dünü Bugünü Geleceği”, Panel, K O S G E B , O D T Ü K ü l t ü r v e S a n a t M e r k e z i , A n k a r a . <http://www.kosgeb.gov.tr/Ekler/Dosyalar/Yayin/13%5CPanel.pdf> (04.05.2007).
- ULUDAĞ, İ. ve SERİN, V., 1990. Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, İTO Yayınları, İstanbul, 191s.
- URAGAN, M., 1993. Maliyet Muhasebesi ve Mali Tablolar, Yetkin Basımevi, Ankara, 1134s.
- USLU, S., 1998. “Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Uygulamalarına Etkisi”, 6. Ulusal İşletmecilik Kongresi, ss. 268-280, Antalya.
- USLU, Ş. ve UYGUN, M., “Yeni Rekabet Koşullarında KOBİ’lerin Değişen Pazarlama Stratejileri ve Pazarlama Sorunları: Konya Örneği”, http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/bildiri_07.pdf (04.01.2007).
- ÜÇOK, T., 1993, Yönetim İlkeleri, 4.Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 341s.
- ÜSTÜN, R., 1982. Muhasebe Bilgilerinin Finansal Kontrol Amacıyla Bölüm Yöneticilerine İletilmesi ve Bir Anket Uygulaması, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Basımevi, Eskişehir, 388s.
- _____, 1992. Yönetim Muhasebesi, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, 245s.
- ÜLGEN, H., 1980. İşletme Yönetiminde Bilgisayarlar, Fatih Yayınevi, İstanbul, 652s.
- ÜLGEN, H. ve MİRZE, K., 2004. İşletmelerde Stratejik Yönetim, Literatür Yayınları, İstanbul, 318s.

- YAKUT, F., 2003. “Organizasyonlarda Bilgi Yönetiminde Ortaya Çıkan Sorunlar”, 2. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Kocaeli Üniversitesi, İİBF, İzmit ss: 521-528.
- YILDIZTEKİN, İ., 1996. “Maliyet Verilerinin Alternatif Seçim Kararlarında Kullanılması”, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi. Erzurum.
- YOZGAT, U., 1998. Yönetim Bilişim Sistemleri, Beta Yayınları, İstanbul, 135s.
- YÜCEL, T., 2001. “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Çalışma Sermayesi ve Finansal Yönetim Uygulamaları”, Erciyes Üniversitesi, Nevşehir İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Nevşehir.
- YÜKSELEN, C., 1994. Temel Pazarlama Bilgileri, Adım Yayıncılık, 183s.
- YÜZBAŞIOĞLU, N., 2004. “İşletmelerde Stratejik Yönetim ve Planlama Açısından Stratejik Maliyet Yönetimi ve Enstrümanları”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12, ss:387-410.
- <http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2005/esnaf.html> (07.03.2007).
- <http://www.oecd.org/dataoecd/37/37/33705673.pdf> (04.01.2007).
- <http://www.kosgeb.gov.tr> (15.05.2007).
- <http://www.dtm.gov.tr> (04.01.2007).
- <http://www.kobifinans.com.tr> (17.03.2007)
- <http://www.ekodialog.com> (07.07.2007).
- <http://www.dpt.gov.tr> (04.01.2007).
- <http://www.kobinet.org> (07.07.2007).

EK: ANKET FORMU

Değerli yönetici;
Elinizdeki anket çalışması, KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalında Yüksek Lisans kapsamında hazırlanan “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi Araştırması: Gaziantep ve Kahramanmaraş Örneği” başlıklı tez konusunun uygulama kısmına yönelik hazırlanmıştır. Çalışmadan elde edilecek veriler sadece bilimsel amaçlarla kullanılacak, başka hiçbir kişi, kurum ya da kuruluşa verilmeyecektir. Anket sorularına vereceğiniz cevaplar amaca yönelik sonuçlara ulaşmamızda en büyük yardımcımız olacaktır. İlginiz için şimdiden teşekkür ederim.

Yusuf AKPINAR

- Yaşınız? (a) 20-30 (b) 31-40 (c) 41-50 (d) 51 den fazla
- Cinsiyetiniz?(a) Bay (b) Bayan
- Hangi bölümde çalışıyorsunuz?
(a) Genel Yönetim (b) Muhasebe (c) Finansman (d) Üretim (e) Pazarlama
(f) Diğer (Lütfen belirtiniz).....
- İşyerinizdeki görev(ler)inizi lütfen belirtiniz
- Kaç yıldır bu bölümde çalışmaktasınız?
(a) 1 Yıldan az (b) 1-5 yıl (c) 6-10 yıl (d) 10 yıldan fazla
- Öğrenim durumunuz?
(a) İlkokul (b) Ortaokul (c) Lise (d) Meslek Yüksek Okulu (e) Fakülte
- İşletmenizin hukuki yapısı nedir?
(a) Şahıs İşletmesi (b) Limited Şirket (c) Anonim Şirket (d) Diğer (Belirtiniz).....
- İşletmeniz hangi sektörde faaliyette bulunmaktadır?
(a) İmalat (b) Ticaret (c) İnşaat (d) Ulaştırma-Haberleşme (e) Sosyal hizmetler
- İşletmenizin KOBİ sınıflandırmasındaki yerini lütfen aşağıdaki tablo üzerinde (X) işareti koyarak belirleyiniz.

	YILLIK NET SATIŞ HASILATI		
ÇALIŞAN SAYISI	1.000.000 YTL den az	5.000.000 YTL den az	25.000.000 YTL den az
1-9 Kişi			
10-49 Kişi			
50-249 Kişi			

- İşletmenize ait muhasebe işlemleri nerede yürütülüyor?
(a) Tamamen işletmemizde
(b) Tamamen bağımsız muhasebe bürosunda
(c) Kısmen işletmede kısmen muhasebe bürosunda
Cevabınız b seçeneği ise 21. soruya geçiniz.

- Muhasebede çalışan personele ilişkin bilgileri lütfen belirtiniz.

	Toplam Kişi Sayısı	İşletmedeki Görevi*			Mesleki Kariyeri**		
		a	b	c	1	2	3
İlkokul							
Ortaokul							
Lise							
Ticaret Lisesi							
Meslek Yüksek Okulu							
Fakülte							

* (a) Muhasebe sorumlusu

(b) Muhasebe şefi

(c) Personel

** (1) Stajyer SMMM

(2) Serbest Muhasebeci (3) SMMM

- Muhasebe yöneticisi yıllık izine ayrıldığında yerine kim vekalet etmektedir?

(a) Finansman müdürü

(b) Yetişmiş muhasebe personeli

(c) Diğer (Lütfen belirtiniz).....

13. Muhasebe bölümüyle ilgili işlemlerde özellikle harcamalar konusunda yönetimin tutumu nedir?
 (a) Yetki ve sorumluluk tamamıyla sahip ve ortaklara aittir.
 (b) Yetki ve sorumluluk tamamıyla muhasebe sorumlusuna aittir
 (c) Yetki ve sorumluluk kısmen muhasebe sorumlusuna aittir
 (d) Diğer (Lütfen belirtiniz).....
14. Muhasebe bölümünün bilgi alışverişi veya evrak takibinde en çok sorun yaşadığı bölümleri lütfen derecelendiriniz? (En az 1...2...3...4 En çok)
 () Finansman () Pazarlama () Üretim () Diğer (Lütfen belirtiniz)...
15. Muhasebe departmanının hazırladığı raporları ve hangi sıklıkla hazırlandıklarını lütfen (X) işareti koyarak belirtiniz?

	Aylık	Üç Aylık	Altı Aylık	Yıllık
Bilanço				
Gelir tablosu				
Satışların maliyeti				
Diğer (Lütfen belirtiniz).....				

16. Muhasebe bölümündeki bilgisayarlar diğer bölümlerdeki bilgisayarlarla entegre midir?
 (a) Evet, tamamen (b) Evet, kısmen (c) Hayır
 Cevabınız (c) seçeneği ise 18. soruya geçiniz.
17. Muhasebe bölümündeki bilgisayarlar aşağıdaki hangi birim bilgisayarları ile entegredir?
 (a) Finansman (b) Üretim (c) İnsan Kaynakları (d) Diğer(Lütfen belirtiniz)
18. Yönetime bilgi sunarken aşağıdaki imkanları kullanma sıklığınıza göre derecelendiriniz. (En az 1...2...3...4 En çok)
 () İnternet ve/veya intranet
 () Yüz yüze, sözlü
 () Yazılı raporlar ve sunum
 () Telefonla
19. İşletmenizdeki muhasebe ve finansman faaliyetleri birlikte mi yürütülmektedir?
 (a) Evet, tamamen (b) Evet, kısmen (c) Hayır
20. İşletmenizde muhasebe denetimi için iç kontrolör bulunduruyor musunuz?
 (a) Evet (b) Hayır
21. Muhasebe bölümünün ve/veya muhasebe bürosunun hazırladığı raporların aşağıdaki bölümler için önem derecesini lütfen belirtiniz. (Çok Önemsiz 1... 2... 3... 4... 5 Çok Önemli)

	Çok Önemsiz	Önemsiz	Ne Önemli Ne Önemsiz	Önemli	Çok Önemli
Üretim	1	2	3	4	5
Finansman	1	2	3	4	5
Pazarlama	1	2	3	4	5
Satın Alma	1	2	3	4	5
Diğer.....	1	2	3	4	5

22. Muhasebe bölümünün ve/veya muhasebe bürosunun hazırladığı raporları hangi bölüm, hangi sıklıkla kullanmaktadır? (Hiçbir zaman 1...2...3...4...5Her zaman)

	Hiçbir zaman	Nadiren	Orta düzende	Çoğu kez	Her zaman
Üretim	1	2	3	4	5
Finansman	1	2	3	4	5
Pazarlama	1	2	3	4	5
Satın Alma	1	2	3	4	5
Diğer	1	2	3	4	5

23. Muhasebenin hazırlamış olduğu raporlardan, bir yardımcıya ihtiyaç duymadan, yararlanabiliyor musunuz?
 (a) Evet, tamamen (b) Evet, kısmen (c) Hayır
24. Aşağıda belirtilen hangi nitelikteki muhasebe bilgileri yönetime anında bildirilmektedir?
 (a) Yalnızca olumlu bilgiler
 (b) Yalnızca olumsuz bilgiler
 (c) Olumlu veya olumsuz her türlü bilgi
25. Sizce muhasebe bölümünün görevi sadece işletmenin vergisel sorumluluklarını yerine getirmek midir?
 (a) Evet, Tamamen (b) Evet, kısmen (b) Hayır
 Cevabınız (a) seçeneği ise lütfen 27. soruya geçiniz.
26. Sizce, muhasebenin diğer görevleri nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
 Üretim maliyetini belirleme
 Gelecek dönemlerde yapılacak yatırım kararlarına yardımcı olmak
 Planlamaya yardımcı olmak
 Özel yönetim kararlarına yardımcı olmak
 Üretim yeri performansının değerlemesine yardımcı olmak
 Satılacak malların fiyat belirlenmesinde pazarlama bölümüne yardımcı olmak
 Diğer (Lütfen belirtiniz).....
27. Muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgiler, dış bilgi kullanıcılarına sunulmadan önce kimler tarafından görülmelidir, önem derecesini lütfen belirtiniz.
 (Çok Önemsiz 1... 2... 3... 4... 5 Çok Önemli)

Ortaklar/Sahipler	1	2	3	4	5
İç denetçi	1	2	3	4	5
Yöneticiler	1	2	3	4	5

28. Aşağıdaki konularda karar alırken muhasebe bilgilerinden yararlanmanın sizin için önem derecesini lütfen belirleyiniz. (Çok Önemsiz 1...2...3... 4... 5 Çok Önemli)

Pazarlama ve Satın Alma işlemlerinde	1	2	3	4	5
Satılmasına karar verilen malların fiyatlarının ve satış şartlarının belirlenmesinde	1	2	3	4	5
Satış bölgelerinin ve müşteri grubunun belirlenmesinde	1	2	3	4	5
Üretimde kullanılan girdilerin ödeme şartlarının belirlenmesinde	1	2	3	4	5
Üretimde kullanılan girdilerin nitelik ve miktarlarının belirlenmesinde	1	2	3	4	5
Üretimde kullanılan girdilerin satın alınacağı kişi ve işletmelerin belirlenmesinde	1	2	3	4	5
İşletmenin gelecek dönemlerde yatırım yapacağı alanların ve bu yatırımların finansman kaynaklarına karar verilmesinde	1	2	3	4	5
Gerekli reklam, satış geliştirme faaliyetlerinin maliyetleri konusunda karar verirken	1	2	3	4	5
İstihdam edilecek personel sayısının belirlenmesinde	1	2	3	4	5
İşletmenin tanıtımı ve promosyon faaliyetleriyle ilgili kararlarda	1	2	3	4	5
Tüm ticari alacak ve borç hesapları ile ilgili raporlarda	1	2	3	4	5

Ankete Ekleme İstediklerinizi Lütfen Belirtiniz

.....

ANKETE KATILDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM.

ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında Kahramanmaraş'ta doğan Yusuf AKPINAR, ilk ve orta öğretimini Kahramanmaraş'ta tamamladı. 2001 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesinde başladığı lisans öğrenimini 2005 yılında bitirdi. Aynı yıl Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalında yüksek lisansa başlayan Yusuf AKPINAR iyi derecede İngilizce bilmektedir.